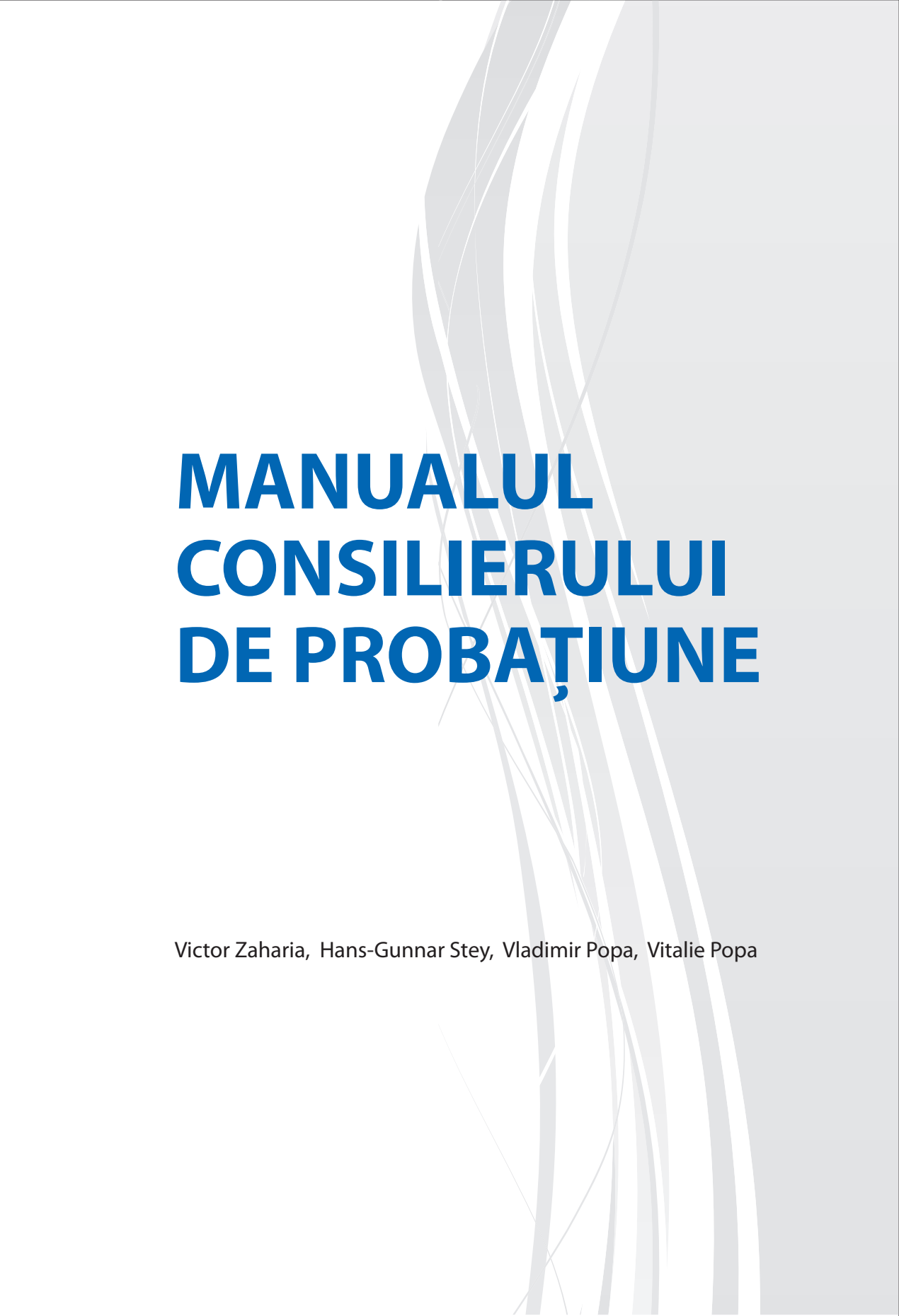

MANUALUL CONSILIERULUI DE PROBAȚIUNE

Victor Zaharia, Hans-Gunnar Stey, Vladimir Popa, Vitalie Popa

Autori: *Victor ZAHARIA*, director al Institutului de Reforme Penale
Hans-Gunnar STEY, expert în domeniul probațiunii, Misiunea
Norvegiană de Experți pentru Promovarea Supremației Legii
în Moldova

Vladimir POPA, șef adjunct al Oficiului central de probațiune
Vitalie POPA, formator în domeniul probațiunii

Responsabil de ediție: *Nadejda BURCIU*, consultant, Misiunea Norvegiană de Experți
pentru Promovarea Supremației Legii în Moldova

Coordonator: *Victor ZAHARIA*, director al Institutului de Reforme Penale

Această lucrare a fost publicată cu sprijinul financiar al Misiunii Norvegiene de Experți pentru Promovarea Supremației Legii în Moldova (NORLAM). Opiniile expuse în prezenta publicație nu reflectă neapărat punctul de vedere al NORLAM.

Răspunderea pentru conținutul lucrării revine în întregime autorilor acesteia.

Manualul consilierului de probațiune / aut.: Victor Zaharia,
Hans-Gunnar Stey, Vladimir Popa [et al.] ; resp. ed.: Nadejda
Burciu ; coord.: Victor Zaharia. – Ch. : “Cu drag” SRL, 2011. –
152 p. Bibliogr.: p. 147-152.

CUPRINS

Prefață	5
---------------	---

CAPITOLUL I. INSTITUȚIA PROBAȚIUNII: BAZELE TEORETICE 6

I.1. Definiția și tipurile probațiunii	6
I.2. Apariția și evoluția instituției probațiunii în Republica Moldova.....	8
I.3. Cadrul normativ-juridic al instituției probațiunii în Republica Moldova	10
I.4. Reglementările internaționale în domeniul probațiunii	12
I.5. Recomandările Consiliului Europei în domeniul probațiunii	12
I.6. Principiile probațiunii	15

CAPITOLUL II. PROBAȚIUNEA PRESENTENȚIALĂ..... 17

II.1. Conceptul de probațiune presentențială	17
II.2. Metode și tehnici de colectare a informațiilor pentru întocmirea referatului presentențial.....	18
II.2.1. Documentarea.....	18
II.2.2. Observația	19
II.2.3. Întrevederea.....	20
II.2.4. Interviu.....	23
II.2.5. Convorbirea telefonică.....	28
II.3. Procesul de evaluare psihosocială a beneficiarilor	30
II.3.1. Procesul de evaluare	30
II.3.2. Planificarea evaluării	30
II.3.3. Colectarea informațiilor și analiza datelor	32
II.3.4. Estimarea riscului	35
II.3.5. Elaborarea referatului de evaluare psihosocială a personalității făptuitorului	42
II.3.6. Structura și conținutul referatului presentențial de evaluare psihosocială a personalității făptuitorului	43
II.3.7. Impactul referatului de evaluare a personalității făptuitorului	56

CAPITOLUL III. PROBAȚIUNEA SENTENȚIALĂ ÎN COMUNITATE 58

III.1. Noțiunea de supraveghere	58
III.1.1. Temeiul supravegherii.....	61
III.1.2. Verificarea modului de respectare a obligațiilor stabilite de instanță/procuror	62
III.1.3. Etapele supravegherii	65
III.2. Asistența și consilierea.....	73
III.2.1. Conceptul de asistență și consiliere	73
III.2.2. Etapele consilierii	74
III.2.3. Formele de consiliere	78

III.3. Evaluarea necesităților, riscului, motivației pentru schimbare	79
III.3.1. Aspecte generale	79
III.3.2. Evaluarea riscului	80
III.3.3. Modele de anchete de evaluare psihosocială a beneficiarilor	82
III.4. Planul de intervenție (probațiune).....	86
III.4.1. Conținutul planului de intervenție	87
III.4.2. Dimensiunile (nivelurile) planului de intervenție.....	87
III.4.3. Executarea planului de intervenție. Monitorizarea intervenției	98

CAPITOLUL IV. MUNCA NEREMUNERATĂ ÎN FOLOSUL COMUNITĂȚII 100

IV.1. Cadrul legal. Instituții implicate în procesul de executare.....	100
IV.2. Supravegherea modului de executare a muncii neremunerate în folosul comunității	102
IV.3. Planul de probațiune (intervenție).....	108

CAPITOLUL V. REINTEGRAREA SOCIALĂ POSTDETENȚIE 113

V.1. Asigurarea continuității lucrului educativ din penitenciar	113
V.2. Elaborarea și realizarea planului de intervenție	115
V.2.1. Algoritmul intervenției postpenitenciare	115
V.2.2. Etapele intervenției postpenitenciare	117
V.2.3. Elaborarea planului de probațiune postpenitenciară (intervenție).....	119
V.2.4. Monitorizarea intervenției	121

CAPITOLUL VI. IMPORTANȚA ȘI NECESITATEA IMPLICĂRII COMUNITĂȚII ÎN ACTIVITATEA DE PROBAȚIUNE 124

VI.1. Importanța colaborării serviciului de probațiune cu instituțiile din comunitate	124
VI.2. Premisele parteneriatelor durabile	127
VI.3. Etapele unor parteneriate durabile ale serviciului de probațiune.....	129
VI.3.1. Inițierea relațiilor de parteneriat.....	129
VI.3.2. Valorificarea și menținerea parteneriatelor	132
VI.4. Organizații și instituții din comunitate ce pot contribui la realizarea planului de probațiune.....	133
VI.5. Exemple de colaborare a serviciului de probațiune cu instituțiile din comunitate	140

CAPITOLUL VII. SURSE RECOMANDATE 145

VII.1. Acte normativ-juridice ale Republicii Moldova.....	145
VII.2. Reglementări internaționale	146
VII.3. Literatura de specialitate	148
VII.4. Practica judiciară	150

PREFAȚĂ

Într-o societate modernă legea penală trebuie să prevadă diverse opțiuni punitive pentru cei care încalcă legislația. În majoritatea țărilor pedeapsa închisorii a fost și este una dintre cele mai importante pedepse penale. Totodată, se știe că acest tip de pedeapsă are consecințe grave asupra infractorului. Privățiunea de libertate trebuie aplicată doar atunci când este strict necesară, și nu în alt fel.

Pentru categoriile de infracțiuni care nu cad sub incidența pedepsei cu închisoarea Serviciul de probațiune joacă un rol foarte important. În ultimii ani majoritatea țărilor occidentale au transferat, de la sistemul penitenciar la cel de probațiune, o parte semnificativă din totalul pedepselor înregistrate.

Pentru ca pedepsele aflate în executare la Serviciul de probațiune să fie cu adevărat alternative pedepsei cu închisoarea, este esențial ca acestea să fie ghidate în mod profesionist. Scopurile principale ale pedepsei – reintegrarea în comunitate a infractorului și protejarea societății de criminalitate și recidivă, trebuie realizate în cea mai mare măsură posibilă.

Intenția noastră este ca acest manual să contribuie la eficientizarea activității Serviciului de probațiune și la ridicarea calității lucrului efectuat. Manualul este destinat consilierilor de probațiune, autorii oferindu-le un instrument practic pentru lucrul lor cotidian. Atunci când angajatul în probațiune va primi o nouă sarcină, manualul îi va oferi informațiile utile privind pașii în atingerea scopurilor trasate.

Pentru mine a fost o plăcere și onoare să colaborez cu Institutul de Reforme Penale și cu Oficiul central de probațiune la elaborarea acestei lucrări. Angajamentul și competența autorilor sunt exemple demne de urmat.

NORLAM (Misiunea Norvegiană de Experți pentru Promovarea Supremației Legii în Moldova) este recunoscătoare pentru această cooperare și urează Serviciului de probațiune succes în activitate. Munca consilierilor de probațiune are o importanță deosebită pentru persoanele cu care intră în contact, dar și pentru societatea moldovenească în ansamblu.

Hans-Gunnar Stey,
expert în domeniul probațiunii,
NORLAM

Capitolul I.

INSTITUȚIA PROBAȚIUNII: BAZELE TEORETICE

I.1. DEFINIȚIA ȘI TIPURILE PROBAȚIUNII

Din punct de vedere etimologic, termenul *probațiune* provine din latinescul *probatio* – perioadă de încercare. Condamnații care în perioada de încercare își schimbau comportamentul, îndeplinind condițiile, obligațiile și restricțiile impuse, erau iertați și eliberați.

Nu există o definiție unică, universal acceptată a probațiunii. Din asemenea considerente, vom prezenta câteva abordări ale noțiunii de probațiune:

- **un program de supraveghere** stabilit în baza legii de către o instanță competentă pentru persoanele care au săvârșit infracțiuni și a căror vinovăție a fost demonstrată. Acest program presupune anumite limitări și restricții care urmează a fi îndeplinite de către cel supravegheat. Totodată, acest program poate fi însoțit de anumite obligații suplimentare, precum ar fi prestarea unui număr de ore de muncă în folosul comunității sau recuperarea anumitor prejudicii victimei infracțiunii. Definiția de mai sus întrunește anumite elemente ale probațiunii, fără însă să înglobeze conceptul probațiunii prezentențiale și latura de asistență și consiliere psihosocială;
- probațiunea este **o sancțiune**, o modalitate de intervenție prin activități cu fundament sociopedagogic, caracterizate printr-o îmbinare de asistență și consiliere psihosocială și supraveghere. Ea este aplicată infractorilor în funcție de caracteristicile lor psihosociale, scopul principal fiind de a-i oferi subiectului, benevol, posibilitatea de a-și modifica atitudinea față de viața în societate și de a se reintegra în mediul social;
- **o modalitate de sancționare** a infractorilor ce constă în organizarea și executarea supravegherii persoanei învinuite, inculpate sau condamnate prin monitorizarea comportamentului, acordarea de asistență individuală și orientarea acestora spre un mod de viață corect. Scopul probațiunii este

corectarea și reeducarea persoanelor care au comis infracțiuni și reintegrarea în societate a persoanelor condamnate;

- **un sistem de activități** în domeniul justiției penale: anchete sociale (referate de probațiune prezentențială), intervenții primare, activități ce țin de sancțiunile și pedepsele comunitare, activități în sistemul penitenciar, supraveghere pentru prevenirea recidivei;
- **organizarea și executarea supravegherii infractorului**, a persoanei învinuite sau condamnate, monitorizarea executării pedepsei nonprivative de libertate, inclusiv a obligațiilor și restricțiilor stabilite, de asemenea acordarea de asistență individuală infractorilor și orientarea acestora spre un mod de viață corect, pentru a întruni condițiile stabilite de instanța de judecată, prin urmare, pentru a remedia relațiile legale și sociale care au fost afectate;
- **evaluarea psihosocială, controlul persoanelor aflate în conflict cu legea penală și resocializarea lor**, adaptarea persoanelor eliberate din locurile de detenție pentru preîntâmpinarea săvârșirii de noi infracțiuni (Legea nr. 8-XVI din 14.02.2008 cu privire la probațiune);
- **un program corecțional comunitar** ce reprezintă o alternativă la detenție, stabilit pentru infractorii minori sau adulți; un instrument al instanțelor de judecată care, prin intermediul consilierului de probațiune, oferă posibilitate infractorului să devină util societății și să respecte legea;
- **un statut** impus de către instanță cu acordul infractorului, prin care acesta nu execută privațiunea de libertate dacă respectă condițiile impuse de către instanță: reparația prejudiciului, muncă comunitară, consiliere, programe educative sau „conduită adecvată” etc.;
- **o alternativă la detenție** ce presupune o libertate condiționată de lipsa de comportamente antisociale ulterioare ale anumitui infractor.

Analizând elementele definitorii și subliniind caracterul ei comunitar, **probațiunea este un complex de activități, stabilite în baza legii, de evaluare, asistență, consiliere psihosocială și supraveghere în comunitate a persoanei în conflict cu legea penală (învinuit, inculpat, condamnat) cu scopul de a o reintegra în societate și a proteja comunitatea de riscul recidivei.**

Probațiunea dispune de strategii de intervenție în toate etapele procesului de înfăptuire a justiției penale. Astfel, există probațiune:

- **prezentențială** – evaluare psihosocială a personalității bănuیتului, învinuitului, inculpatului;
- **sentențială:**
 - în comunitate* – activități orientate spre reintegrarea socială a persoanelor eliberate de pedeapsa penală prin asistență, consiliere, controlul

comportamentului și supravegherea respectării obligațiilor impuse de instanță și

penitenciară – activități socioeducative desfășurate în penitenciar și activități de pregătire pentru liberare din locurile de detenție;

- **postpenitenciară** – acordare de asistență persoanelor liberate din locurile de detenție în scopul reintegrării lor în societate.

Diversitatea activităților de probațiune servesc unui dublu scop: siguranța publică/protecția comunității de recidivă, prin prevenire, monitorizare continuă a comportamentului infractorului și reintegrarea socială a acestuia. În planul serviciilor, probațiunea înglobează activități menite să sporească corectitudinea și eficiența sistemului de justiție penală și să mărească importanța conceptului de individualizare a pedepsei penale.

Probațiunea propagă ideea tendinței moderate de tratament al delincvenței. Probațiunea apare și ca un pas important în contextul racordării legislațiilor naționale la standardele internaționale, având drept scop crearea unei zone intermediare în sistemul de pedepse, o reevaluare a conceptului represiv spre unul curativ. Avantajele unei asemenea reacții sociale sunt evidente: nu toate tipurile de infracțiuni sunt atât de grave încât să necesite detenții costisitoare; cei eliberați sub probațiune pot obține sau menține serviciul și pot plăti impozite/taxe; infractorii pot avea grijă de propriile familii și își pot îndeplini celelalte obligații financiare fără să devină o povară pentru stat etc.

1.2. APARIȚIA ȘI EVOLUȚIA INSTITUȚIEI PROBAȚIUNII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Activitățile de implementare a instituției probațiunii în Republica Moldova au demarat în iunie 2003 când, la solicitarea Institutului de Reforme Penale (IRP), a fost format un grup de experți internaționali pentru desfășurarea unei **Misiuni de Evaluare a Necesităților (MEN)**, ce și-a propus câteva obiective: evaluarea tuturor aspectelor privind implementarea măsurilor de resocializare și reintegrare a infractorilor din Republica Moldova, inclusiv a celor care existau la acel moment; evaluarea cadrului juridic, aspectelor legate de infrastructură, obstacolele existente, nivelului de profesionalism al personalului, atitudinii societății și impactului acțiunilor de resocializare și reintegrare.

În vederea realizării recomandărilor MEN, în anul 2003 a fost instituit **Grupul de lucru în domeniul probațiunii**. Menirea acestuia era elaborarea cadrului normativ în domeniul probațiunii, fiind în același timp și un grup de consultanță. În luna aprilie 2004 a fost definitivat conceptul *Legii cu privire la probațiune*. După multiple discuții, s-a propus ca legea menționată să aibă structura și conținutul unei legi ordinare, fiind actul care va introduce noțiunea *probațiune* în Republica Moldova și baza tuturor actelor subordonate, adoptate ulterior.

Activitățile practice de implementare a serviciului de probațiune au demarat la 1 ianuarie 2004 prin pilotarea de către Institutul de Reforme Penale a probațiunii presentențiale în privința minorilor în sectorul Centru din municipiul Chișinău. Sub un anumit aspect, probațiunea presentențială și munca neremunerată în folosul comunității și-au găsit o bună reflectare în actele normative, iar sub alt aspect, grație pilotării noilor instituții în privința minorilor, ar fi devenit evidentă caducitatea conceptului de *justiție penală represivă*. Utilitatea referatelor de probațiune presentențială a fost imediat sesizată, instanța de judecată și ofițerul de urmărire penală având posibilitatea de a aprecia nu numai fapta și atitudinea infractorului față de fapta săvârșită, dar și gradul de pericol pe care acesta îl reprezintă în general pentru societate. În paralel, în 6 raioane ale republicii se desfășurau programe-pilot de implementare a muncii neremunerate în folosul comunității.

În ianuarie 2005 pilotarea probațiunii presentențiale a fost extinsă în raioanele Ungheni și Cahul, fiind lansate și activități de probațiune sentențială în privința minorilor.

În iunie 2006 probațiunea presentențială și cea sentențială în privința minorilor a fost implementată și în sectoarele Bălți, Fălești și Telenesti, iar în Chișinău, Ungheni și Cahul activitățile de probațiune presentențială și sentențială în privința minorilor au fost suplinite cu activități de probațiune și în privința adulților.

Din iulie 2006 au fost demarate activități de pilotare a pregătirii pentru liberare și a reintegrării sociale postdetenție în 5 (2006), în 10 (2007), apoi în 15 (2008) sectoare.

În cadrul acestor proiecte au fost realizate multiple activități de promovare a cadrului legislativ, de instruire a personalului, de formare de bune practici, precum ar fi întocmirea referatelor presentențiale; asistența persoanelor în termen de probă; asistența în punerea în executare a muncii neremunerate în folosul comunității; crearea grupurilor de lucru; elaborarea de ghiduri practice pentru specialiști; organizarea de mese rotunde, ateliere de lucru, conferințe; desfășurarea activităților de mediatizare, monitorizare și evaluare; organizarea schimbului de experiență, vizitelor de studiu.

Instituțional, Serviciul de probațiune a fost creat la 12 ianuarie 2007 preluând în totalitate rezultatele proiectelor-pilot ale IRP. Cadrul normativ-juridic al probațiunii a fost consolidat prin *Legea nr. 8-XVI din 14.02.2008 cu privire la probațiune*. Ulterior, cu asistența diferitor parteneri ai serviciului de probațiune nou-creat, a fost dezvoltat setul de acte normative subordonate *Legii cu privire la probațiune*, inclusiv instrucțiunile Oficiului central de probațiune, fiind desfășurate în continuare activități de promovare a probațiunii, de instruire a consilierilor de probațiune și actorilor din sectorul justiției, de sensibilizare a opiniei publice referitor la avantajele alternativelor la detenție.

I.3. CADRUL NORMATIV-JURIDIC AL INSTITUȚIEI PROBAȚIUNII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

- **Codul penal al Republicii Moldova** nr. 985 din 18.04.2002, în particular: art. 53 (Liberarea de răspundere penală); art. 54 (Liberarea de răspundere penală a minorilor); art. 55 (Liberarea de răspundere penală cu tragerea la răspundere administrativă); art. 59 (Liberarea condiționată de răspundere penală); art. 62 (Categoriile pedepselor aplicate persoanelor fizice); art. 67 (Munca neremunerată în folosul comunității); art. 89 (Noțiunea și categoriile liberării de pedeapsa penală); art. 90 (Condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei); art. 91 (Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen); art. 92 (Înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă); art. 93 (Liberarea de pedeapsă a minorilor); art. 94 (Liberarea de pedeapsă datorită schimbării situației); art. 104 (Aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ);
- **Codul de procedură penală al Republicii Moldova** nr. 122 din 14.03.2003, în particular: art. 96 (Circumstanțele care urmează a fi dovedite în procesul penal); art. 157 (Documentele); art. 176 (Temeiurile pentru aplicarea măsurilor preventive); art. 385 (Chestiunile pe care trebuie să le soluționeze instanța de judecată la adoptarea sentinței); art. 469 (Chestiunile care urmează să fie soluționate de către instanță la executarea pedepsei); art. 471 (Modul de soluționare a chestiunilor privind punerea în executare a hotărârilor judecătorești); art. 475 (Circumstanțele care urmează a fi stabilite în cauzele privind minorii); art. 483 (Încetarea procesului penal cu liberarea de răspundere penală a minorului); art. 485 (Chestiuni ce urmează a fi soluționate de instanță la adoptarea sentinței în procesul unui minor);
- **Codul contravențional al Republicii Moldova** nr. 218 din 24.10.2008, în particular: art. 32 (Sancțiunea contravențională); art. 37 (Munca neremunerată în folosul comunității); art. 395 (Competența instanței de judecată);
- **Codul de executare** nr. 443 din 24.12.2004, în particular: art. 173 (Instituțiile și organele care asigură executarea pedepsei); art. 174 (Instituțiile și organele care asigură executarea măsurilor de siguranță); art. 189 (Organul care asigură executarea pedepsei muncii neremunerate în folosul comunității); art. 190 (Modul de executare a pedepsei muncii neremunerate în folosul comunității); art. 191 (Obligațiile organului care asigură executarea pedepsei muncii neremunerate în folosul comunității); art. 192 (Obligațiile autorităților administrației publice locale în ceea ce privește asigurarea executării muncii neremunerate în folosul comunității); art. 193 (Obligațiile administrației organizației în care condamnatul

execută pedeapsa muncii neremunerate în folosul comunității); art. 194 (Obligațiile condamnatului); art. 218 (Contactele cu serviciul de probațiune penitenciară și cu reprezentanții asociațiilor obștești); art. 259 (Supravegherea persoanei în perioada pe care a fost amânată executarea pedepsei); art. 261 (Supravegherea persoanei în perioada pentru care a fost suspendată executarea pedepsei); art. 265 (Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen sau înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă); art. 268 (Supravegherea persoanei liberate condiționat de pedeapsă înainte de termen); art. 269 (Căutarea persoanei liberate condiționat înainte de termen); art. 270 (Liberarea de pedeapsă a minorilor); art. 313 (Instituțiile și organele care asigură executarea sancțiunii contravenționale); art. 317 (Executarea sancțiunii muncii neremunerate în folosul comunității);

- **Legea cu privire la probațiune** nr. 8-XVI din 14.02.2008, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.103-105 din 13.06.2008;
- **Legea cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție** nr. 297-XIV din 24.02.1999, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 39-41 din 22.04.1999;
- **Statutul executării pedepsei de către condamnați**, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 583 din 26.05.2006, în particular secțiunea a 36-a, Serviciul de Probațiune Penitenciară, pct. 441-444;
- **Regulamentul cu privire la modul de executare a pedepsei penale sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității**, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1643 din 31.12.2003, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 16-18 din 23.01.2004;
- **Regulamentul privind organizarea și funcționarea organelor de probațiune**, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 827 din 10.09.2010, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 166-168 din 14.09.2010;
- **Ordinul ministrului justiției nr. 560 din 31.12.2008 cu privire la aprobarea condițiilor și formei contractului de acordare a asistenței psihosociale persoanelor liberate din locurile de detenție și a regulilor privind modul de întocmire a referatului prezentențial de evaluare a personalității**, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 10-11 din 23.01.2009;
- **Instrucțiunea cu privire la activitatea de probațiune sentențială în comunitate în privința condamnaților adulți și minori**, aprobată prin Ordinul șefului Oficiului central de probațiune nr. 92 din 30.05.2011.

I.4. REGLEMENTĂRILE INTERNAȚIONALE ÎN DOMENIUL PROBAȚIUNII

Prevederi cu incidență directă asupra activității de probațiune sau conexe acestui domeniu se regăsesc în special în:

1. **Declarația universală a drepturilor omului**, 10 decembrie 1948;
2. **Convenția cu privire la drepturile copilului**, 20 noiembrie 1989;
3. **Ansamblul regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori** (Regulile de la Beijing), 1985;
4. **Regulile minime ale Națiunilor Unite pentru elaborarea unor măsuri neprivative de libertate** (Regulile de la Tokyo), 1990;
5. **Principiile Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile** (Principiile de la Riyadh), 1998.

I.5. RECOMANDĂRILE CONSILIULUI EUROPEI ÎN DOMENIUL PROBAȚIUNII

Consiliul Europei

Consiliul Europei (CoE) are 47 de state membre, prin urmare cuprinde tot continentul european. Principalul scop al CoE este asigurarea bunei respectări a valorilor fundamentale, a drepturilor omului, a democrației și a supremației legii pe tot continentul. Un exemplu este zona liberă de pedeapsa capitală. Începând cu 1985, abolirea pedepsei capitale a fost una dintre condiții pentru aderarea la CoE.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului este o instituție parte a Consiliului Europei. Curtea Europeană asigură respectarea drepturilor garantate de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale.

Republica Moldova este membră a CoE începând cu 1995, România – din 1993, iar Federația Rusă – din 1996.

Uniunea Europeană (UE) și Consiliul Europei sunt entități separate, totuși niciun stat nu a aderat la UE fără a fi membru CoE.

Prevederi cu incidență directă asupra activității de probațiune se regăsesc în special în:

1. **Recomandarea Nr. R (92) 16 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la regulile europene asupra sancțiunilor aplicate în comunitate;**
2. **Recomandarea (2000) 22 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind îmbunătățirea aplicării normelor europene cu privire la sancțiunile și măsurile comunitare;**

3. **Recomandarea Rec (2003) 22 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind liberarea condiționată (parole);**
4. **Recomandarea CM/Rec (2010) 1 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre cu privire la Regulile pentru probațiune ale Consiliului Europei.**

Recomandarea CM/Rec (2010) 1 privind regulile pentru probațiune

Prezenta recomandare a intrat în vigoare la 20 ianuarie 2010 și, prin urmare, este adaptată la valorile probațiunii moderne. Recomandarea trebuie privită în ansamblu cu alte convenții și recomandări ale CoE, în special cu **Recomandarea Nr. R (92)16 – Regulile europene asupra măsurilor și sancțiunilor comunitare.**

Pentru că este o „Recomandare”, aceasta nu este obligatorie în sine, dar se așteaptă ca statele membre să se ghideze de aceste recomandări în adoptarea legislațiilor, politicilor și practicilor naționale.

Recomandarea constă din 108 reguli numerotate, împărțite în 8 capitole. Este imposibil să oferim o prezentare completă a conținutului acestor reguli în prezentul manual, însă pentru scopul nostru am selectat unele extrase pe care le-am considerat cele mai relevante.

Extrase și comentarii la Principiile de bază pentru activitatea de probațiune

Prima parte a regulilor recomandă necesitatea stabilirii de către organele de probațiune a unei relații pozitive cu beneficiarul. Aceasta pentru a-l supraveghea, ghida și asista/susține în scopul de a nu mai comite infracțiuni și prin asta de a contribui la siguranța comunității. Organele de probațiune trebuie să respecte drepturile beneficiarilor. Sarcinile probațiunii trebuie definite în legislația națională, iar restricționarea drepturilor condamnatului nu trebuie să depășească limitele stabilite în deciziile legitime luate și necesitățile identificate din fiecare caz. În măsura în care acest lucru este posibil, organele de probațiune trebuie să informeze beneficiarul și să obțină acordul acestuia pentru orice intervenție ce îl afectează. În special, înainte de stabilirea definitivă a vinovăției, orice intervenție necesită informarea și consimțământul persoanei.

Organele de probațiune trebuie să ia în calcul caracteristicile și nevoile individuale ale beneficiarului/cazului și să nu-l discrimineze în niciun fel. Acest lucru presupune că organele de probațiune pot aplica restricții diferite în funcție de riscul de recidivă, dar nu în funcție de rasă, sex, culoare, limba vorbită, religie, handicap, orientare sexuală, opinii politice sau de altă natură, origininea națională sau socială, apartenența la un grup etnic, proprietate, naștere sau alt statut.

O bună activitate de probațiune necesită cooperare și parteneriat cu alte organizații publice sau private și cu administrația publică locală, responsabilitatea de bază revenind Serviciului de probațiune. Orice instituție privată ce prestează ser-

vicii de probațiune condamnaților trebuie aprobată/acreditată de către organele competente în conformitate cu legislația națională.

Extrase privind modul de organizare și personalul organelor de probațiune

Atât în prezenta Recomandare, cât și în alte recomandări se accentuează necesitatea existenței unei structuri, a unui statut și a unor resurse ce corespund volumului de sarcini și responsabilități. Personalul organelor de probațiune trebuie să fie suficient de numeros pentru a desfășura în mod eficient activitatea de probațiune.

În continuare trebuie asigurată instruirea întregului personal, avându-se în vedere atât instruirea inițială, cât și continuă, pe tot parcursul carierei, pentru a menține și îmbunătăți abilitățile lui profesionale.

Extrase privind activitatea de probațiune

Sentința comunitară/munca neremunerată în folosul comunității este o sancțiune în care munca neremunerată este folosită pentru repararea reală sau simbolică a prejudiciilor aduse de către condamnat. Munca neremunerată:

- nu trebuie să aibă un caracter stigmatizant;
- trebuie să includă măsuri/sarcini care susțin dezvoltarea abilităților și incluziunea socială a condamnatului;
- nu trebuie efectuată pentru profitul organelor de probațiune, pentru personalul acesteia sau pentru profit comercial;
- trebuie să fie luată în considerare siguranța comunității;
- trebuie împărțită în sarcini diferite, oferind posibilitatea de a ajusta munca efectuată la abilitățile și nevoile condamnatului. În particular, trebuie să existe muncă potrivită pentru femeile condamnate, pentru condamnații cu dizabilități, pentru minori sau condamnații în etate.

Reintegrarea în societate. Întrucât probațiunea este responsabilă de supravegherea condamnaților după eliberare, aceasta trebuie să coopereze strâns cu instituțiile penitenciare, cu condamnatul, familia acestuia și comunitatea în scopul pregătirii pentru eliberare și reintegrării în societate. În deosebi, este subliniată necesitatea unei cooperări între penitenciare și organele de probațiune, fiindu-le oferit consilierilor de probațiune accesul necesar la condamnați. Supravegherea după eliberare are menirea să răspundă la/satisfacă nevoile de reintegrare, cum ar fi angajarea în câmpul muncii, educația sau instruirea, asigurarea respectării condițiilor stabilite la eliberare, toate cu scopul de reducere a recidivei.

Extrase și comentarii privind ținerea evidenței, informarea și confidențialitatea

Organele de probațiune trebuie să mențină o evidență oficială, corectă și actualizată a beneficiarilor înregistrând informații cum ar fi:

- datele personale ale beneficiarilor vizați;

- contactul/corespondența acestora cu organul de probațiune;
- activitățile care se desfășoară în privința condamnaților;
- aprecierea inițială, planificarea, intervenția și evaluarea activităților în privința condamnaților.

Registrele de evidență trebuie verificate regulat de către manageri/conducători. Condamnații trebuie să aibă acces la dosarul personal în măsura în care acest lucru este prevăzut în legislația națională și nu încalcă dreptul la viața privată al altor persoane.

Principiile de confidențialitate și protecție a datelor sunt foarte importante și trebuie prevăzute în legislația națională. Aceste reguli reflectă importanța registrelor de evidență pentru asigurarea responsabilității, care este semnificativă atât pentru serviciul de probațiune, cât și pentru beneficiar/condamnat.

Comentarii finale

În toate țările europene serviciul de probațiune este o parte importantă a sistemului corecțional. Este cunoscut faptul că probațiunea oferă posibilitatea de a sancționa și reduce riscul de comitere a noilor infracțiuni cu/fără folosirea penitenciarelor. Scopul serviciului de probațiune este de a învăța/ajuta infractorul să trăiască în comunitate fără a comite infracțiuni, lucru ce diferă esențial de penitenciare unde infractorul nu are contact cu comunitatea.

În ultimii ani probațiunea în Europa a dezvoltat noi categorii de sancțiuni și programe: de exemplu, programe pentru persoanele dependente de droguri, pentru conducătorii auto ce conduc în stare de ebrietate, monitorizarea/supravegherea electronică etc. Acest lucru demonstrează că probațiunea are posibilitatea de a adopta cercetări și tehnologii moderne și că are o abordare dinamică asupra conceptului de sancționare.

I.6. PRINCIPIILE PROBAȚIUNII

Din reglementările normativ-juridice și bunele practici de probațiune, pot fi deduse următoarele principii ale probațiunii:

- 1. respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, respectarea demnității umane;**
- 2. neadmiterea discriminării;**
- 3. ajutorul imediat,** presupune că persoana în conflict cu legea beneficiază de suportul consilierului de probațiune în termene cât mai restrânse;
- 4. sprijinirea și încurajarea permanentă** a subiecților probațiunii, asistați și consiliați, în vederea reintegrării lor în societate și asumării de responsabilitate pentru propriile acțiuni, prin formarea unei atitudini corecte față de ordinea de drept și față de regulile de conviețuire socială;

5. **apropierea**, presupune reducerea la maxim a distanței geografice, dar și psihologice, astfel încât beneficiarul să simtă sprijinul permanent din partea consilierului de probațiune, existența încrederii reciproce pentru realizarea adecvată a responsabilităților asumate;
6. **oportunitatea**, presupune dozarea intervenției, implicarea ori de câte ori este necesară, dar fără exces. Tot de aici derivă și principiul minimei intervenții, care presupune că nu trebuie utilizată mai multă constrângere și monitorizare decât sunt necesare;
7. **individualizarea și continuitatea**, presupune că intervențiile consilierului de probațiune trebuie să corespundă nevoilor sociale ale persoanei în conflict cu legea penală și că aceste intervenții au un caracter organizat, bazate pe un traseu de reintegrare socială;
8. **participarea comunității** la procesul de asistență, consiliere psihosocială și de monitorizare a comportamentului subiectului probațiunii. De aici derivă și principiul **coordonării eforturilor**, care ne sugerează rolul de manager de servicii comunitare al consilierului de probațiune;
9. **eficiența și normalizarea**, presupune că eforturile consilierului de probațiune trebuie să finalizeze cu reintegrarea deplină în comunitate a persoanei în conflict cu legea și reducerea la maxim a diferenței dintre beneficiarul serviciului de probațiune și alți membri ai comunității respective.

Respectarea acestor principii va ajuta consilierul de probațiune să trateze adecvat beneficiarii serviciului de probațiune prin găsirea celor mai bune soluții, chiar și atunci când legea nu oferă reglementări specifice.

Capitolul II.

PROBAȚIUNEA PRESENTENȚIALĂ

II.1. CONCEPTUL DE PROBAȚIUNE PRESENTENȚIALĂ

Probațiunea presentențială este etapa în care se desfășoară primele activități de evaluare, de asistență și consiliere psihosocială a persoanei aflate în sistemul de justiție și anume atunci când cauza se află în faza de urmărire penală sau în procedură de judecată, până la pronunțarea și intrarea în vigoare a sentinței.

La această etapă rolul consilierului de probațiune constă în:

- oferirea organului de urmărire penală și instanței de judecată de informații corecte și relevante despre persoana bănuیتului/învinuitului/inculpatului, despre perspectivele de reintegrare ale acestuia, precum și despre riscul de recidivă sau de autovătămăre pe care acesta îl prezintă. Aceste informații sunt cuprinse în referatul presentențial de evaluare psihosocială. Reprezentând o primă evaluare a persoanei aflate în conflict cu legea, documentul urmează a fi reflectat în decizia organului de urmărire penală, respectiv, în sentința instanței și, implicit, în planul de supraveghere al consilierului de probațiune privind reintegrarea socială a persoanei deja condamnate;
- răspunderea la nevoile emoționale și practice urgente ale bănuیتilor/învinuitilor/inculpaților.

Referatul de evaluare psihosocială a personalității făptuitorului cuprinde informații referitoare la persoana aflată în conflict cu legea: modul său de viață, familie, societate (vecini, școală, policlinică, loc de muncă, cerc de prieteni); date conexe presupusei fapte comise și evaluarea gravității acesteia, precum și a atitudinii față de presupusa infracțiune și circumstanțele ei; date referitoare la riscul de recidivă, acestea urmând să contribuie la individualizarea pedepsei și, după caz, a măsurii preventive. Evaluarea presentențială reprezintă o activitate importantă necesară a fi desfășurată în faza inițială a înfăptuirii justiției.

Referatele au un caracter consultativ, în sensul că organul de urmărire penală și instanțele de judecată pot să țină cont de informațiile oferite și propunerile formulate. Astfel, referatul de evaluare este instrumentul prin care serviciul de probațiune comunică cu organul de urmărire penală, cu procuratura și cu instanța de judecată. Rolul său este de a asista instanța în procesul de individualizare a pedepsei, oferind o evaluare profesională a naturii și cauzelor care au condus la instalarea comportamentului antisocial, precum și a măsurilor care trebuie luate pentru a reduce probabilitatea de recidivă. Prin urmare, acest document trebuie să fie imparțial, echilibrat și bazat pe date factuale.

II.2. METODE ȘI TEHNICI DE COLECTARE A INFORMAȚIILOR PENTRU ÎNTOCMIREA REFERATULUI PRESENTENȚIAL

II.2.1. Documentarea

Documentarea este o metodă distinctă de evaluare a beneficiarului și un proces care se desfășoară pe toată perioada de instrumentare a cazului. Documentarea se realizează de către consilierul de probațiune, care stabilește **planul de documentare**.

Caracteristici:

- în cele mai multe din cazuri, consilierii de probațiune realizează planul de documentare după o primă întrevedere cu beneficiarul, iar atunci când acesta nu are discernământ – cu părinții biologici sau cu familia substituit; este importantă respectarea acestei ordini în aplicarea celor două metode (inițial se realizează întrevederea și apoi se construiește planul de documentare), deoarece întrevederea poate oferi indici importanți pentru documentele necesare;
- pentru o instrumentare eficientă a cazului, consilierului de probațiune i se recomandă să culegă cât mai multe documente relevante pentru cunoașterea beneficiarului. Aceste documente pot fi de mai multe tipuri: documente de stare civilă, documente juridice (dosarul penal), fotografii, anchete sociale, „cartea vieții”, reclamații la poliție, înregistrări audio etc.;
- documentarea obligă consilierii de probațiune să recurgă la o temeinică analiză a documentelor, completată de informații obținute prin alte tehnici de evaluare. În caz contrar, instrumentarea cazului se poate transforma într-o simplă adunare de documente. De cele mai multe ori consilierii de probațiune mai puțin experimentați consideră că descoperirea unui „document important” presupune și descoperirea soluției pentru cazul cercetat;
- documentarea completează alte tehnici și metode utilizate în instrumentarea unui caz, cum ar fi interviul de explorare, observația etc.

În instrumentarea unui caz există trei tipuri mari de documente, clasificate astfel:

1. După sursa de proveniență:

- *surse directe (primare)* – documente și informații direct de la beneficiar; aceste tipuri de documente pot fi: acte de stare civilă, scrisori, jurnale, rapoarte etc. Documentele de aceste feluri descriu de cele mai multe ori primele aspecte legate de problema existentă;
- *surse indirecte (secundare)* – documente din familia lărgită, documente juridice și medicale;

2. După tipul documentelor – pentru beneficiarii care sunt ocrotiți în cadrul sistemului rezidențial:

- *documente publice* – publicații, rapoarte, acte emise de instituțiile de ocrotire (centre de plasament) sau instituțiile juridice unde beneficiarul este cel mai des reprezentat de persoane din sistemul rezidențial;
- *documente private* – jurnale și scrisori ale copiilor către/de la părinți;

3. După modalitatea de emitere a documentului:

- *documente solicitate* – reprezintă documentele publice care pot fi solicitate de către consilierul de probațiune diferitor instituții (Comisia pentru protecția copilului, judecătoria, poliție, dispensar);
- *documente nesolicitate* – reprezintă documentele care fac parte din dosarul beneficiarului și care, ulterior, atunci când cazul este redeschis, sunt reanalizate și comparate cu alte documente noi. Cele mai dese documente de acest fel sunt actele medicale, evaluările psihologice, actele școlare, anchetele sociale etc.

II.2.2. Observația

Observația este o tehnică de investigație care are ca scop culegerea de informații cu valoare de fapte, necesare pentru a le completa/confirma pe cele rezultate în urma altor tehnici (documentarea, interviul sau întrevederea). Observația are o mare importanță în mod deosebit în primele etape ale instrumentării cazului (după sesizare/referire, evaluare inițială, evaluare complexă), dar se aplică pe tot parcursul lucrului la caz. Pentru o abordare organizată, coerentă și logică a acestei tehnici se folosește și se recomandă elaborarea unui *ghid de observație*.

Caracteristici

Observația este o tehnică care se aplică permanent, pe tot parcursul instrumentării cazului. Se aplică în spațiul profesional al consilierului de probațiune și în mediul de proveniență/de viață al beneficiarului (familie, grup de prieteni, comunitatea școlară/profesională etc.), în situații clar determinate (vizita la domiciliu, întrevedere etc.) și/sau în situații experimentale (introducerea unui factor

neprevăzut, care poate afecta echilibrul relațiilor, de exemplu, implicarea unui martor la un abuz în cadrul unei întrevederi cu abuzatorul care își neagă vinovăția).

Observația presupune urmărirea comportamentului verbal și nonverbal al interlocutorului/beneficiarului, tipul și structura relațiilor din mediul investigat, atitudinile, stările și reacțiile emoționale.

Observația poate fi clasificată astfel:

- *observația directă*: consilierul de probațiune stă față în față cu beneficiarul;
- *observația indirectă*: consilierul de probațiune observă aspecte din mediul de proveniență al beneficiarului. Informațiile cu privire la beneficiar pot fi obținute prin observație și în absența acestuia. De exemplu, consilierul de probațiune face o vizită la domiciliul beneficiarului și, în lipsa acestuia, observă starea locuinței, condițiile de igienă și curățenie, aspectul copiilor sau al altor membri din familie etc.

Din punctul de vedere al intenției aplicării tehnicii și al planificării, poate fi:

- *direcționată/anticipată/planificată* – consilierul de probațiune își propune să observe, în mod deosebit, unul sau mai multe aspecte. Aceasta presupune obligatoriu existența unui ghid de observație;
- *întâmplătoare* – pe parcursul aplicării unei alte tehnici (întrevederea, consilierea etc.), fără o planificare prealabilă: de exemplu, în cursul discuției cu mama, consilierul de probațiune poate observa cum se comportă aceasta cu copiii ei care pot întrerupe dialogul.

O formă specială a observației o reprezintă *observația participativă*, care se realizează prin implicarea în evenimente sociale, în cadrul cărora consilierul de probațiune poate investiga structura relațiilor interpersonale și interfamiliale, a comportamentelor și atitudinilor de grup.

În general, observația presupune contactul vizual cu beneficiarul, dar, în anumite situații, celelalte simțuri ne pot oferi informații mai complexe decât văzul (de exemplu, mirosul specific al unei locuințe neîngrijite, o igienă personală precară pot fi sesizate doar prin observația olfactivă; temperatura în cameră etc.).

II.2.3. Întrevederea

Pe parcursul instrumentării unui caz, din momentul înregistrării unei solicitări și până la închiderea cazului, profesionistul realizează continuu un proces de evaluare. Pentru efectuarea acestei evaluări, atât a problemei beneficiarului, cât și a rezultatelor obținute în urma intervenției, consilierul de probațiune folosește o serie de metode și tehnici specifice, printre care regăsim, ca tehnică, și întrevederea.

În demersul de intervenție întrevederea reprezintă modalitatea prin care, în cursul unei întâlniri între consilierul de probațiune și beneficiar, se stabilesc relații

care vizează obținerea de informații primare necesare explorării problemei și, ulterior, stabilirii modalităților de rezolvare.

Întrevederea reprezintă o formă de interviu în care consilierul de probațiune urmărește anumite informații specifice și predeterminate de la beneficiar. Consilierul de probațiune adresează întrebări specifice și înregistrează doar răspunsurile relevante pentru scopul său, adesea folosind o fișă de evaluare/înregistrare. Scopul acestei tehnici nu este unul cu precădere terapeutic, ci acordă prioritate oportunităților beneficiarului de a-și exprima anumite emoții, sentimente în legătură cu problema.

Întrevederea reprezintă tehnica prin intermediul căreia se *investighează situația beneficiarului* pentru a strânge cât mai multe informații despre problema acestuia, iar pe baza acestor informații primare se vor contura direcțiile viitoare de acțiune. Astfel, într-un cadru de comunicare realizat fie la biroul specialistului, fie la domiciliul beneficiarului, consilierul de probațiune va susține o *investigație verbală*, în care comunicarea este orientată către realizarea unei evaluări complexe, care va fi baza întocmirii planului de intervenție.

În funcție de complexitatea cazului, întrevederea va lua forma unei *convorbiri-cercetare*, în care se manifestă *repetiția*, fiind nevoie de clarificări, completări realizate prin *conversația* dintre specialist și beneficiarul serviciului de probațiune.

Întrevederea constituie o tehnică complexă, care se apropie prin specificul său de *observație*. Prin aplicarea acestei tehnici consilierul de probațiune obține informații cu valoare de fapte, întrucât au aceeași importanță atât informațiile verbale, cât și informațiile cu privire la conduite, fapte, stări afective, credințe etc. ale beneficiarului.

De asemenea, întrevederea conține elemente similare *consilierii*, deoarece prin intermediul acestei tehnici de investigație se va dezvolta o conversație în cadrul căreia, pe parcursul identificării problemei, se va urmări și o conștientizare și responsabilizare a beneficiarului cu privire la implicațiile rezolvării situației.

Caracteristici

Întrevederea este o tehnică de investigație pe care consilierul de probațiune o folosește, alături de alte metode de evaluare, pentru a cunoaște problema beneficiarului, sistemul de atitudini și valori al acestuia și pentru a contura modalitățile de rezolvare. Datorită spectrului său larg de utilizare, consilierul de probațiune va aplica această tehnică pentru a strânge informații, pentru a clarifica o situație sau pentru a evalua rezultatele acțiunilor sale împreună cu beneficiarul.

Analizând rolul tehnicii, se constată că întrevederea se aplică atunci când specialistul:

- urmărește să *cerceteze/evalueze*, astfel încât tehnica va fi utilizată pe parcursul întregului demers de instrumentare a cazurilor;

- să transforme mediul social investigat, astfel încât întrevederea să aibă valoare de acțiune asupra individului, familiei prin responsabilizarea beneficiarului serviciului de probațiune.

Întrevederea se poate realiza în cadrul biroului serviciului de probațiune, dar, pentru a obține o relevanță mai mare a informațiilor, această tehnică poate fi aplicată în cadrul vizitei la domiciliu, la solicitarea beneficiarului sau în urma unei sesizări adresate autorităților locale. În funcție de acest criteriu, se disting următoarele tipuri de întrevederi:

- întrevedere programată:
 - la solicitarea beneficiarului (de exemplu, în etapa de evaluare a cazului);
 - la solicitarea consilierului de probațiune (de exemplu, pentru a cunoaște problema și rezultatele acțiunilor realizate, este utilizată în toate etapele de instrumentare a cazului);
- întrevedere neprogramată:
 - în urma sesizării de către o persoană/instituție (de exemplu, sesizarea unui caz de abuz).

Pentru a obține rezultatele dorite prin aplicarea acestei tehnici, consilierul de probațiune trebuie să pregătească întâlnirea (crearea unui mediu securizant pentru beneficiar) și conținutul întrevederii (diferite tipuri de întrebări).

Întrevederea are la bază respectarea unor reguli și principii care țin de comportamentul și abilitățile consilierului de probațiune, de modul de desfășurare a întâlnirii și de aplicare a tehnicii. Prin comportamentul și abilitățile sale, profesionistul trebuie, să conducă, în condiții optime, desfășurarea convorbirii.

Sistemul de deprinderi și abilități cuprinde:

- abilități de construire a unei relații de încredere și ajutorare a beneficiarului;
- arta de a asculta și susține prezentarea „povestirii” beneficiarului;
- abilități de reducere a barierelor sociale dintre profesionist și beneficiar și de înlăturare a refuzului colaborării, precum și neîncrederea.

Din punct de vedere tehnic, în aplicarea întrevederii e necesar ca întrebările să fie cât mai clare și adecvate limbajului beneficiarului, să obținem informații cât mai complete și să fie notate cu fidelitate și integral răspunsurile relevante. Prin comparație cu alte tehnici, întrevederea stabilește o *relativă egalitate între cei doi interlocutori*, consilierul de probațiune fiind interesat să *stabilească un climat confortabil și o relație nondirectivă*, caracteristici ce facilitează procesul de ajutorare a beneficiarului.

Pentru a obține aceste rezultate, profesionistul trebuie să susțină o convorbire ce are la bază *întrebări deschise, nondirective* (de exemplu: *Ce părere aveți despre...?*)

Care este motivul deciziei dvs.? Cum credeți că veți rezolva această situație?). Aceste tipuri de întrebări conferă libertate beneficiarului și sunt semnificative în procesul de cunoaștere și evaluare a cazurilor sociale.

În tehnica întrevederii sunt importante atitudinea și conduita consilierului de probațiune, aspecte care sunt mai puțin relevante în cazul altor metode sau tehnici, cum ar fi interviul. Acesta trebuie să manifeste: *răbdare, bunăvoință, toleranță și spirit de intuiție*, trebuie să evite *criticile* sau alte acțiuni nedorite de beneficiari – așa-numitele *sfaturi, judecăți de valoare, discuții contradictorii*.

Ceea ce este important de reținut este faptul că întrevederea surprinde *fenomene mai profunde*, îndeosebi *afective*, care reprezintă aspecte relevante în soluționarea eficientă a cazurilor, dar pe care nu le putem urmări în cadrul altor tehnici, cum ar fi interviul directiv, chestionarul.

II.2.4. Interviul

Interviul reprezintă unul dintre instrumentele principale de culegere a datelor referitoare la experiența de viață a beneficiarilor investigați și, totodată, o formă de interacțiune psihologică și socială cu influență imediată asupra comportamentului actorilor implicați. În activitatea serviciului de probațiune, metoda interviului este utilizată atât la întocmirea referatelor de evaluare psihosocială, cât și în munca de supraveghere, asistare psihosocială a persoanelor în conflict cu legea.

În cadrul interviului, are loc o alocare diferențiată a rolurilor interviuevat/intervievator și a sarcinilor – relaționările sunt complementare și non-reciproce. Acțiunile interviuatorului trebuie să fie planificate și selectate în mod conștient pentru a susține scopul interviului, care este o comunicare cu progres planificat. Interviul, de regulă, are timpul, locul și durata formal definite și stabilite.

Scopul interviului este de trei tipuri:

- de informare sau pentru studiul social;
- de evaluare sau diagnosticare;
- terapeutic sau pentru realizarea schimbării.

Procesul interviuării este mișcarea dinamică conștientă, realizată prin intermediul unor stadii succesive, spre atingerea scopului interviului (Kadușin, 1990). În literatura de specialitate se menționează că „interviul începe înainte de a începe...”. Astfel, de modul în care începe și se derulează întregul interviu depinde succesul interviuării eficiente, care, la rândul său, este importantă deoarece reprezintă fundamentul pe care se vor pune bazele unei evaluări și intervenției adecvate în asistența psihosocială a beneficiarului.

Pentru a efectua un interviu eficient, consilierul de probațiune trebuie să îndeplinească două condiții:

- să fie conștient de modul în care propriul lui comportament poate afecta relația profesională cu beneficiarul;
- să fie capabil să înțeleagă oamenii – nu doar să fie conștient de lucrurile cele mai evidente care îi pot motiva, ci și să aibă abilitatea de a explora care motivație complexă (sau poate contradictorie) s-ar putea ascunde în spatele comportamentului sau afirmațiilor unui beneficiar.

În continuare sunt prezentate câteva sugestii care pot ajuta profesionistul în realizarea unui interviu eficient.

Primul contact

Trebuie să aveți întotdeauna în vedere importanța pe care o are primul contact al beneficiarului cu instituția pe care o reprezentați. Acest lucru s-ar putea realiza prin intermediul unui telefon, al vizitei pe care beneficiarul o face la birou sau în momentul în care efectuați prima vizită acasă la beneficiar. Primul contact este important – el va influența modul în care beneficiarul îl va percepe pe specialist și organizația din care acesta face parte și, în mod sigur, își va pune amprenta asupra interacțiunilor viitoare. Este important ca toți membrii echipei să fie conștienți de faptul că ei sunt „ambasadori” ai organizației lor.

Înainte de interviu

Este necesar de reținut importanța elaborării unui plan al interviului înainte ca acesta să aibă loc:

- Care este scopul interviului?
- Ce subiecte ați dori să discutați?
- Ce doriți să realizați în timpul interviului?
- Cum aveți de gând să abordați problemele?
- Dacă la interviu vor participa doi specialiști, care va fi rolul fiecăruia?
- Ce domenii mai dificile s-ar putea ivi și cum aveți de gând să le soluționați?

Începutul interviului

Va trebui să aveți în vedere locul unde se va desfășura interviul. Dacă va fi în birou, încercați să găsiți un loc cât mai liniștit și confortabil posibil. Dacă este vorba de o vizită acasă la beneficiar, amintiți-vă să țineți seama de intimitatea și de dorințele acestuia privitor la cine va fi prezent în timpul interviului. Aveți grijă să acordați o mare atenție modului în care aranjați locurile.

Când luați un interviu la birou, asigurați-vă că ați redus barierele fizice în calea comunicării. De exemplu:

- evitați situația în care între dvs. și beneficiar se află o masă;
- evitați folosirea scaunelor cu diferență semnificativă de înălțime.

Dacă vizitați un beneficiar acasă la el, puteți fi în situația de a nu putea avea niciun cuvânt de spus în privința aranjării locurilor. Totuși, rețineți că trebuie să luați în considerare orice modalitate pentru a putea reduce orice barieră de natură fizică în calea comunicării. De exemplu, dacă există un loc unde vă puteți așeza împreună cu beneficiarul, încercați să stați lângă el, astfel încât să nu vorbiți unul cu celălalt de la distanță.

Dacă este pentru prima oară când vă întâlniți cu beneficiarul, amintiți-vă să:

- vă spuneți numele;
- explicați cine sunteți;
- explicați de unde sunteți;
- explicați care este rolul organizației pe care o reprezentați.

Amintiți beneficiarului motivele pentru care va trebui să:

- strângeți informații factice legate de beneficiar și familia sa (de exemplu, nume, adrese, date de naștere etc.), care vă vor ajuta să înțelegeți situația acestuia;
- notați câteva lucruri în timpul convorbirii cu beneficiarul pentru a fi siguri că veți reține cu acuratețe informațiile culese.

Punerea de întrebări poate avea mai multe scopuri:

- să extindă aria interviului;
- să sporească profunzimea acestuia;
- să ajute la rezolvarea problemei;
- să încurajeze beneficiarul să ia în considerare alternativele;
- să-l încurajeze pe beneficiar să-și organizeze prezentarea, asigurându-se că a inclus toate informațiile relevante;
- să sublinieze centrarea interviului pe explorare (de exemplu: „Poți să-mi spui mai multe despre acest lucru?”), înțelegere (de exemplu: „Ce înțeles dai acestui mod de a reacționa pe care l-ai avut?”) sau pe comportament (de exemplu: „Ce crezi că se poate face în acest caz?”).

Întrebările urmăresc:

- explorarea problemei și a situației beneficiarului;
- familiarizarea beneficiarului cu rolul de intervievat;
- încurajarea beneficiarului să împărtășească informații actuale și afective;
- direcționarea beneficiarului;
- crearea confortului în situația de interviu.

Pentru aceasta folosesc cu precădere întrebări deschise, beneficiarul având astfel posibilitatea:

- să evidențieze cadrul de referință propriu;
- să simtă responsabilitate și libertate în ceea ce privește participarea la interviu și la determinarea conținutului acestuia;
- să-și dezvolte o motivație adecvată unei relații pozitive de comunicare.

Dar, concomitent, este necesar să ținem seama de faptul că întrebările deschise:

- au un caracter nondirectiv;
- pot să creeze disconfort beneficiarilor care au o experiență redusă în rolul de interviuat sau care au dificultăți de comunicare;
- au o eficiență redusă în cazul beneficiarilor vorbăreți, a celor ostili sau irascibili.

Întrebările închise sunt folosite:

- când a fost obținută deja o anumită cantitate de informații, dar trebuie obținute detalii în plus;
- când beneficiarul este nesigur cum să procedeze;
- când situația este confuză;
- când consilierul dorește să exercite un control mai mare asupra conținutului;
- când se dorește limitarea introducerii unor conținuturi nerelevante scopului interviului;
- când se urmărește reducerea interacțiunii și a gradului de emoționalitate a interviului;
- când există stabilite limite de timp pentru interviuare.

Alte tipuri de întrebări care este necesar a fi exersate pot fi:

- *directe*, care implică în mod direct responsabilitatea beneficiarului pentru răspunsul dat (de exemplu: „Ce anume simți în legătură cu noua ta locuință?”);
- *indirecte*, unde responsabilitatea este difuză (de exemplu: „Care sunt sentimentele în familia ta în legătură cu noua locuință?”);
- *centrate pe diferite perioade de timp* (de exemplu: „Ce s-a întâmplat cu sănătatea ta în ultimul an?” „Care este starea ta de sănătate în momentul de față?”);

- *centrate pe identificarea gândurilor* („La ce te-ai gândit înainte să deschizi mașina căreia îi rămăsese un geam deschis?”), a sentimentelor („Ce ai simțit în acel moment?”) sau a comportamentelor („Ce ai făcut atunci?”);
- *de clarificare-concretizare* – atunci când nu este clară relevanța conținutului sau când este nevoie de un plus de specificitate.

Cele mai frecvente erori în formularea întrebărilor sunt:

- sugerarea răspunsurilor – se bazează pe o concepție a consilierului despre cum are să fie răspunsul beneficiarului („În mod sigur îți iubești și respecti părinții, nu?”, „Presupun că nu te-ai gândit să te separi de familie înainte de a-ți găsi un loc de muncă, nu-i așa?”);
- întrebările duble – apar în special la începători, care pun mai mult de o întrebare printr-o adresare; beneficiarii răspund de obicei la întrebarea cea mai puțin solicitantă („De cât timp există conflicte între voi? Ce se întâmplă în aceste situații conflictuale?”), iar consilierul poate uita că nu s-a răspuns la întrebarea de origine;
- întrebarea „De ce?” este dificilă pentru beneficiar pentru că:
 - solicită o relatare în termeni raționali despre comportamentul său, pe care acesta nu o poate face;
 - încurajează raționalizarea (justificarea);
 - sporește sentimentul de frustrare.

Întrebările trebuie să fie:

- comprehensibile;
- lipsite de ambiguitate;
- suficient de scurte (nu mai mult de una-două propoziții).

Consilierul trebuie să planifice durata și profunzimea interviului prin *abilitățile de explorare angajate atunci când se încearcă explicarea naturii problemei și a contextului în care problema se manifestă*. Aceste abilități se exprimă prin:

- comportamentul nonverbal al consilierului:
 - contact vizual permanent;
 - poziția corpului;
- comportamentul verbal al consilierului:
 - încurajarea beneficiarului (cu rol de a motiva beneficiarul să relateze) (de exemplu: „înțeleg...”, „și atunci...”, „hm...”);
 - parafrizarea (se reafirmă ceea ce a spus beneficiarul, dar cu cuvintele consilierului) (de exemplu: „Dacă te-am înțeles bine...”, „Cu alte cuvinte...”, „Te-am auzit spunând că...”).

Atenție!

- se formulează ca afirmații, nu ca întrebări;
- sunt neutre afectiv (nu indică nici aprobare, nici dezaprobare);
- ajută consilierul să verifice ce a înțeles din ceea ce a spus beneficiarul;
- îl ajută pe beneficiar să conștientizeze ceea ce a spus;
- sumarizarea (revede pe scurt ceea ce s-a discutat).

Abilitățile legate de profunzimea interviului:

- *clarificarea* – oglindește ceea ce a spus beneficiarul, dar transpus într-un limbaj mai puțin încărcat de subiectivitate (de exemplu, beneficiar: „Cred că mama mea nu mă iubește”; consilier: „Ce anume spune sau face mama ta și-ți sugerează că nu te iubește?”);
- *interpretarea* – oferă un nou cadru de referință (de exemplu, „Ai putea lua în considerare posibilitatea ca...”, „Mă întreb dacă...”);
- *confruntarea* – vizează nepotrivirile dintre ce a spus beneficiarul în momente diferite; dintre ce a spus și cum a spus;
- *suport* – include aprecieri despre abilități, calități, efortul beneficiarului de a se adapta sau de a rezolva problema.

FAZA FINALĂ A INTERVIEVĂRII

IMPORTANT: aceasta vizează atât conținutul, cât și sentimentele!

Abilități necesare:

- *sumarizarea* – o scurtă recapitulare a ceea ce a fost acoperit prin interviu, a deciziilor/concluziilor la care s-a ajuns;
- *înregistrarea datelor* – este important să se ia notițe pe parcursul interviului (se cere permisiunea beneficiarului, oferindu-i explicații referitoare la necesitatea acestui demers), care să fie ulterior completate, imediat după încheierea acestuia.

II.2.5. Convorbirea telefonică

Convorbirea telefonică reprezintă una dintre cele mai utilizate tehnici auxiliare de strângere/confirmare a datelor și de realizare a contactului dintre consilierul de probațiune și beneficiarul serviciilor de probațiune prin comunicare exclusiv verbală. Convorbirea telefonică nu este localizată într-o anumită etapă în instrumentarea cazului, ci se poate realiza oricând este necesar sau la orice solicitare a beneficiarului.

Atenție! Prin discuții telefonice nu se colectează informații despre personalitatea beneficiarului și nu se realizează procesul de asistență și consiliere.

Caracteristici

Cele mai frecvent întâlnite situații când această tehnică este utilizată:

- *semnalarea cazului* – se poate realiza prin autoreferire de către beneficiar sau referire/reclamare de către o altă persoană (vecin, rudă) sau instituție (primărie, organizație neguvernamentală, servicii publice specializate etc.);
- *strângerea informațiilor cu privire la caz* – se poate realiza sub forma unei convorbiri telefonice fără a avea scopul unei incursiuni în universul psihic al beneficiarului. De obicei, în această situație sunt colectate informații privind datele de identificare ale solicitantului și alte date sumare; dacă solicitarea este realizată prin referire/reclamație, se solicită date despre instituția sau persoana reclamantă;
- *vizitele în familie* pot fi de cele mai multe ori programate telefonic.

În etapa de documentare și evaluare a solicitării, consilierului de probațiune i se recomandă să folosească un instrument de înregistrare a convorbirilor telefonice, iar înainte de încheierea acestora să realizeze împreună cu beneficiarul o sumarizare a convorbirii pentru a păstra o cât mai mare fidelitate a informațiilor.

Caracterul particular al acestei tehnici este faptul că ea nu poate fi aplicată oricărui tip de client și în orice context. Printre aceste situații putem enumera: persoanele care nu posedă un aparat telefonic (de exemplu: frecvent întâlnită pentru beneficiarii din mediul rural), persoanele cu manifestări psihotice și grave tulburări de comportament, persoanele private de libertate, minorii, persoanele cu deficiențe de auz și/sau vorbire ș.a.

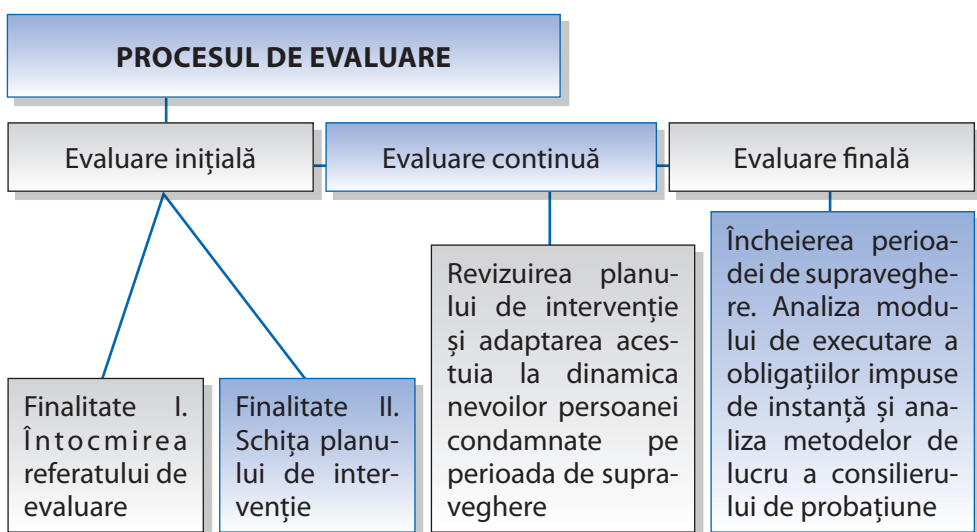
De asemenea, convorbirea telefonică reprezintă avantaje limitate pentru demersul de soluționare a cazului. Chiar dacă se realizează într-un timp scurt și poate aduce informații de primă necesitate, anumite aspecte privind mediul de proveniență al beneficiarului (comunitatea, familia, locuința) și comportamentul nonverbal al acestuia sunt greu de înregistrat. Tocmai de aceea este recomandat ca, consilierii de probațiune să nu confunde și să folosească această tehnică în detrimentul întrevederii, consilierii și/sau interviului. Orice informație rezultată prin aplicarea acestei tehnici trebuie să fie confirmată și completată cu date obținute prin alte tehnici.

II.3. PROCESUL DE EVALUARE PSIHOSOCIALĂ A BENEFICIARILOR

II.3.1. Procesul de evaluare

Evaluarea este o parte esențială, ce acționează ca o etapă pregătitoare, stabilind o bază fermă pe care se vor clădi celelalte etape ale activității de probațiune. Ea precede orice demers de intervenție psihosocială și trebuie reținut că este un proces ciclic, desfășurându-se pe toată perioada lucrului cu beneficiarul, indiferent de forma pe care o va lua intervenția, respectiv, este necesară o permanentă re-evaluare a beneficiarilor, în funcție de schimbarea circumstanțelor.

În literatura de specialitate întâlnim trei tipuri de evaluare utilizate în activitatea de probațiune: *inițială*, *continuuă* și *finală*.

II.3.2. Planificarea evaluării

După primirea solicitării de întocmire a referatului prezentențial de evaluare psihosocială, consilierul de probațiune responsabil de caz verifică informațiile cuprinse în solicitare (nume și prenume, adresă, presupusa infracțiune etc.).

Prima etapă pe care trebuie s-o urmărim în acest proces o reprezintă planificarea evaluării beneficiarului, care este extrem de importantă. Înainte de a demara procesul de evaluare, trebuie să ținem seama de câteva principii care stau la baza unei activități eficiente cu beneficiarul:

- este necesar să ținem seama și de impactul posibil al evaluării asupra persoanei (și să respectăm acel principiu care spune că vom aduna minimum necesar de date, nu maximum posibil); **scopul evaluării** este acela de a cunoaște și înțelege beneficiarul dintr-o anume perspectivă, și nu de a afla detalii despre întreaga viață a acestuia;

- este importantă implicarea cât mai activă a beneficiarului în procesul evaluării, avantajele unei relații de parteneriat fiind încrederea mai mare în persoana consilierului și, implicit, o relație de lucru pozitivă, mai multe oportunități pentru o colaborare și cooperare eficientă, atmosferă care permite beneficiarului să fie mai relaxat.

Cum implicăm beneficiarul activ în procesul evaluării?

Fiind onest cu el și explicându-i scopul evaluării, a importanței colaborării sale în obținerea unei imagini cât mai complete despre persoana sa, precum și aducându-i la cunoștință pașii care vor fi urmați pe parcursul acestui proces și persoanele/instituțiile la care vom apela pentru a obține date suplimentare. De asemenea, respectând toate principiile lucrului cu beneficiarul, având o atitudine deschisă, onestă, de acceptanță, nediscriminare. Nu trebuie să uităm că, întotdeauna, prin tot ceea ce facem ca profesioniști, oferim un model beneficiarilor noștri, iar acest model trebuie să fie unul pozitiv.

Planificarea evaluării inițiale

Stabilirea scopului evaluării

În acest caz scopul este acela de a oferi procurorului, judecătorului o analiză a modului de funcționare a comportamentului infracțional al persoanei pentru care s-a solicitat referatul de evaluare, a modului în care anumite condiții sociale, psihologice, medicale se transformă în factori criminogeni și a modului în care se poate acționa asupra acestor factori pentru minimizarea riscului de recidivă a bănuțitului/învinitului/inculpatului.

Alegerea metodelor și tehnicilor de lucru

Stabilirea surselor de informații

Stabilirea timpului pe care îl avem la dispoziție pentru realizarea evaluării

În organizarea și funcționarea serviciului de probațiune se desprind câteva reglementări privind desfășurarea în timp a activităților. Astfel, după înregistrarea solicitării pentru întocmirea referatului de evaluare, șeful serviciului va desemna un consilier de probațiune responsabil pentru culegerea informațiilor și întocmirea referatului de evaluare.

Consilierul desemnat să întocmească referatul de evaluare trebuie să-și organizeze activitatea după cum urmează:

- stabilește de îndată, dar *nu mai târziu de 5 zile* de la data primirii solicitării, locul, data și ora primei întrevederi cu beneficiarul pentru care s-a solicitat referatul de evaluare și, dacă e minor – cu reprezentantul legal al acestuia;
- prima întrevedere cu beneficiarul să aibă loc *în termen de 5 zile* de la data primirii solicitării;
- înaintează referatul de evaluare solicitantului de referat *în termen de 14 zile* de la înregistrarea solicitării.

II.3.3. Colectarea informațiilor și analiza datelor

Procesul de colectare a informațiilor necesare pentru întocmirea referatului prezentențial de evaluare psihosocială este constituit din două etape: consultarea și culegerea informațiilor.

Consultarea materialor presupune verificarea:

- dosarului penal;
- catalogului școlar;
- fișei medicale etc.;

Culegerea informațiilor include:

- **Mediul familial și social:**
 - prezentarea membrilor familiei;
 - condițiile de locuit;
 - relațiile cu membrii familiei;
 - atitudinea familiei față de fapta comisă de beneficiar;
 - starea sănătății beneficiarului și a membrilor familiei;
 - petrecerea timpului liber/apartenența la grup;
 - consumul de alcool/droguri, viciile beneficiarului și ale membrilor familiei;
 - imaginea beneficiarului și a familiei în comunitate;
- **Nivelul instruirii școlare și profesionale** (*informația se precizează și la locul de studii/de muncă*):
 - nivelul de studii;
 - succesele/insuccesele școlare sau profesionale;
 - interesul pentru studii sau profesie manifestat (aspirații profesionale);
 - relațiile beneficiarului și ale familiei cu colegii, profesorii;
 - pasiunile și activitățile extrașcolare și profesionale;
 - locurile de muncă și stabilitatea profesională;
- **Trecutul infracțional:**
 - cariera infracțională (condamnările anterioare);
 - dacă a mai fost sau este cercetat penal într-o altă cauză;
- **Comportamentul beneficiarului înainte și după presupusa comitere a infracțiunii:**
 - problemele create în familie, școală, loc de muncă;
 - atitudinile față de norme și valorile sociale înainte și după presupusa comitere a infracțiunii;

- **Factorii favorizanți ai comportamentului infracțional** (în cazul referatului prezentențial, nu se referă la fapta de care este bănuț, învinuit, inclupat, dar în general la abateri):
 - rolurile (cine are inițiativă, premeditare, acțiuni spontane, roluri asumate în cadrul faptelor antisociale);
 - patternul infracțional (tip de abateri, tipul victimei, condițiile comiterii infracțiunii, frecvență etc.);
 - motivația infracțiunii (cauza comiterii faptei);
 - responsabilitatea față de propriul comportament infracțional;
 - conștientizarea consecințelor/atitudinea față de faptă și victimă.

După culegerea informațiilor, se impune selectarea și analiza acestora, în funcție de relevanța lor pentru cazul în discuție. Astfel, se va ține seama de următoarele aspecte:

Analiza infracțiunii curente – evaluarea detaliată a acesteia	
<i>Factori-cheie</i>	timp, loc, context; complici; motivele presupusei infracțiuni; planificare, oportunități; factori situaționali; factori cognitivi; factori legați de victimă; consecințe
Trecutul infracțional – evaluarea comportamentului infracțional anterior și modul în care a executat sentințele anterioare	
<i>Factori-cheie</i>	numărul și tipul infracțiunilor anterioare; similarități în modul de comitere a infracțiunilor (context, loc, planificare); complici la comiterea infracțiunilor; perioada de timp dintre infracțiuni; modificare în modalitatea de comitere a infracțiunilor; comportamentul pe durata pedepselor anterioare; infracțiuni comise pe perioada supravegherii (unde este cazul); infracțiuni comise în perioada liberării condiționate
Stilul de viață și grupul de prieteni – evaluarea stilului de viață în prezent și influențe pro- și antisociale în grupul de prieteni	
<i>Factori-cheie</i>	măsura în care stilul de viață prezintă oportunități pentru săvârșirea de infracțiuni sau situații de risc; factori motivaționali de risc în stilul de viață actual (nevoia de senzațional, recompense imediate); cât de des se întâlnește cu persoane cu comportament pro-social; tipul activităților de timp liber (sunt legate de săvârșirea infracțiunii și/sau de locul în care a fost săvârșită?).

Relațiile cu familia și cu alte persoane apropiate – evaluarea relațiilor prezente și care pot influența comportamentul infracțional viitor sau îl pot expune unor situații de risc	
<i>Factori-cheie</i>	stabilitatea relațiilor; izolarea socială (în ce măsură); influența relațiilor asupra comportamentului infracțional (pro-/anti-); măsura în care relațiile pe care le are pot contribui la evitarea situațiilor de risc
Locuința și vecinătatea	
<i>Factori-cheie</i>	existența unei locuințe permanente; vecini cu comportament pro-infracțional; zonă cu criminalitate crescută; măsura în care zona în care locuiește oferă oportunitatea săvârșirii de infracțiuni și ce tip
Locul de muncă și situația financiară – evaluarea venitului personal, datoriile și locul de muncă	
<i>Factori-cheie</i>	existența problemelor financiare; abilități slabe de management financiar; venit personal scăzut; lipsa unui loc de muncă timp îndelungat; perspective de angajare limitate
Problemele de sănătate mentală, caracteristicile și trăsăturile de personalitate	
<i>Factori-cheie</i>	tulburări de personalitate sau probleme de sănătate mentală legate direct de săvârșirea infracțiunii; durata tratamentului și medicația; dificultăți de învățare care influențează comportamentul infracțional; atitudine agresivă, impulsivă, hedonistă; autocontrol scăzut
Abuzul de stupefiante și adicțiile asociate cu comportamentul infracțional	
<i>Factori-cheie</i>	nivelul actual și tipul substanței psihotrope consumate și costurile pe care le implică pentru beneficiar; natura asocierilor între abuz și comportamentul infracțional; efecte fiziologice și psihologice ale drogului consumat asupra beneficiarului

II.3.4. Estimarea riscului

Un segment deosebit de important în realizarea referatului prezentențial de evaluare psihosocială este evaluarea riscului de comitere a unei noi infracțiuni de către persoana în privința căreia se întocmește referatul.

Evaluarea riscului este o activitate complexă. Nu este o aplicație neutră a unor proceduri științifice, dar o activitate socială condusă după anumite valori, cu sensibilitate și grijă. Riscul este arareori un atribut individual și mai degrabă o interacțiune între individ și contextul social. Evaluarea reprezintă un proces continuu și dinamic ce presupune culegerea și analiza informațiilor pentru a identifica nivelul și tipul riscului prezentat de o persoană, nevoile criminogene ale acesteia, capacitatea și nivelul motivației pentru schimbare. Procesul de evaluare începe odată cu întocmirea referatului de evaluare solicitat și este adăugat și revizuit permanent pe parcursul intervenției, reprezentând începutul angajării beneficiarului în procesul de schimbare a atitudinii și comportamentului. Pe baza evaluării ulterioare se va realiza planul de control al riscului, se va stabili intensitatea supravegherii, obiectivele și tipul programelor de intervenție. Riscul este înțeles predominant în termenii efectelor sale potențial negative, de obicei exprimat în termeni de pierdere sau pericol. Evaluarea riscului este înțeleasă ca probabilitate calculată de apariție a unui eveniment/incident/comportament negativ. Aceasta implică, pe de o parte, estimarea frecvenței de apariție a unui eveniment viitor și, pe de altă parte, a probabilității impactului acestui eveniment, asupra cui/ ce și cu ce consecințe. Ținând seama de faptul că evaluarea riscului se referă la eventuale acțiuni, comportamente, evenimente viitoare, să nu uităm că estimarea lui este caracterizată de posibilitate, incertitudine și impredictibilitate.

Reguli de estimare a riscului

Ca profesioniști, trebuie să ne asumăm acest lucru și să încercăm să reducem cât mai mult aceste erori prin:

- însușirea cunoștințelor și metodelor de evaluare a riscului;
- aplicarea unitară a metodologiei (important să fie pentru fiecare beneficiar în parte);
- discutarea cazului cu colegii sau cu supervizorul.

Pentru a face o bună evaluare a riscului:

- colectează informații complete despre beneficiar;
- fii conștient asupra nivelului riscului prezentat de beneficiar, pentru cine și în ce circumstanțe;
- fii conștient asupra factorilor situaționali de risc;
- comunică cu toate părțile implicate/interesate;
- identifică toate efectele potențiale și probabilitatea acestora;
- stabilește un plan pentru combaterea riscului identificat și a pericolelor potențiale;
- clarifică rolurile și responsabilitățile individuale.

Atunci când vorbim de risc, trebuie să ne referim la două componente distincte pe care trebuie să le evaluăm:

- riscul de recidivă;
- riscul pentru victime, pentru personalul care lucrează cu infractorii și de autovătămare.

Factorii criminogeni

Probabilitatea de a comite infracțiuni ține de factorii criminogeni, ce pot fi clasificați în factori **statici**, **dinamici**, **personal**.

1. Factori statici:

- *cariera infracțională* (numărul condamnărilor, patternul infracțional);
- *presupusa infracțiune comisă* (infracțiunea propriu-zisă (timp, loc, circumstanțe), recunoaștere și negare, rolul în presupusa infracțiune);

2. Factori dinamici:

- *locul de trai* (statutul regiunii /regiunea geografică, domiciliul, condițiile de trai);
- *mediul social* (relații în familie, valori familiale/ norme de educație, relația cu familia lărgită, implicarea familiei în soluționarea problemelor, poziția familiei în societate /atitudinea vecinilor față de beneficiar);
- *prietenii și apartenența la grupul potențial infracțional* (are prieteni cu potențial infracțional, poziția în cercul de prieteni/grup infracțional, infracțiune comisă în grup, cauza apartenenței (interesele, beneficiile), relațiile până și după infracțiune);
- *situația legată de lucru și de nivelul de educație/instruire* (serviciul după capacitate, studii, specialitate; studii/educație/instruire/abandon școlar);
- *situația financiară* (surse materiale, financiare, situația financiară are tangență cu infracțiunea comisă, datorii);
- *consumul de alcool* (beneficiarul consumă alcool, cât consumă, există legătură între consumul de alcool și infracțiunea comisă, estimarea riscului, motivația pentru schimbare, tratamente de dezalcoolizare anterioare (succes/insucces));
- *consumul de droguri* (beneficiarul consumă droguri, tipul de drog, frecvența utilizării, vârsta la prima întrebuintare, sursa obținerii, cu cine consumă, există legătură între consumul de alcool și infracțiunea comisă, estimarea riscului, motivație pentru schimbare, tratamente anterioare (este luat în evidență evidență la Dispensarul Narcologic);
- *dependența de jocurile de noroc* (beneficiarul joacă, legătura cu infracțiunea comisă, sursele de obținere ale banilor, estimarea riscului, motivația pentru schimbare);

3. Factorii personali:

- *bunăstarea emoțională* (starea psihologică (în general), starea psihologică în timpul interviului, diagnoza psihică, satisfacție psihologică);
- *atitudini* (atitudinea față de victimă până/după, atitudinea față de crimă până/după; recunoaște, conștientizează, regretă);
- *model de gândire* (impulsiv (acțiuni neplanificate, spontane) sau planificat (acțiuni planificate, pregătite), abilități sociale; dominant (impune părerea), manipulator, influențabil, pro-social/antisocial).

Analiza factorilor criminogeni permite estimarea riscului de recidivă necesar la descrierea perspectivelor de reintegrare în referatul prezentențial de evaluare psihosocială a personalității făptuitorului.

Model de estimare a riscului prin analiza factorilor criminogeni

Surse de informații		
Factori statici		
Factori crimino- geni	Indicatorii factorilor criminogeni	Nivelul de influență a factorului criminogen la sporirea riscului de recidivă și pericolului social
Cariera infracțională	Numărul condamnărilor (0 – nicio condamnare, 1 – 1-2 condamnări, 2 – 3 și mai multe condamnări)	
	Pattern infracțional	
Infracțiunea comisă	Infracțiunea propriu-zisă (timp, loc, circumstanțe)	
	Recunoaștere/negare	
	Rolul în presupusa infracțiune	Autor Organizator Instigator Complice

Factori dinamici		
Locul de trai	Statutul regiunii/regiunea geografică	
	Domiciliul	
	Condițiile de trai	
Mediul social	Relații în familie	
	Valori familiale/ Norme de educație	
	Relația cu familia lărgită	
	Implicarea familiei în soluționarea problemelor	
	Poziția familiei în societate/atitudinea vecinilor față de beneficiar	
Prietenii și apartenența la grupul potențial infracțional	Are prieteni cu potențial infracțional	Da/Nu
	Poziția în cercul de prieteni/grup infracțional	
	Infrațiune comisă în grup	Nu/Da
	Cauza apartenenței (interesele, beneficiile)	
	Relațiile până și după infrațiune	
Situția legată de lucru și de nivelul de educație/ instruire	Serviciul după capacitate, studii, specialitate	
	Studii/educație/instruire (abandon școlar)	
Situția financiară	Surse materiale, financiare	
	Situția financiară are tangență cu infrațiunea comisă	
	Datorii	
Consumul de alcool	Clientul consumă alcool	Nu/Da
	Cât consumă pe săptămână	
	Există legătură între consumul de alcool și infrațiunea comisă	
	Estimarea riscului	
	Motivația pentru schimbare	
	Tratamente de dezalcoolizare anterioare (succes/insucces)	

Consumul de droguri	Beneficiarul consumă droguri	Nu/Da
	Tipul de drog	
	Frecvența utilizării	
	Vârsta la prima întrebuințare	
	Sursa de obținere	
	Cu cine îl consumă	
	Există legătură între consumul de droguri și infracțiunea comisă	
	Estimarea riscului	
	Motivație pentru schimbare	
	Tratamente anterioare (este luat în evidență la Dispensarul Narcologic)	
Dependența de jocurile de noroc	Beneficiarul joacă	Nu/Da
	Legătura cu infracțiunea comisă	
	Sursele de obținere a banilor	
	Estimarea riscului	
	Motivația pentru schimbare	
Factori personali		
Bunăstarea emoțională	Starea psihologică (în general)	
	Starea psihologică în timpul interviului	
	Diagnoza psihică	Nu/Da
	Satisfacție psihologică	
Atitudini	Atitudinea față de victimă până/după	
	Atitudinea față de crimă până/după	
	Recunoaște, conștientizează	Da/Nu
	Regretă	Da/Nu

Model de gândire	Impulsiv (acțiuni neplanificate, spontane) sau planificat (acțiuni planificate, pregătite)	
	Abilități sociale	Nu/Da
	Dominant (impune părerea)	
	Manipulator	
	Influențabil	
	Pro-social/antisocial	

Din asemenea considerente, pentru evaluarea riscului de recidivă este necesar să:

- verificați dacă riscul de comitere a unei infracțiuni este influențat de factori care nu intră în responsabilitatea persoanei sau de factori asupra cărora aceasta nu are control;
- verificați dacă riscul comiterii de infracțiuni a fost influențat de acțiuni ale adulților (în cazul copiilor);
- verificați dacă riscul comiterii de infracțiuni a fost influențat de acțiunile serviciilor publice și de faptul că acestea nu au respectat drepturile persoanei sau nu au pus la dispoziție serviciile necesare;
- verificați factorii contextuali care ar fi putut îmbunătăți situația persoanei de la momentul comiterii faptei (frecventarea școlii, angajarea în muncă, schimbarea locuinței etc.);
- verificați factorii contextuali care ar fi putut fi schimbați pentru a reduce riscul de recidivă;
- verificați dacă riscul este produs de anumite contexte sau comportamente (care ar putea fi schimbate): fapte comise în urma consumului de alcool, precipitat de anumite evenimente.

Comportamentul de risc este de asemenea format de răspunsul pe care-l primește. Felul în care ceilalți oameni și sistemul de justiție reacționează are un impact asupra probabilității ca acest fel de comportament să scadă, să rămână la fel sau să se accentueze. Răspunsurile la comportamentul de risc trebuie să țină cont de acest potențial, astfel:

- verificați care este riscul pe care dumneavoastră îl reprezentați pentru persoană. Ceea ce ar putea părea un răspuns care să ajute ar putea să însemne chiar mai multe amenințări și pericole pentru persoană. Puteți fi sigur că intervenția dumneavoastră este în interesul beneficiarului?;
- verificați ce fel de risc reprezintă pentru persoana vizată organizația pe care o reprezentați. Oferă aceasta servicii care pot într-adevăr să satisfacă nevoile acesteia?;

- verificați riscul pe care îl reprezintă pentru persoană alte organizații și politica acestora. Faceți ceva pentru a anula aceste pericole?;
- verificați riscul reprezentat de adulții în îngrijirea cărora se află persoana (copil, adolescent, dependent material);
- verificați riscul pe care îl reprezintă sistemul de justiție penală pentru persoană. Sunteți conștienți de aceste riscuri și faceți ceva pentru a le ameliora?

Contribuția pe care personalul din probațiune o are în procesul de probațiune este de a face lumină în aspectele nevăzute ale vieții persoanei și asupra factorilor care le influențează comportamentul. Rolul consilierului de probațiune este de a face sugestii instanței, sugestii care ar putea reduce posibili factori de risc și ar promova un mod de viață pozitiv pentru persoane. În acest context, estimarea riscului trebuie să fie:

- redactată într-un limbaj neechivoc, ce nu oferă posibilități de interpretare: asigurați-vă că nu se transmit mesaje nedorite;
- echilibrată prin informații pozitive despre persoană;
- să conțină informații asupra riscurilor la care sunt supuse persoanele vizate din cauza vârstei, apartenenței etnice, situației locative etc.;
- însoțită de programe pozitive împotriva oricăror riscuri identificate;
- sprijinite de studii care să susțină acțiunile propuse;
- însoțită de enunțări clare ale riscului implicat de anumite posibile răspunsuri: de exemplu închisoarea;
- susținută de sisteme de asigurare a menținerii standardelor profesionale înalte;
- înnoită atunci când este necesar pentru a elimina informații care nu mai sunt valabile.

Controlul riscului

Ajunși în acest punct al evaluării, știm deja care sunt nevoile criminogene și non-criminogene, nivelul riscului de recidivă și al riscului de a produce prejudicii fizice sau psihologice și care este capacitatea și nivelul motivației pentru schimbarea persoanei. Având această imagine de ansamblu, putem stabili intervenția necesară pentru reducerea riscului sau menținerea lui la un nivel scăzut.

Întrebările la care trebuie să răspundem acum se referă la tipul intervențiilor necesare pentru a oferi cea mai bună șansă de reducere a riscului și pentru care dintre nevoile evaluate aceste intervenții sunt indicate și realiste în vederea realizării unei schimbări comportamentale adevărate.

Așadar, evaluarea riscului este o încercare periculoasă. De aceea este necesar să examinăm cu atenție pericolul și să aplicăm metode de evaluare a riscului în domeniul

comportamentului uman. Comportamentul cu potențial de risc este o situație specifică, o reacție la anumite împrejurări care se poate schimba dacă aceste circumstanțe se modifică.

Acest lucru este cu atât mai adevărat în cazul tinerilor care se presupune că nu controlează foarte bine elementele importante ale propriilor circumstanțe – unde locuiesc, cum își petrec timpul și altele. Așadar, tinerii sunt mai vulnerabili, mai predispuși de a-și vedea propriul comportament modelat de alții și de către evenimente și circumstanțe care sunt în afara propriului lor control. Estimarea riscului trebuie să ia în considerare acești factori contextuali și precipitanți.

II.3.5. Elaborarea referatului de evaluare psihosocială a personalității făptuitorului

După culegerea informațiilor necesare, ne aflăm în momentul elaborării referatului de evaluare. Trebuie să ținem cont de:

- ***selectarea din multitudinea și varietatea de informații culese a informațiilor relevante*** (cele care au legătură cu comportamentul persoanei și cu situația în care el se află în prezent). Trebuie avută în vedere diferența între referatul de evaluare întocmit pentru minori și cel întocmit pentru o persoană adultă. Astfel, pentru o persoană adultă nu este relevant comportamentul său școlar, de vreme ce a absolvit în urmă cu câțiva ani, important este, însă, nivelul său de pregătire școlară și profesională. De asemenea, nu este foarte relevantă relaționarea cu familia de origine și nu este necesar să fie prezentată situația fraților etc., dacă persoana nu locuiește împreună cu aceștia. Se va menționa, însă, relația cu aceștia, în cazul în care familia face parte din rețeaua de suport social al persoanei. În condițiile în care persoana, pentru care s-a solicitat referatul de evaluare, este un adult care și-a întemeiat propria familie, relațiile din cadrul acesteia vor face, în principal, obiectul evaluării;
- este importantă ***urmărirea firului logic al referatului***, astfel încât concluziile prezentate în capitolele referitoare la „comportamentul persoanei înainte și după presupusa comitere a infracțiunii” și la „perspectivele de reintegrare în comunitate” să-și aibă justificarea în informațiile prezentate în capitolul „Date despre personalitatea bănuțitului/învinuitului/inculpatului” și să decurgă logic din acestea;
- ***consilierul de probațiune care elaborează referatul de evaluare trebuie să evite folosirea în referat a unui limbaj discriminatoriu***, care lasă să transpară anumite judecăți de valoare sau credințe personale ale lui care ar putea declanșa anumite prejudecăți persoanei care îl citește;
- ***perspectivele de reintegrare în societate trebuie să fie realiste***, bazate pe potențialul și motivația pentru schimbare a persoanei, incluzând demersurile care trebuie făcute, programele în care ar trebui inclusă persoana, instituțiile

care le pot derula, sistemul de suport social al persoanei și alte resurse comunitare, care ar trebui activate pentru a facilita reintegrarea socială a acesteia.

II.3.6. Structura și conținutul referatului presentențial de evaluare psihosocială a personalității făptuitorului

Referatul presentențial cuprinde informații referitoare la:

- personalitatea bănuیتului/învinuitului/inculpatului, mediul familial și social, precum și evoluția persoanei din punct de vedere educațional și profesional;
- principalele probleme/nevoi identificate cu care se confruntă persoana;
- evaluarea riscului de recidivă și a riscului pentru siguranța publică.

Referatul presentențial este structurat în șase capitole după cum urmează:

- 1) Introducere;**
- 2) Sursele de informații;**
- 3) Datele privind personalitatea bănuیتului/învinuitului/inculpatului;**
- 4) Datele privind comportamentul bănuیتului/învinuitului/inculpatului;**
- 5) Factorii care influențează sau pot influența conduita generală a persoanei în privința căreia a fost solicitată întocmirea referatului;**
- 6) Perspectivele de reintegrare în societate.**

Capitolul I. Introducere, conține informații despre:

- organul care a solicitat întocmirea referatului;
- baza legală care permite întocmirea referatului;
- numele și prenumele bănuیتului/învinuitului/inculpatului;
- ziua, luna și anul nașterii bănuیتului/învinuitului/inculpatului;
- domiciliul bănuیتului/învinuitului/inculpatului;
- calificarea juridică a faptei pentru care persoana este bănuită, învinuită sau inculpată;
- data solicitării de întocmire a referatului/data prezentării referatului;
- numele și prenumele consilierului de probațiune care a întocmit referatul.

Model:

I. Introducere

În baza art. 8, 9 ale Legii cu privire la probațiune nr. 8-XVI din 14.02.2008 și art. 475 alin. 1 C. proc. pen., procurorul M. L. de la Procuratura sect. Z mun. Chișinău a soli-

citat întocmirea referatului presentențial de evaluare psihosocială a personalității minorului. Prezentul referat este întocmit în corespundere cu prevederile art. 8, 9 ale Legii cu privire la probațiune nr. 8-XVI din 14.02.2008 și art. 475 alin. 1 C. proc. pen.

Prenumele și numele învinuitului: V. A.

Domiciliu: or. Strășeni, str. Z

Vârsta: 15 ani (21.10.1994)

Fapta pentru care este învinuit: art.186 alin. 2, art. 188 alin. 2 C. pen. al Republicii Moldova

Data solicitării referatului: 25.11.2009

Data prezentării referatului: 05.12.2009

Consilierul de probațiune care a întocmit referatul: S. M.

Capitolul II. Sursele de informații:

- surse contactate;
- surse necontactate;
- surse documentare.

Sursele de informații care au fost utilizate la întocmirea referatului presentențial vor fi prezentate sintetic, indicându-se atât persoanele cu care au avut loc întrevederi, cât și documentele consultate.

Sursele de informații vor cuprinde:

- numărul de întrevederi și, după caz, refuzul de cooperare;
- sursele de informații la care nu a fost posibil accesul.

Model:

II. Sursele de informații

Sursele contactate:

1. interviu cu minorul V. – învinuit (2 ședințe organizate);
2. interviu cu dl I. V. – tatăl învinuitului (2 ședințe organizate);
3. interviu cu dna E. – bunica învinuitului (o ședință organizată);
4. interviu cu dnele C., N. C. – vecine (o ședință organizată);
5. interviu cu dna D. C. – inspector superior al GMM, căpitan de poliție r-nul Strășeni (o ședință organizată);
6. interviu cu dna N. O. – șefa Secției Asistență Socială a Copilului și Familiei (o ședință organizată);
7. interviu cu dna B. – educatoare, Gimnaziul-internat Strășeni (o ședință organizată).

Surse necontactate:

1. interviu cu dna A. C. – secretarul Comisiei pentru minori.

Surse documentare:

1. dosarul personal de la Secția Asistență Socială a Copilului și Familiei;
2. dosarul personal de la Gimnaziul-internat Strășeni;
3. dosarul penal nr. _____.

Capitolul III. Date privind personalitatea bănuțitului/învinutului/inculpatului conține:

- Mediul familial și social;
- Nivelul de școlarizare (situația școlară);
- Încadrarea în câmpul muncii;
- Cercul de prieteni.

Acest capitol cuprinde, pe de o parte, prezentarea unor date factuale legate de componența familiei, situația materială a acesteia, spațiul locativ de care dispune, problemele de sănătate, adicțiile și antecedentele penale în cadrul familiei, grupul de prieteni al persoanei, vecinătatea, dar și analiza locului și rolului persoanei pentru care s-a solicitat referatul de evaluare în cadrul acestui mediu social, relațiile sale cu familia, grupul de prieteni și cu vecinii și impactul pe care aceste relații îl au asupra comportamentului său.

Capitolul trebuie să conțină informații care sunt relevante. Pentru aceasta se analizează factorii care au avut impact asupra comportamentului infracțional al bănuțitului, învinutului, inculpatului. De exemplu, se prezintă problemele de sănătate ale membrilor familiei numai în condițiile în care aceste probleme au interferat cu funcționarea socială, în parametrii normali ai persoanei, luând forma unor frustrări sau nevoi resimțite puternic de persoana în cauză, pentru soluționarea cărora a recurs la metode ilicite. Un aspect important este analiza sistemului de valori al persoanei și factorii care au contribuit la formarea acestui sistem de valori: familia, prietenii, anumite experiențe de viață etc. În privința grupului de prieteni, este important să se analizeze locul pe care îl ocupă în grup (de exemplu, lider, marginalizat, model etc.), nevoile pe care i le satisface grupul de prieteni (socializare, valorizare, afecțiune etc.) și felul în care acesta compensează carențele mediului familial, în special în cazul copiilor și tinerilor. În acest context este important să se analizeze gradul de influențabilitate al persoanei și modul în care grupul de prieteni îi influențează decizia dezvoltării și menținerii comportamentului infracțional.

Model:

III. Date privind persoana pentru care a fost solicitat referatul de evaluare

Mediul familial și social

Evaluarea efectuată pentru întocmirea prezentului referat a constatat că minorul V. A. locuiește împreună cu tatăl, A. Ion V. (a. n.1963). Este copil născut în familie completă. Tata lucrează în calitate de măturător la Piața Centrală, mun. Chișinău. În timpul interviului cu minorul V. s-a constatat că în familie predominau des relațiile tensionante, violența fizică și verbală. Tata susține că mama, G. A. (a. n.1975), fura bani din casă, produse alimentare în vederea acordării unui suport material părinților ei care nu erau încadrați în câmpul muncii și abuzau de alcool. În 1997 părinții au divorțat și copilul a rămas cu mama în or. Strășeni. Tata a fost nevoit să se domicilieze în mun. Chișinău (la gazdă), însă vizita des copilul și contribuia financiar, procura produse alimentare și haine pentru copil.

Mama a fost internată în spital și diagnosticată cu tuberculoză formă deschisă. Întrucât tratamentul acestei maladii este de lungă durată, minorul a fost plasat în Centrul de plasament și reabilitare pentru copii de vârstă fragedă din mun. Chișinău, la data de 28.05.1999. Tata, folosindu-se de moment, a încercat să ia copilul acasă, însă, din lipsa unui loc de trai stabil, i s-a refuzat. Mama, la rândul său, aflând de tentativa tatălui și la indicația medicului de familie, a plasat copilul în anul 2000 în Centrul ftiziopulmonologic de reabilitare pentru minori din Cornești r-nul Ungheni. Aici minorul a urmat clasa întâi până când tata l-a luat din Centru fără consimțământul administrației și al mamei. În 2003 minorul a fost instituționalizat în Gimnaziul-internat nr. 2 din mun. Chișinău.

Mama a decedat în decembrie 2003, cauza fiind insuficiență cardiopulmonară. Tata a tăinuit decesul mamei. În momentul în care a aflat despre acest fapt, copilul decide să fugă de acasă, abandonând școala și fiind implicat în acțiuni ilicite pentru satisfacerea necesităților sale.

În anul 2005 în familia A. apare mama vitregă, dna B. V. (a. n. 1963). Din discuții s-a constatat că minorul nu a acceptat-o, deoarece îl neglija în mod evident și se folosea de bunătatea soțului ei (tatăl minorului). Tatăl, din respect față de soție, neglija conștient copilul. Tata periodic încerca să stopeze comportamentul delincvent al minorului prin tentative de educație care erau însoțite de bătăi cu bestialitate și certuri, amenințări și acuzații că ar fi moștenit comportamentul mamei sale. Din partea bunelului patern cu domiciliul în or. Strășeni, minorul nu beneficia de niciun sprijin (adăpost, hrană etc.), deoarece acesta era grav bolnav (tuberculoză cronică în formă deschisă). În anul 2004 tatăl a cumpărat apartament în or. Strășeni. În anul 2007 minorul a fost transferat în Gimnaziul-internat din aceeași localitate.

Prin urmare, se poate constata că minorul V. îl detesta pe tatăl său din cauza că o bătea nemotivat pe mama sa, a ascuns decesul ei și îl acuza permanent că a moștenit comportamentul acesteia.

Situația școlară

Minorul V. este elev în clasa a VIII-a a Gimnaziului-internat din or. Strășeni. Din discuțiile cu dna A. B., educatorul clasei, s-a constatat că copilul dispune de capacități pentru studii, are un comportament violent, temperament coleric, este impulsiv, nonconformist, se impune colegilor ca fiind lider neformal negativ și nu manifestă dorința de a învăța. Minorul fumează și consumă alcool. De fapt, comportamentul copilului nu a cunoscut schimbări radicale, fiind înmatriculat în Gimnaziul-internat Strășeni din considerentul că nu era controlat îndeaproape, abandona nemotivat orele de instruire, era influențat de prietenii din gașcă, avea dorința de a fi liber în acțiunile sale, intra în conflict cu profesorii și cu administrația.

În momentul în care copilul a fost plasat la studii în această instituție, tata a promis că v-a supraveghea și controla copilul, fapt ce nu s-a realizat.

Din partea instituției de învățământ au fost întreprinse un șir de acțiuni în vederea susținerii copilului pentru a preveni riscul abandonului școlar și a preluării comportamentului deviant. Este vorba de faptul că administrația școlii permanent încerca să-l implice pe tata în supravegherea minorului. Minorul a manifestat indiferență față de asistența acordată de administrația instituției de învățământ.

În anul de studii 2008-2009, la începutul lunii martie, minorul V. a abandonat gimnaziul fără a susține probele de evaluare. În anul de învățământ 2009-2010 minorul a acceptat să meargă la studii datorită implicării consilierului de probațiune, șefului Secției Asistență Socială a Copilului și Familiei din Strășeni, educatorului de la gimnaziu și tatălui. În urma efortului depus de specialiști, minorul V. a frecventat orele regulat doar în luna septembrie, iar începând cu luna octombrie abandonează școala și fuge de acasă.

Cercul de prieteni

Minorul V. a fost tentat permanent să fie printre persoane mai mari ca el. Astfel s-a încadrat în gașcă, având dorința de a se evidenția și rolul de lider și executor. A acceptat rolul de executor din considerentul că dorea să-și mențină imaginea în fața găștii. La rândul lor, prietenii au avut influență destul de mare, consecințele căreia nu sunt dintre cele mai plăcute pentru minor (abandon școlar, agresivitate sporită, comportament infracțional).

Capitolul IV. Date privind comportamentul bănuțului/invinutului/inculpatului. Informațiile la acest capitol cuprind:

- Trecutul infracțional;
- Comportamentul persoanei înainte și după presupusa infracțiune comisă.

Analiza comportamentului poate genera o gamă vastă de informații, dar ține de abilitățile consilierului de probațiune să dea sens acestor date.

Există câteva întrebări la care consilierul de probațiune trebuie să caute răspuns în demersurile sale de a realiza o evaluare a comportamentului infracțional:

- Este acesta un comportament singular? Care sunt factorii care l-au determinat?
- Dacă s-a manifestat anterior acest comportament, sunt aceiași factori care l-au determinat sau sunt diferiți?
- Există pattern infracțional: similarități în privința tipului faptei, a modului de comitere a faptei, a contextului comiterii faptei, a factorilor care au determinat comiterea faptei?
- Care consecințe accentuează comportamentul, favorizează perpetuarea lui?
- Cum a reacționat la alte sancțiuni?
- Ce modalități de sancționare au inhibat comportamentul în istoria personală a persoanei evaluate?
- Persoana afișează acest comportament pentru a obține anumite rezultate (consecințe) sau pentru a evita altele?

În acest caz, este important să se acorde atenție modului în care explicațiile persoanei asupra comportamentului său se leagă de această ipoteză.

Model:

IV. Date privind comportamentul învinuitului

Trecutul infracțional

Minorul V. A. anterior condamnat prin sentința Judecătoriei Buiucani mun. Chișinău din 10.07.2009 în baza art. 186 alin. 2 lit. a), b), c), d) C. pen. al Republicii Moldova stabilindu-i pedeapsa de 1 (unu) an închisoare cu aplicarea art. 90 C. pen. al Republicii Moldova suspendată condiționat pe termen de probă de 1 (unu) an.

Conform informației eliberate de Centrul de Plasament Temporar al Minorilor din mun. Chișinău, minorul V. a fost plasat în CPTM, începând cu data de 25.10.2006 și ultima dată la 16.11.2009, în total de 18 ori, din motivul practicării unui mod de viață deviant, vagabondând pe străzile orașului Chișinău.

În urma interviului cu inspectorul superior al GMM, căpitan de poliție D. C., s-a constatat că minorul V. este în evidența GMM, Comisariatul de poliție Strășeni, din 15.08.2007 pentru vagabondaj și predispoziție de a comite infracțiuni.

Comportamentul persoanei înainte și după presupusa comitere a infracțiunii

Minorul V. până la presupusa comitere a infracțiunii de care este învinuit făcea parte dintr-un grup a căror interese erau de a beneficia de bunuri obținute pe o cale relativ ușoară și anume comiterea infracțiunilor. Așa cum s-a menționat, rolul lui V. era de autor, dar și executa cele planificate. Astfel, minorul a preluat un comportament infracțional, a obținut statutul de lider în gașcă, nu reacționa

la observațiile pedagogilor din gimnaziul-internat, ale tatălui, devenind dominant față de prietenii săi. În aceste circumstanțe minorul comite infracțiunile de care este învinuit. În comiterea faptei ilicite, în mare parte putea fi determinat de dorința de a beneficia de bunuri materiale pentru satisfacerea necesităților sale și a se distra, cât și de afirmarea poziției sale printre prietenii. Din discuțiile cu minorul V. s-a observat că este conștient de acțiunile sale și de consecințele care pot apărea.

Capitolul V. Factorii care influențează sau pot influența conduita generală a persoanei în privința căreia a fost solicitată întocmirea referatului

În capitol vor fi descriși:

- Factorii de natură să inhibe dezvoltarea comportamentului infracțional;
- Factorii de natură să accentueze dezvoltarea comportamentului infracțional.

Analiza acestor factori se face în dublu sens: atât pentru identificarea în rândul acestor condiții sociale a factorilor care favorizează comportamentul infracțional, cât și pentru identificarea factorilor protectivi care pot fi antrenați ca resurse pentru probațiunea sentențială a persoanei. Aceștia trebuie evidențiați în prezentul capitol de analiză astfel încât enunțarea lor, într-o manieră sintetică, să decurgă logic din analiza mediului social. Este de remarcat că în capitol se face o analiză a factorilor dinamici, statistici, protectivi, care pot răspunde la potențialul risc fie de recidivă, fie de pericol social.

Model:

V. Factorii care influențează sau pot influența conduita generală a persoanei pentru care a fost solicitat referatul de probațiune

Factori de natură să inhibe dezvoltarea comportamentului infracțional:

- conștientizarea faptelor săvârșite;
- restabilirea relației tată-fiu;

Factori de natură să accentueze dezvoltarea comportamentului infracțional:

- în cazul în care minorul va întreține legături cu vechii prietenii, există riscul implicării acestuia în acțiuni infracționale;
- implicarea în acțiuni ilicite la un interval de timp scurt;
- este ușor influențabil;
- practicarea abandonului școlar;
- neglijarea din partea tatălui;
- situație financiară precară.

Capitolul VI. Perspectivile de reintegrare în societate

Perspectivile de reintegrare în societate decurg din datele prezentate în referat și trebuie să fie motivate obiectiv și prezentate pe scurt.

Este recomandabil ca, în cazul în care se stabilește o măsură neprivativă de libertate, referatul de evaluare să cuprindă în acest capitol un plan general de supraveghere care ar putea fi inclus în sentință de către instanță. Soluțiile psihosociale vor trebui să compenseze factorii care influențează în mod negativ conduita generală a beneficiarului și se vor aduce la cunoștință factorii pozitivi care îi pot compensa pe cei negativi.

În cazul persoanelor ale căror șanse de reintegrare în societate sunt reduse, se va face doar mențiune în acest sens, fără a se formula recomandări instanței de judecată privind măsura ce trebuie luată.

Pentru elaborarea perspectivelor de reintegrare socială, procesul de analiză și sinteză a informațiilor culese trebuie structurat astfel încât să fie prezentate aspecte concrete, care pot conduce în mod evident la corectarea comportamentului infracțional. Pentru a stabili care sunt perspectivele de reintegrare, este necesar să fie analizate:

- dorința persoanei pentru reabilitare;
- dorința membrilor familiei sau altor persoane apropiate sau organizații în sprijinirea persoanei în vederea reabilitării sale;
- oportunitățile pe care le are persoana sau pe care le oferă societatea în care trăiește, cum ar fi: continuarea studiilor, calificare, recalificare, ocuparea unui loc de muncă etc.;
- programele educaționale în care poate fi inclusă persoana în scopul reabilitării sale (dezintoxicare, însușirea unor deprinderi și abilități sociale);
- condițiile în care trăiește (familie, grup de prieteni).

Model:

VI. Perspectivile de reintegrare în societate

În urma evaluării psihosociale a personalității minorului s-a constatat că **perspectivile de integrare ale lui A. V. sunt minime**, pornind de la ideea că a fost implicat în comiterea mai multor fapte ilicite la interval de timp scurt. A fost autor în comiterea mai multor infracțiuni planificate din timp, ceea ce prezumă faptul că minorul era conștient de acțiunile sale și cunoștea care sunt consecințele. Minorul nu este supravegheat, manifestă un comportament deviant și nu există control asupra acțiunilor sale. Reieșind din faptele constatate, **consider că minorul A.V. are șanse mari de a recidiva.**

Am luat cunoștință de informația prezentată în referatul de evaluare:

A.V. _____

S. N. (reprezentant legal) _____

Consilier de probațiune _____

Secția probațiune _____

Modele de referate prezentațiale de evaluare psihosocială a personalității minorului

Modelul I:

I. Introducere

În baza art. 8, 9 ale Legii cu privire la probațiune nr. 8-XVI din 14.02.2008 și art. 475 alin. 1 C. proc. pen., procurorul N. C., Procuratura sect. ____ a solicitat întocmirea referatului prezentațial de evaluare psihosocială a personalității minorei.

Prezentul referat este întocmit în corespundere cu prevederile art. 8, 9 ale Legii cu privire la probațiune nr. 8-XVI din 14.02.2008 și art. 475 alin. 1 C. proc. pen.

Numele, prenumele învinuitei: E. A.

Domiciliu:

Vârsta: 16 ani

Fapta pentru care este învinuită: art.186 C. pen. al Republicii Moldova

Data solicitării referatului: _____

Numele, prenumele consilierului de probațiune ce a întocmit referatul: V. P.

II. Sursele de informații

Surse contactate:

- interviu cu E. A – învinuită;
- interviu cu dna A. A. – mama învinuitei;
- interviu cu dna A. G. – directoare, Liceul _____;
- interviu cu dna O. D. – diriginte;
- contactarea dlui V. B. – specialist principal în problemele minorilor, or. _____, sect. _____.

III. Date privind persoana pentru care a fost solicitat referatul de evaluare

Mediul familial și social

E. A. s-a născut la 21 martie anul 1990 în familia dnei A. A. (a. n. ____) și a dlui B. I. (a. n. ____). Familia este dezorganizată prin divorț. Părinții au divorțat în anul

_____. Din discuțiile cu mama, s-a constatat cauza divorțului – manifestările de comorptament abuziv ale soțului asupra fiicei E.

Dna A. A. are studii medii incomplete, a absolvit Colegiul electromecanic. A fost încadrată în câmpul muncii, a activat în domeniu până la momentul când uzina la care lucra a fost închisă. Ultimul loc de muncă a fost la Fitness-Centru „Niagara”, unde a fost angajată în calitate de servitoare.

Relațiile în familie sunt tensionate. Minora E. este în conflict cu mama și cu frațele ei mai mic, V. A. (a. n. ____). În martie anul _____ mama pleacă cu copiii în or. Nicolaev, Ucraina, pentru a-i lăsa în îngrijire tatălui ei, dl I. B. Acesta din urmă a manifestat indiferență față de copii. Până la urmă, mama a lăsat copiii la Direcția orășenească Nicolaev și s-a întors acasă la Chișinău. Astfel, minorii au fost plasați la casa de copii. În perioada cât copiii s-au aflat în Ucraina (din martie până în septembrie a. ____), mama niciodată nu s-a interesat de situația acestora. La întoarcerea copiilor acasă, mama a manifestat nemulțumire. Din octombrie ____ minora E. a fost școlarizată, grație administrației Liceului _____. Fratele V. a fost plasat la școala nr. 104 (cu instruire în limba rusă). În familie permanent sunt conflicte din cauza situației materiale. Mama era împotrivă ca E. să-și continue studiile, dorea ca fiica să plece să muncească. Până la urmă, a acceptat ca E. să încheie ciclul de instruire gimnazială. Conflictele au devenit și mai mari după terminarea clasei a IX-a. Cauza era că E. a dorit să continue ciclul liceal de instruire. Ca protest mama a refuzat să-i asigure cele necesare, chiar și să-i interzică să mănânce acasă și i-a cerut fiicei să urmeze școala profesională, ca mai apoi să se angajeze în câmpul muncii. Minora, însă, a hotărât să meargă la liceu, iar în timpul liber să-și caute de lucru. Astfel, vara după clasa a IX-a, E. a lucrat o perioadă de timp la Compania „Coca-Cola”, fiind remunerată cu un salariu de 1300 lei. În perioada studiilor, în timpul liber distribuia materiale publicitare.

Situația școlară

Minora E. A. își face studiile la Liceul _____, fiind în clasa a X-a. Din discuțiile cu dna A. G. am aflat că este o elevă capabilă, responsabilă, se bucură de încrederea și stima celor din jur. Când a venit la studii în clasa a VII-a, minora nu cunoștea limba română. Într-o perioadă relativ scurtă, E. s-a afirmat prin dorința de a face carte. Astfel, a participat la olimpiade școlare unde s-a prezentat foarte bine. Din aceeași sursă am aflat că mama nu este interesată de situația școlară a fiicei, practic nu a fost nici la o adunare a părinților. Administrația școlii încurajează minora, îi acordă ajutor material. În mediul colegilor de clasă E. este lider prin reușita școlară, stimă, amabilitate și onestitate.

Cercul de prieteni

Minora E. A. are prieteni din cadrul școlii, împreună petrec timpul liber, merg la bibliotecă. Cercul de prieteni este unul pozitiv, toți manifestă un comportament pro-social.

IV. Date privind comportamentul învinuitei

Trecutul infracțional

Minora E. A. nu are antecedente penale.

Comportamentul persoanei înainte și după comiterea presupusei infracțiuni

Atât până la învinuire, cât și după minora E. A. era preocupată să-și mențină reușita la studii, să-și planifice timpul liber în așa fel încât să reușească să lucreze ocazional, să se întâlnească cu prietenii.

V. Factorii care influențează sau pot influența conduita generală a persoanei pentru care a fost solicitat referatul de probațiune

*Factori de natură să **inhibe** dezvoltarea comportamentului infracțional:*

- sprijinul din partea administrației instituției de învățământ;
- receptivitate la problemele altor persoane, empatie;
- manifestă interes pentru instruirea profesională paralel cu studiile liceale.

*Factori de natură să **accentueze** dezvoltarea comportamentului infracțional:*

- neglijarea din partea mamei manifestată prin lipsă de interes față de problemele minorei.

VI. Perspectivele de reintegrare în societate

*Urmare a analizei datelor cuprinse în referatul de evaluare, apreciem că **E. A. are perspective mari de reintegrare în societate** din considerentul că nu are antecedente penale, manifestă un comportament pro-social, are atitudine serioasă față de studii, este susținută de administrația școlii. Infracțiunea de care este învinuită poate fi caracterizată ca fiind una întâmplătoare, cauzată de dorința de a fi în vogă.*

Am luat cunoștință de informația prezentată în referatul de evaluare:

E. A. _____

A. A. (reprezentant legal) _____

Consilier de probațiune, _____

Secția probațiune _____

Modelul II:

I. Introducere

În baza art. 8, 9 ale Legii cu privire la probațiune nr. 8-XVI din 14.02.2008 și art. 475 alin. 1 C. proc. pen., procurorul dl S. C., Procuratura sect. _____ a solicitat întocmirea referatului prezentențial de evaluare psihosocială a personalității minorului. Prezentul referat este întocmit în corespundere cu prevederile art. 8, 9 ale Legii cu privire la probațiune nr. 8-XVI din 14.02.2008 și art. 475 alin. 1 C. proc. pen.

Prenumele și numele bănuțului: Ș. A.

Domiciliu: _____

Vârsta: 16 ani

Fapta pentru care este bănuț: art.186 alin. 2 C. pen. al Republicii Moldova

Data solicitării referatului: _____

Prenumele și numele consilierului de probațiune ce a întocmit referatul: V. P.

II. Sursele de informații

Surse contactate:

- interviu cu minorul Ș. A. – bănuț;
- interviu cu dna Ș.T. – mama bănuțului;
- contactarea dnei N. P. – vecină;
- interviu cu dna I. S. – pedagog, Școala specială nr. _____;
- contactarea dnei N. D. – director-adjunct, școala specială nr. _____;
- contactarea dnei A. P. – secretara consiliului, Primăria or. _____;
- consultarea dosarului penal nr. _____.

III. Date privind persoana pentru care a fost solicitat referatul de evaluare

Mediul familial și social

Minorul Ș. A. s-a născut la 27 decembrie anul _____, mun. Chișinău, or. _____ în familia dnei T. Ș. și dlui V. Ș. În familie la moment cresc 3 copii: E. E. (19 ani), născut în afara căsătoriei, A.Ș. (12 ani) și I. Ș. (9 ani), născut în afara căsătoriei. Tata, dl V., a abandonat familia. Din informația parvenită de la dna A. P., secretara Consiliului orașenesc, s-a constatat că acesta se află în detenție.

Mama minorului, dna Ș. T., nu este angajată în câmpul muncii, motivând că are grijă de mezinul familiei, Ș. I., care are vârsta de 9 ani. E., fiul mai mare, are un loc de muncă, este receptiv la nevoile familiei și îi ajută ocazional pe frații mai mici, procurându-le produse alimentare și articole vestimentare.

Rețeaua socială a copilului este dezvoltată pe linie maternă: fratele mamei îi susține atât material, cât și emoțional. Este vorba de dl E. VI., care lucrează în calitate de cizmar în oraș.

Mama minorului face abuz de alcool, nu-și îndeplinește obligațiunile de părinte, neglijându-și copiii. În mare parte, responsabilitate față de educația și grija minorului avea bunica acestuia, P. T., care recent a decedat.

A. are deficiențe de auz, survenite în urma unui tratament medical. Mama nu s-a preocupat de starea sănătății copilului, ceea ce a condus la apariția deficiențelor de vorbire și a retardului în dezvoltarea psihosomatică a acestuia.

Familia Ș. este privită în comunitate ca fiind problematică din cauza lipsei resurselor materiale și a dezechilibrului emoțional din cadrul familiei.

Situația școlară

Minorul Ș. A. este elev la școala specială nr. __ din mun. Chișinău. Copilul a fost plasat în această instituție din clasa a II-a. Ciclul primar de instruire copilul l-a început la școala din oraș. Din cauza deficiențelor mentale, auz și vorbire, A. a fost transferat la instituția nominalizată, unde urmează un program special de instruire. Din discuțiile cu dna I. S., pedagog la școala specială, s-a constatat că A. este o fire prietenoasă, dornic de afecțiune și înțelegere. Din aceeași sursă de informare s-a aflat că minorul A. este lipsit de atenția mamei. Aceasta din urmă s-a prezentat la instituția de învățământ numai de 3 ori pe tot parcursul perioadei de când A. este elev la școala respectivă.

Cercul de prieteni

Din cercul de prieteni ai minorului A. Ș. fac parte colegii lui de școală. În comunitatea unde locuiește își petrece timpul cu copiii mai mici ca el, se bucură cel puțin că aceștia reacționează la prezența lui. Din cauza deficiențelor mentale (retard mental), A. nu realizează că uneori acești copii îl brutalizează, îl ignoră și îl consideră neputincios.

IV. Date privind comportamentul bănuțului

Trecutul infracțional

Minorul Ș. A. nu are antecedente penale.

Comportamentul persoanei înainte și după presupusa infracțiune comisă

A. nu a beneficiat de educație și afecțiune din partea părinților, însă a fost întotdeauna susținut de către bunică, care a avut o influență pozitivă asupra comportamentului lui, stabilindu-se între ei o legătură empatică. În general, este un copil ascultător, liniștit și stabil emoțional.

În timpul vacanțelor lucrează, ajutându-l pe șeful unui magazin din localitate, în schimbul produselor alimentare, pe care i le duce mamei.

V. Factorii care influențează sau pot influența conduita generală a persoanei pentru care a fost solicitat referatul de probațiune

*Factori de natură să **inhibe** dezvoltarea comportamentului infracțional:*

- sprijinul din partea instituției de învățământ.

*Factori de natură să **accentueze** dezvoltarea comportamentului infracțional:*

- ușor influențabil;
- lipsa controlului și a supravegherii din partea familiei;
- nivelul de sugestibilitate înaltă cauzat de deficiențele mentale.

VI. Perspectivile de reintegrare în societate

Urmare a analizei datelor cuprinse în referatul de evaluare, apreciem că minorul Ș. A. are perspective medii de reintegrare în societate din considerentul că este ușor influențabil de cei din jurul său. La moment, fiind în vizorul instituției de învățământ, riscul că A. să fie implicat în acțiuni ilicite poate fi estimat ca fiind minim, însă acesta poate crește atunci când minorul este în familie, unde nu este supravegheat și nu există un control al acțiunilor lui.

Am luat cunoștință de informația prezentată în referatul de evaluare:

Ș. A. (reprezentant legal) _____

Consilier de probațiune _____

Secția probațiune _____

II.3.7. Impactul referatului de evaluare a personalității făptuitorului

Persoana în privința căreia s-a întocmit referatul de evaluare resimte în cea mai mare măsură impactul acestui referat, într-o manieră pozitivă sau negativă, în funcție de proporția mai multor elemente. În primul rând, pentru această persoană relația profesională cu consilierul de probațiune, ipostaza de a fi evaluat, poate fi o experiență diferită de cele anterioare ale persoanei, oferindu-i-se prilejul de a discuta despre sine, de a încerca să înțeleagă și să-și explice propriul comportament. Din acest motiv, interviul cu consilierul de probațiune poate constitui primul pas către trecerea la un stadiu motivațional superior cu privire la schimbarea comportamentului infracțional.

În cazul în care consilierul de probațiune reușește stabilirea unei relații profesionale cu persoana pentru care s-a solicitat întocmirea referatului de evaluare, conform criteriilor care au fost deja menționate, în care acesta se simte valorizat și înțelege corect scopul aceluia demers, sunt șanse mari ca acest impact și întregul proces de evaluare să fie unul pozitiv. În cazul în care persoana nu a înțeles corect scopul referatului și rolul consilierului, dezvoltând așteptări nerealiste (de exemplu, așteptarea de a i se întocmi un referat favorabil), acesta ar putea percepe experiența ca fiind negativă.

De asemenea, pentru *familia* persoanei pentru care s-a solicitat referatul de evaluare aceasta ar putea fi o ocazie de a-i acorda atenție, încercând să-i înțeleagă comportamentul, cauzele care l-au provocat și cum ar putea fi schimbat acest comportament. Este, concomitent, o ocazie pentru membrii familiei de a-și con-

știentiza rolul pe care îl pot avea în reintegrarea socială a persoanei, de a-și asuma responsabilitate în acest sens și de a se implica activ în proces.

În cazul în care referatul de evaluare cuprinde informații relevante și o analiză obiectivă a acestora, el poate veni în sprijinul *judecătorului* care soluționează cauza, favorizând o mai bună cunoaștere a inculpatului din punct de vedere psihosocial și al posibilităților acestuia de a se reintegra în societate, putând utiliza aceste informații pentru individualizarea pedepsei.

Impactul poate fi negativ în cazul în care referatul nu îndeplinește standardele de calitate fie datorită limbajului folosit, fie a lipsei de obiectivitate sau a înțelegerii greșite de către consilier a rolului referatului de evaluare, acesta cuprinzând aprecieri cu privire la vinovăția sau nevinovăția inculpatului, opinii sau recomandări adresate instanței cu privire la hotărârea care ar trebui luată în cauză sau transformând referatul într-o pledoarie pentru inculpat.

Trebuie să avem în vedere, în acest sens, faptul că referatul de evaluare are „rol consultativ și de orientare”, și nu acela de a adresa recomandări instanței cu privire la modul de soluționare a cauzei. Pentru a-și păstra obiectivitatea, consilierul de probațiune responsabil de caz trebuie să știe că hotărârea aparține instanței, evitând, astfel, auto-responsabilizarea excesivă cu privire la sentința aplicată.

Referatul de evaluare reprezintă „o carte de vizită” pentru serviciul de probațiune în cadrul căruia a fost întocmit, oferind o imagine cu privire la competența și profesionalismul consilierilor de probațiune.

De reținut ! Referatul de evaluare este întocmit pentru a fi prezentat solicitantului în termen de 14 zile de la data înregistrării solicitării. Judecătorul, procurorul, ofițerul de urmărire penală au de asemenea acces la sursele de informații, dintre care cea mai importantă este făptuitorul. Astfel, o evaluare subiectivă care ia în considerare doar perspectiva făptuitorului, fără a o confrunța cu alte surse relevante de informații (în afară de familie, care de multe ori are tendința de a da doar informații favorabile pentru bănuț/invinut/inculpat), va determina scăderea credibilității noastre ca profesioniști.

Capitolul III.

PROBAȚIUNEA SENTENȚIALĂ ÎN COMUNITATE

III.1. Noțiunea de supraveghere

Pedeapsa penală este o măsură de constrângere statală și un mijloc de corectare și reeducare a condamnatului, ce se aplică de instanțele de judecată, în numele legii, persoanelor care au săvârșit infracțiuni, cauzând anumite restricții drepturilor lor. Pedeapsa are drept scop restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și a altor persoane. Executarea pedepsei nu trebuie să cauzeze suferințe fizice și nici să înjosească demnitatea persoanei condamnate. Pedepsele pot fi:

- a) amendă;
- b) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate;
- c) retragerea gradului militar, a unui titlu special, a gradului de calificare (clasificare) și a distincțiilor de stat;
- d) munca neremunerată în folosul comunității;
- e) închisoare;
- f) detențiune pe viață.

Legislația penală a Republicii Moldova prevede și institutul liberării de răspundere penală și liberării de pedeapsa penală. Persoana care a săvârșit o faptă ce conține semnele componenței de infracțiune poate fi liberată de răspundere penală de către procuror în cadrul urmăririi penale și de către instanța de judecată la judecarea cauzei în cazurile:

- a) minorilor;
- b) tragerii la răspundere contravențională;

- c) renunțării de bună voie la săvârșirea infracțiunii;
- d) căinței active;
- e) schimbării situației;
- f) liberării condiționate;
- g) prescripției de tragere la răspundere penală.

Prin liberare de pedeapsa penală se înțelege eliberarea persoanei care a săvârșit o infracțiune de la executarea reală, parțială sau totală, a pedepsei penale pronunțate prin hotărârea instanței de judecată. Liberarea de pedeapsa penală se efectuează prin:

- a) condamnarea cu suspendare condiționată a executării pedepsei;
- b) liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen;
- c) înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă;
- d) liberarea de pedeapsă a minorilor;
- e) liberarea de pedeapsă datorită schimbării situației;
- f) liberarea de la executarea pedepsei a persoanelor grav bolnave;
- g) amânarea executării pedepsei pentru femeile gravide și femeile care au copii în vârstă de până la 8 ani.

În privința minorilor pot fi aplicate și alte sancțiuni. Legislația penală prevede liberarea de răspundere penală a minorilor. Conform art. 54 Codul penal al Republicii Moldova, *Liberarea de răspundere penală a minorilor*, persoana în vârstă de până la 18 ani, care a săvârșit pentru prima oară o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, poate fi liberată de răspundere penală în conformitate cu prevederile procedurii penale dacă s-a constatat că corectarea ei este posibilă fără a fi supusă răspunderii penale. Persoanelor eliberate de răspundere penală li se pot aplica măsurile de constrângere cu caracter educativ, prevăzute în art.104 Codul penal al Republicii Moldova. Persoanelor eliberate de răspundere penală în conformitate cu art. 54 Codul penal al Republicii Moldova le pot fi aplicate următoarele măsuri de constrângere cu caracter educativ:

- a) avertismentul;
- b) încredințarea minorului pentru supraveghere părinților, persoanelor care îi înlocuiesc sau organelor specializate de stat;
- c) obligarea minorului să repare daunele cauzate. La aplicarea acestei măsuri se ia în considerare starea materială a minorului;
- d) obligarea minorului să urmeze un curs de tratament medical de reabilitare psihologică;

- e) internarea minorului, de către instanța de judecată, într-o instituție specială de învățământ și de reeducare sau într-o instituție curativă și de reeducare.

Minorului îi pot fi aplicate concomitent câteva măsuri de constrângere cu caracter educativ. În cazul eschivării sistematice de la măsurile de constrângere cu caracter educativ de către minor, instanța de judecată, la propunerea organelor de stat specializate, anulează măsurile aplicate și decide trimiterea cauzei penale procurorului sau stabilește pedeapsa conform legii în baza căreia persoana a fost condamnată, după caz.

Minorii condamnați pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare, mai puțin grave sau grave pot fi eliberați de pedeapsă de către instanța de judecată dacă se va constata că scopurile pedepsei pot fi atinse prin internarea lor într-o instituție specială de învățământ și de reeducare sau într-o instituție curativă și de reeducare, precum și prin aplicarea altor măsuri de constrângere cu caracter educativ, prevăzute de art.104 Codul penal al Republicii Moldova. Internarea minorilor într-o instituție specială de învățământ și de reeducare sau într-o instituție curativă și de reeducare se stabilește de către instanța de judecată pe un termen de până la atingerea majoratului. Prolungirea termenului de aflare a persoanei în aceste instituții după atingerea vârstei de 18 ani este permisă numai până la absolvirea unei școli de cultură generală sau de meserii.

În categoria persoanelor care au fost eliberate de răspunderea penală și pedeapsa penală sunt persoanele care au comis o faptă social periculoasă și li se acordă o șansă pentru a demonstra că au conștientizat greșeala și că doresc să se reabiliteze în fața societății. Pentru aceasta, li se stabilește un termen de probă. În perioada termenului de probă, instanța de judecată poate obliga persoana condamnată:

- a) să nu-și schimbe domiciliul fără consimțământul organului competent;
- b) să nu frecventeze anumite locuri;
- c) să urmeze un tratament în caz de alcoolism, narcomanie, toxicomanie sau de boală venerică;
- d) să acorde o susținere materială familiei victimei;
- e) să repare daunele cauzate în termenul stabilit de instanță;
- f) alte condiții sau obligațiuni.

În perioada de probă, persoanele menționate necesită a fi controlate privitor la comportamentul lor și la respectarea obligațiilor stabilite. **Controlul comportamentului și a respectării de către persoanele eliberate de pedeapsa penală și de răspunderea penală a obligațiilor stabilite de instanța de judecată sau de procuror, în baza legislației poate fi definit ca supraveghere.** Termenul de supraveghere nu trebuie interpretat în sens strict, supravegherea reprezentând

un complex de activități care se află într-o strânsă interdependență. Supravegherea este un element al probațiunii.

Obiectivele supravegherii sunt:

- protejarea publicului/siguranța comunitară;
- prevenirea recidivei;
- reintegrarea cu succes a condamnatului în comunitate.

Consilierul de probațiune trebuie să aibă în vedere aceste obiective pe durata termenului de probă. Asigurarea unei supravegheri eficiente necesită un standard profesional ridicat atât din partea serviciilor de probațiune, cât și din partea personalului de probațiune care, în general, trebuie să stabilească relații profesionale în cadrul cărora infractorul să fie sfătuit, ajutat și sprijinit pentru:

- asigurarea cooperării și conformării lui la condițiile stabilite;
- asumarea de către acesta a responsabilității pentru delictul comis și determinarea lui de a coopera în vederea evitării comiterii de delikte în viitor;
- susținerea lui în rezolvarea dificultăților personale legate de delict și de însușirea noilor abilități;
- motivarea și ajutarea infractorului să se schimbe în bine și să devină un membru responsabil și pașnic al comunității;
- evaluarea riscului de recidivă și/sau de prezență a pericolului pentru public și reacționarea în mod adecvat la acest risc.

Planificarea măsurilor de supraveghere (planul de supraveghere)

Cuprinde activitățile necesare pentru exercitarea adecvată a supravegherii. Măsurile, activitățile de supraveghere se determină în funcție de numărul și natura obligațiilor stabilite în hotărâre/ordonanță, necesitățile sau problemele identificate ale beneficiarilor, gradul de risc identificat și durata termenului de probă. Măsurile de probațiune se pot referi la conlucrarea cu membrii familiei, prietenii, voluntarii comunitari și reprezentanții societății civile, precum și cu organizațiile guvernamentale și neguvernamentale în vederea inițierii și derulării unor programe de resocializare care ar putea furniza date utile despre locurile de muncă disponibile, cursurile de școlarizare, precum și de calificare sau recalificare profesională. În special, planul de supraveghere trebuie să cuprindă periodicitatea întrevederilor, colaborarea cu alte organisme, diverse verificări și interpelări etc.

III.1.1. Temeiul supravegherii

Temei pentru supravegherea beneficiarilor și desfășurarea activităților de probațiune este:

- hotărârea instanței de judecată pe cauza penală;
- hotărârea instanței de judecată referitor la cauza contravențională;

- ordonanța procurorului de suspendare condiționată a urmăririi penale;
- actul de grațiere.

Documentele ce servesc temei pentru supraveghere trebuie să conțină ștampila în original a instanței de judecată sau a procuraturii, să fie semnate de persoanele responsabile și să nu conțină corectări și neclarități. În cazul depistării unor nereguli, documentul se restituie adresatului pentru perfectare. În scrisoarea de însoțire se indică motivul de restituire și solicitarea de a perfecta documentul în scurt timp. Termenul de probă stabilit se calculează din momentul rămânării definitive a hotărârii judecătorești sau data indicată în ordonanța procurorului, iar în cazul grațierii, din momentul publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova a Decretului Președintelui Republicii Moldova despre grațiere¹. În cazul în care beneficiarul condamnat cu aplicarea art. 90 Codul penal al Republicii Moldova i-a fost stabilită în calitate de pedeapsă complementară privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități (art. 65 Codul penal al Republicii Moldova), termenul executării acestei pedepse se calculează din ziua rămânării definitive a hotărârii, iar în cazul liberării înainte de termen în baza art. 91 Cod penal al Republicii Moldova – din momentul liberării din penitenciar.

III.1.2. Verificarea modului de respectare a obligațiunilor stabilite de instanță/procuror

Activitățile de supraveghere vor fi exercitate doar în limitele în care ele sunt necesare pentru o strictă executare a obligațiunilor aplicate și bazate pe principiul intervenției minime. Activitățile de supraveghere vor fi proporționate în funcție de spectrul de obligațiuni și limitate la scopurile care îi sunt atribuite². Periodic, dar nu mai rar decât o dată în lună, la comisariatul de poliție și instanța de judecată se verifică informația cu privire la comiterea de către beneficiari a contravențiilor și infracțiunilor.

În cazul în care instanța de judecată nu i-a stabilit beneficiarului obligațiunea de a nu părăsi domiciliul, acesta, la intenția de plecare, aduce la cunoștință în prealabil în scris consilierului de probațiune motivul și locul plecării. Dacă beneficiarul a adus la cunoștință consilierului de probațiune despre părăsirea temporară a domiciliului³, consilierul de probațiune, cu consimțământul acestuia, poate revedea frecvența întrevederilor. În perioada lipsei beneficiarului, consilierul de probațiune solicită informații de la rudele acestuia, vecini, organele de drept. Informația poate fi solicitată și de la locul aflării temporare a beneficiarului. În cazul părăsirii temporare de către beneficiar a domiciliului, planul de probațiune se

1 Articolul 466 Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122 din 14.03.2003.

2 Regula 74, Recomandarea nr. R(92) 16 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la regulile europene asupra sancțiunilor aplicate în comunitate.

3 Protocolul nr. 4 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului, art. 2; regulile 21, 22, 72, Recomandarea R(92)16 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la regulile europene asupra sancțiunilor aplicate în comunitate.

modifică cu indicarea perioadei de efectuare a activităților de probațiune (perioada întrevederilor etc.). În perioada lipsei beneficiarului se verifică dacă acesta a încălcat ordinea publică sau a săvârșit o altă infracțiune pe teritoriul unde s-a deplasat (solicită informație comisariatului de poliție și/sau instanței de judecată).

În cazul în care instanța de judecată stabilește beneficiarului anumite obligațiuni, consilierul de probațiune întreprinde măsuri de control asupra respectării acestora. Pe perioada supravegherii, consilierul va realiza verificarea modului în care beneficiarul respectă obligațiunile stabilite de instanță/procuror.

Obligațiunea de a nu schimba domiciliul fără consimțământul organului care efectuează controlul (organul de probațiune):

- în cazul stabilirii acestei obligațiuni, consilierul de probațiune efectuează periodic, dar nu mai rar decât o dată în lună, controale la domiciliul beneficiarului;
- contactează organele de poliție și autoritatea publică locală din localitatea unde domiciliază beneficiarul, solicitând să fie sesizat serviciul de probațiune despre orice schimbare intervenită în privința beneficiarului;
- dacă beneficiarul are necesitatea să-și schimbe domiciliul, acesta depune o cerere și consilierul de probațiune ia decizia corespunzătoare;
- în cazul în care beneficiarul și-a schimbat domiciliul fără consimțământul consilierului de probațiune, se întocmește un raport privind încălcarea obligațiunii respective, care este semnat de către consilierul de probațiune, iar după stabilirea locului de trai al beneficiarului, de la acesta se solicită explicația de rigoare;
- în cazul în care beneficiarul încalcă sistematic obligațiunea în cauză, adică de trei și mai multe ori, consilierul de probațiune înaintează în instanța de judecată un demers cu materialele corespunzătoare, solicitând anularea condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei sau anularea liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen.

Obligațiunea de a nu frecventa anumite locuri:

- în cazul stabilirii acestei obligațiuni, consilierul de probațiune solicită periodic de la beneficiar, dar nu mai rar decât o dată în lună, informația privind frecventarea de către el a locului interzis;
- în caz de necesitate, se solicită informația și de la reprezentanții autorității publice locale, organele de poliție, membrii familiei acestuia, precum și de la orice altă persoană fizică sau juridică care ar putea oferi anumite date;
- în cazul obținerii unor informații despre nerespectarea de către beneficiar a obligațiunii în cauză, se verifică veridicitatea acestora, concomitent fiind solicitată explicația de la beneficiar. Dacă se stabilește că beneficiarul a frecventat localurile sau locurile care i-au fost interzise, se întocmește un

raport privind constatarea nerespectării obligațiunii. La încălcarea sistematică a obligațiunii, de trei și mai multe ori, consilierul de probațiune înaintează în instanța de judecată un demers cu materialele corespunzătoare, solicitând anularea condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei sau anularea liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen.

Obligațiunea de acordare a susținerii materiale familiei victimei sau de reparare a daunelor cauzate în termenul stabilit de instanță:

- în cazul stabilirii acestei obligațiuni, consilierul de probațiune solicită periodic, dar nu mai rar decât o dată în lună, informația în scris de la beneficiar despre măsurile întreprinse pentru îndeplinirea obligațiunii respective. Totodată se solicită prezentarea documentelor confirmative;
- cu familia victimei, persoana fizică sau juridică căreia i-a fost cauzată dauna se menține legătura și se solicită informația privind îndeplinirea obligațiunii;
- dacă beneficiarul nu îndeplinește obligațiunea corespunzătoare timp de mai mult de 30 de zile, se consideră eschivare de la îndeplinirea obligațiunii. În astfel de cazuri, de la beneficiar se solicită explicația privind motivul nerespectării obligațiunii. La încălcarea sistematică a obligațiunii, de trei și mai multe ori, consilierul de probațiune înaintează în instanța de judecată un demers cu materialele corespunzătoare, solicitând anularea condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei.

Obligațiunea de a urma un tratament în caz de alcoolism, narcomanie, toxicomanie sau boală venerică:

- în cazul stabilirii unei astfel de obligațiuni, consilierul de probațiune, periodic, dar nu mai rar decât o dată în lună, solicită de la instituțiile unde se tratează beneficiarul informația cu privire la derularea tratamentului și informația de la comisariatul de poliție referitor la comportamentul beneficiarului;
- informația poate fi solicitată atât de la beneficiar, cât și de la membrii familiei sale;
- după încheierea tratamentului, de la instituția medicală se solicită confirmarea în scris a însănătoșirii beneficiarului;
- dacă beneficiarul nu îndeplinește obligațiunea corespunzătoare timp de mai mult de 30 de zile, se consideră eschivare de la îndeplinirea obligațiunii. În astfel de cazuri, se solicită de la beneficiar explicația privind motivul nerespectării obligațiunii respective. La încălcarea sistematică a obligațiunii, de trei și mai multe ori, consilierul de probațiune înaintează în instanța de judecată un demers cu materialele corespunzătoare, solicitând anularea condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei.

Obligațiunea de executare a muncii neremunerate în folosul comunității:

În cazul stabilirii obligațiunii de executare a muncii neremunerate în folosul comunității, consilierul de probațiune întreprinde măsurile stabilite de Regulamentul cu privire la modul de executare a pedepsei sub formă de muncă nere-munerată în folosul comunității (*vezi și Capitolul IV*).

III.1.3. Etapele supravegherii

Supravegherea propriu-zisă se realizează printr-o serie de activități, pornind de la observare până la contactul direct cu beneficiarul. De asemenea, aceasta se poate realiza atât prin prezentarea beneficiarului la sediul biroului de probațiune sau în alte locuri stabilite, cât și prin efectuarea de controale inopinate la domiciliu, la locul de muncă sau chiar în locurile și mediile frecventate anterior de către acesta, în care prezența lui a fost interzisă prin condițiile stabilite de instanță. Activitatea de supraveghere se poate realiza și printr-o strânsă colaborare cu organele de poliție, organizațiile neguvernamentale sau cu voluntarii. Supravegherea are mai multe etape:

A. Înregistrarea beneficiarului și înștiințarea organelor abilitate

În ziua parvenirii la birou a hotărârii instanței de judecată rămasă definitive, persoana responsabilă de înregistrarea corespondenței înregistrează hotărârea în registrul de intrare-ieșire a corespondenței. După aceasta, hotărârea se prezintă șefului biroului. Acesta, în aceeași zi, repartizează hotărârea consilierului responsabil de supravegherea acestei categorii de beneficiari. După primirea documentului, consilierul, în aceeași zi, îl va înregistra, după categorie, în registrul de evidență a beneficiarilor. Datele beneficiarilor se introduc și în registrul electronic.

Model

**MINISTERUL JUSTIȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA
DEPARTAMENTUL INSTITUȚIILOR PENITENCIARE
OFICIUL CENTRAL DE PROBAȚIUNE**

Biroul de probațiune (raionul)

R E G I S T R U L
de evidență a beneficiarilor cu termen de probă

Nr. crt.	Numele, prenumele, prenumele tatălui, data nașterii	Domiciliul, locul de muncă/de studii	Când și de care instanță este judecat	Pedeapsa, art. din C. pen., termenul de probă	Data intrării în vigoare a sentinței	Data primirii sentinței spre executare	Data luării în evidență	Data expirării termenului de probă
1	2	3	4	5	6	7	8	9

După înregistrare, consilierul înștiințează în cel mai scurt timp, dar nu mai târziu de 3 zile lucrătoare din data primirii hotărârii/ordonanței:

- instanța de judecată sau procurorul;
- Președinția Republicii Moldova, în cazul persoanelor grațiate;
- comisariatul de poliție, în cazul aplicării unor obligațiuni.

Model

ÎNȘTIINȚARE

Președintelui (procurorului) _____
(instanța de judecată, Președinția Republicii Moldova, procuratura)

Vă aducem la cunoștință că, copia hotărârii (ordonanței) _____
din _____ anul _____ conform art. _____
din Codul penal cu privire la _____
(numele, prenumele, prenumele tatălui)
a fost primită spre executare la _____ anul _____.

Șeful biroului _____ 20 _____

Model**ÎNȘTIINȚARE**

Dlui _____,
comisar al Comisariatului de poliție

Cetățeanul (ca) _____,
domiciliat(ă) _____,

la data de _____ anul 20 _____ a fost liberat de pedeapsa penală de către instanța de judecată _____ în baza art. _____ din Codul penal al Republicii Moldova, cu termen de probă și stabilirea obligațiilor _____.

Anterior condamnat(ă) _____.

În caz de depistare a încălcărilor ordinii publice și a obligațiilor stabilite, rog să prezentați informația pe adresa _____, tel. _____.

Șeful biroului _____ 20 _____

În decurs de 3 zile lucrătoare de la înregistrare, consilierul deschide un dosar personal al beneficiarului. Consilierul acumulează în dosarul personal documentele care servesc temei pentru luarea în evidență a beneficiarului, planul de probațiune, materialele privind realizarea măsurilor planificate, materialele referitoare la comportamentul beneficiarului, respectarea obligațiilor stabilite, încheierile și hotărârile organelor abilitate privind atragerea la răspunderea contravențională, precum și comiterea altor infracțiuni. Dosarul personal se numerotează conform numărului de ordine din registrul de evidență, iar prin fracție se indică anul întocmirii. În aceeași ordine se înregistrează dosarele parvenite spre executare conform competenței teritoriale din alte birouri.

Toate materialele parvenite în privința beneficiarului consilierul le coase și le numerotează. Lista documentelor se întocmește, în mod separat, pentru fiecare parte a dosarului. În privința beneficiarilor cărora le-a fost aplicată ca pedeapsă complementară privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate ori obligațiunea de a executa anumite ore de muncă nereunerată în folosul comunității, consilierul deschide un singur dosar.

În cazul în care beneficiarul dorește să-și schimbe domiciliul, el depune o cerere la biroul de probațiune. Cererea se înregistrează, iar șeful biroului o repartizează consilierului care ține evidența beneficiarului. După primirea cererii, consilierul, în termen de cel mult 3 zile, expediază o scrisoare la biroul de probațiune din

raza noului domiciliu al beneficiarului cu solicitarea confirmării că acesta locuiește pe adresa indicată. După primirea confirmării, în termen de 3 zile lucrătoare, consilierul expediază dosarul personal conform competențelor.

Șeful biroului este obligat să consulte fiecare dosar, periodic sau ori de câte ori consideră necesar, pentru a verifica dacă se respectă programul de resocializare, precum și orice alte obligații ce-i revin consilierului și beneficiarului în termenul de probă. În cazul în care consilierul responsabil de caz este în imposibilitate permanentă sau temporară de a-și îndeplini atribuțiile în ceea ce privește întocmirea dosarului, șeful biroului desemnează un alt consilier pe perioada specificată care va prelua responsabilitățile cazului respectiv.

În cazul în care parvine solicitarea din partea beneficiarului sau apărătorului acestuia de a consulta dosarul personal al beneficiarului, consilierul responsabil de caz sau șeful biroului prezintă dosarul, fără scoaterea în afara sediului biroului. După consultare se întocmește procesul-verbal semnat de persoana care l-a examinat și de reprezentantul biroului. Dacă din instanța de judecată sau de la procuror parvine solicitarea oficială în formă scrisă privind consultarea dosarului, consilierul expediază dosarul înregistrând faptul la secretariatul biroului. Dosarul poate fi consultat, cu aprobarea șefului biroului, de către reprezentanții persoanelor juridice care desfășoară activități în domeniul respectării drepturilor omului sau ocrotirii persoanelor condamnate dacă au acordul scris al persoanei căreia i s-a întocmit dosarul. Consultarea dosarului se consemnează de fiecare dată într-un proces-verbal semnat de către consilier și persoana care l-a examinat. Dosarul personal se păstrează în arhiva biroului. Consilierul responsabil de caz este obligat să păstreze confidențialitatea informațiilor cuprinse în dosar.

Model

**MINISTERUL JUSTIȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA
DEPARTAMENTUL INSTITUȚIILOR PENITENCIARE
OFICIUL CENTRAL DE PROBAȚIUNE**

DOSAR PERSONAL nr. _____

al _____
(numele, prenumele, prenumele tatălui, data nașterii)

Condamnat(ă) (liberat înainte de termen) la _____ anul _____
în baza art. _____ cu aplicarea art. _____ din Codul penal
al Republicii Moldova,
domiciliat(ă) _____.

Termenul de probă _____

_____ anul _____
(inițierea termenului)

_____ anul _____
(expirarea termenului)

B. Înștiințarea și convocarea beneficiarului

Înștiințarea și convocarea beneficiarului se realizează în cel mai scurt timp, dar nu mai târziu de 5 zile lucrătoare din data înregistrării hotărârii/ordonanței sau Decretului Președintelui Republicii Moldova. Consilierul înștiințează beneficiarul printr-o citație expediată prin scrisoare recomandată. Citația cuprinde obligatoriu locul, data și ora primei întreprinderi, precum și numărul de telefon și adresa biroului de probațiune. Aceste date pot fi utile beneficiarului dacă sunt prezentate laconic, coerent și într-un limbaj accesibil.

Model

Cet. Popușoi Valeriu
mun. Chișinău,
str. _____

CITAȚIE

La 01.02.2010 Biroul de probațiune Buiucani a primit spre executare sentința Judecătorei sect. Buiucani din 12.01.2010 privind condamnarea Dvs. în baza art. art. 90, 186 Codul penal, la 2 ani închisoare cu suspendarea condiționată a pedepsei pe un termen de probă de 3 ani.

Pentru a fi luat în evidență și a vă explica modul de supraveghere de către consilierul de probațiune, sunteți obligat, în baza art. 167 Codul de executare, să vă prezentați, cu buletinul de identitate, la 05.02.2010, ora 10, în biroul nr. 2, Biroul de probațiune Buiucani, pe adresa: mun. Chișinău, str. _____ .

Neprezentarea nemotivată se sancționează contravențional (art. 349 Codul contravențional).

Consilier de probațiune _____
semnătura

C. Pregătirea pentru prima întreprvedere

Un element important în activitatea de supraveghere este prima întreprvedere cu beneficiarul. Reieșind din importanța acestei acțiuni, consilierul trebuie să se pregătească cu toată responsabilitatea. Pregătirea pentru prima întreprvedere presupune în principal adunarea unor informații suplimentare despre beneficiar și mediul său familial și social, alte informații utile. Aceasta este necesar pentru a face o concluzie prealabilă și pentru a contura chestiunile care necesită a fi discutate la prima întreprvedere.

În acest sens, foarte important este studiul dosarului penal al beneficiarului. Analiza dosarului penal oferă date ce pot fi valorificate prin formarea unei perspective asupra cazului și construirea instrumentelor utilizate pentru adunarea informațiilor suplimentare, precum și prin identificarea unor elemente semnificative care,

verificate, contribuie la determinarea nevoilor criminogene ale beneficiarului, estimarea riscului de a comite noi infracțiuni și indicarea direcției de intervenție în cazul său. Consilierul, în mod obligatoriu, trebuie să verifice dacă a fost întocmit referatul prezentențial. Aceasta poate fi aflat inclusiv prin consultarea dosarului penal¹. În cazul în care beneficiarul a fost judecat/liberat de către instanța unui alt sector/raion sau se constată că acesta mai este inculpat ori a mai fost condamnat anterior de către o altă instanță teritorială, consilierul va solicita biroului de probațiune respectiv să verifice dacă există un referat de evaluare și, dacă există, să trimită o copie a acestuia, precum și alte date relevante.

Pregătirea înseamnă și clarificarea unor aspecte, cum ar fi: disponibilitatea consilierului și a spațiului în care se va desfășura interviul, prevederea unor eventuale probleme și evitarea lor, utilitatea sau necesitatea derulării întrevederii în prezența unui coleg, pregătirea unor instrumente de lucru, însușirea sau reactualizarea unor cunoștințe ș.a.

D. Prima întvedere

Prima întvedere cu beneficiarul este foarte importantă pentru întreg procesul de supraveghere și se convoacă în cel mult 7 zile lucrătoare de la înregistrarea hotărârii/ordonanței sau a decretului. De felul în care întvederea va decurge depinde, în mare măsură, modul în care se vor desfășura următoarele întvederi, motivația beneficiarului, încrederea în consilier și eficiența muncii de reintegrare.

O atenție deosebită trebuie acordată conținutului contactului inițial și modului în care acesta se realizează. La prima întvedere consilierul de probațiune:

- va aduce la cunoștință beneficiarului motivul citării în serviciul probațiune. Astfel are loc prezentarea proprie, menționându-se în acest sens numele și prenumele, funcția pe care o deține consilierul de probațiune responsabil de caz, adică persoana de legătură cu serviciul care se va ocupa personal de supravegherea modului în care beneficiarul respectă măsurile/obligațiile ce i-au fost impuse de către instanță și care îl va sprijini activ în vederea reintegrării sale în viața socială;
- va solicita de la beneficiar, în vederea evaluării psihosociale, informații privind condițiile de trai, locul de muncă și/sau studii, rude, prieteni, interese, hobby;
- va aduce la cunoștință beneficiarului obligațiile impuse de instanța de judecată, precum și consecințele nerespectării acestora, drepturile și obligațiile lui, activitățile de probațiune care pot fi efectuate de consilier;

1 Pentru consultarea dosarului penal, consilierul înaintează un demers către judecătorul care a judecat cazul. Demersul se întocmește în mod liber și se înregistrează în secretariatul biroului, după care se prezintă judecătorului. Dacă cazul a fost judecat într-o instanță din altă circumscripție, atunci consilierul se deplasează în raionul/sectorul respectiv.

- va explica beneficiarului necesitatea respectării regulilor de conduită în societate și neadmiterea încălcării ordinii publice, precum și necomiterea unor noi infracțiuni;
- va explica necesitatea înștiințării în scris a consilierului de probațiune, în caz de schimbare a domiciliului;
- va pune la dispoziția beneficiarului telefoanele pentru relații;
- va consemna aspectele aduse la cunoștință într-un raport pe numele șefului biroului.

Informarea trebuie să se realizeze într-un limbaj inteligibil și accesibil, evitându-se termenii de specialitate sau cei nefamiliari. După prezentarea informațiilor, se realizează interviul cu beneficiarul.

Interviul este o tehnică care presupune o succesiune de întrebări și răspunsuri, mai mult sau mai puțin ghidată de către consilier și care urmărește atingerea unui scop clar formulat inițial. În general, aceste interviuri durează aproximativ o oră.

Trecerea la *interviul efectiv* se poate face printr-o întrebare de tipul: „*Sunteți pregătit?*”, „*Putem începe?*” etc. Partea de mijloc a interviului presupune investigarea aprofundată a unităților tematice de interes și trecerea de la o unitate la alta. Tehnicile principale folosite în această fază sunt ascultarea activă, oferirea de feedback, concretizarea, clarificarea și confruntarea.

Partea finală a interviului se axează pe revizuirea a tot ceea ce beneficiarul a prezentat, astfel încât să se evidențieze ce teme au fost complet abordate, care sunt informațiile de care mai este nevoie, ce aspecte sunt neclare și necesită o explicație suplimentară.

La final, se acordă atenție dezangajării beneficiarului din rolul de interviuat; acesta poate fi întrebat despre impresia sa asupra modului în care a decurs interviul și despre trăirile pe care le-a avut pe parcursul său, spre exemplu: „*Ce părere aveți despre cum a decurs interviul?*”, „*Cum v-ați simțit?*”.

După efectuarea interviului, beneficiarului i se solicită actele necesare pentru supraveghere. Consilierul are obligația de a-i solicita în scris informații referitoare la situația locativă, financiară, locul de muncă, persoanele aflate în îngrijirea sa, precum și actele doveditoare în acest sens.

Prima întrevvedere cu beneficiarul se încheie prin consemnarea datelor culese și stabilirea următoarei întâlniri. Următoarea întâlnire trebuie să fie cel târziu peste 10 zile lucrătoare de la prima. În perioada aceasta se întocmește, pe numele șefului biroului, raportul despre desfășurarea întrevederii. Tot acum se face evaluarea beneficiarului.

Unele reguli specifice de desfășurare a întrevederii pot fi găsite și în Capitolul II.2. *Metode și tehnici de colectare a informațiilor pentru întocmirea referatului prezentențial*.

E. Natura și frecvența întâlnirilor dintre consilierul de probațiune și beneficiar pe perioada supravegherii

Este important să existe un echilibru între gradul de libertate care se acordă beneficiarului și seriozitatea de care acesta trebuie să dea dovadă pe perioada supravegherii. Se poate întâmpla ca beneficiarul, odată ce i se reduce frecvența întrevederilor și intensitatea controlului, să nu mai acorde interesul necesar acestor măsuri.

Frecvența întrevederilor este variabilă și se stabilește în funcție de mai mulți factori: hotărârea instanței de judecată (cu prioritate), nevoile beneficiarului și gradul de risc identificat, comportamentul beneficiarului pe perioada supravegherii și modul în care respectă măsurile/obligațiile impuse de instanță, etapa în care se află supravegherea ș.a. De regulă, cu beneficiarii „debutanți” (persoanele care sunt în probațiune până la 2 luni) consilierul trebuie să desfășoare întrevederi și măsuri de supraveghere mai des, cel puțin o dată în două săptămâni. În cazul în care beneficiarul prezintă risc mare, întrevederile pot avea loc în fiecare săptămână. Dacă riscul scade, beneficiarul dovedește încredere, iar activitatea de supraveghere se derulează de mai mult timp, atunci întrevederile pot fi stabilite mai rar, intervalul dintre acestea fiind de maximum 3 luni.

Referitor la organizarea timpului de lucru, pot exista situații în care consilierul într-o singură zi să aibă fixate mai multe întrevederi, iar în alte zile – niciuna. Acest aspect conduce inevitabil la o utilizare ineficientă a timpului de lucru. Astfel, este necesar ca în planul de probațiune să fie stipulată periodicitatea întrevederilor dintre consilier și beneficiar, ceea ce ar asigura o bună organizare atât a timpului consilierului, cât și cel al beneficiarului.

În ceea ce privește stabilirea locului întrevederii, așa cum se știe, este la latitudinea consilierului. Este foarte important să cunoaștem și contextul de viață al beneficiarului prin efectuarea unor vizite inopinate în comunitate. În acest caz, întrevederea cu beneficiarul se poate desfășura la domiciliul acestuia, la școală, respectiv, la locul de muncă sau în alte locuri frecventate de către acesta. La fiecare întâlnire beneficiarul trebuie să fie întrebat despre modul în care își respectă măsurile/obligațiile impuse, aspectele ce se referă la comportamentul lui pe perioada care a trecut de la ultima întâlnire, precum și la alte modificări socio-economice apărute în situația sa. Aceste informații sunt utile pentru identificarea schimbărilor apărute în viața beneficiarului și care pot avea o legătură directă cu riscul de a comite noi infracțiuni. La fiecare întrevvedere consilierul informează beneficiarul despre nivelul în care obiectivele planului de probațiune sunt aduse la îndeplinire. La sfârșitul întâlnirii are loc consemnarea informațiilor obținute și planificarea următoarelor întrevederi.

F. Încheierea supravegherii

Încheierea supravegherii reprezintă o etapă a evaluării și a concluziilor finale în care se face analiza întregii perioade de supraveghere și se realizează un bilanț al rezultatelor obținute în procesul de reintegrare socială a persoanei condamnate. În cadrul acestei etape are loc ultima întrevedere cu beneficiarul. Este momentul în care, împreună cu acesta, se va revizui întregul proces de supraveghere, astfel încât să se identifice beneficiile, nevoile sau problemele care au fost acoperite, precum și cele care au rămas nerezolvate. Este foarte important ca beneficiarului, în cadrul ultimei întrevederi de supraveghere, să i se atragă atenția asupra consecințelor în cazul în care va comite o nouă infracțiune, fiind încurajat să respecte legea. Este o ultimă ocazie de responsabilizare a beneficiarului care ar trebui să înțeleagă foarte clar că, dacă va comite o nouă infracțiune, șansa de a primi o nouă pedeapsă nonprivativă de libertate este redusă.

De asemenea, în cadrul ultimei etape de supraveghere trebuie întocmit *raportul final de supraveghere*. Acesta cuprinde concluzii referitoare la modul de îndeplinire a măsurilor/obligațiilor impuse. Ca și în cazul rapoartelor întocmite pe perioada supravegherii, raportul final de supraveghere trebuie să conțină și alte informații, cum ar fi: datele de identificare ale beneficiarului, informațiile privind sentința penală, comportamentul pe perioada supravegherii, modificările semnificative apărute în situația beneficiarului pe perioada supravegherii.

III.2. ASISTENȚA ȘI CONSILIEREA

III.2.1. Conceptul de asistență și consiliere

După prima întrevedere și după studierea cazului, consilierul, pe parcursul a 10 zile lucrătoare până la următoarea întrevedere, stabilește necesitatea unei intervenții de asistență sau consiliere. În caz de necesitate se planifică măsurile corespunzătoare.

Activitatea de asistență și consiliere urmărește:

- schimbarea comportamentului infracțional prin conștientizarea de către beneficiar a faptei săvârșite, a consecințelor acesteia și asumarea responsabilității pentru fapta comisă;
- motivarea beneficiarului în dezvoltarea responsabilității și autodisciplinii, elaborarea și derularea unor programe eficiente de asistență și consiliere, în funcție de nevoile identificate ale beneficiarului;
- sprijinirea beneficiarului în vederea satisfacerii unor nevoi speciale referitoare la educație, pregătirea profesională, locul de muncă, locuință, grupul de prieteni etc.

Asistarea este un demers specializat de acordare a ajutorului de către o persoană specializată unei alte persoane aflate în imposibilitatea momentană sau permanentă de a-și rezolva problemele, prin facilitarea accesului la resursele comunității.

Consilierea este o metodă care facilitează cunoașterea, dezvoltarea, acceptarea emoțională, maturizarea și mobilizarea optimă a resurselor personale în vederea formulării și rezolvării unor probleme specifice și luării unor decizii prin utilizarea optimă a relației interpersonale *consilier-beneficiar*. Consilierea este o acțiune desfășurată individual sau cu mai multe persoane, orientată spre dezvoltare personală, sprijin în situațiile de criză, ajutor psihoterapeutic, rezolvarea problemelor. Referitor la *locul consilierii*, se susține importanța desfășurării acestei acțiuni în cabinetul consilierului, dar se acceptă din ce în ce mai mult faptul că o consiliere eficientă poate avea loc și în alte spații, deoarece consilierul nu se află întotdeauna în situația de a-și alege spațiul optim de lucru.

III.2.2. Etapele consilierii

Etapa I-a – conștientizarea problemei

În această etapă beneficiarul trebuie să-și spună: „*Am o problemă, trebuie să fac ceva în legătură cu situația mea*”. Dacă oamenii care au probleme refuză să le recunoască, nu vor fi motivați pentru a face eforturi de a se schimba. Pentru persoanele care neagă existența problemei, schimbări constructive nu pot să apară. Consilierul trebuie să găsească o cale să convingă beneficiarul că problema există.

Etapa a II-a – relația cu consilierul

Pentru ca să avem o consiliere eficientă, beneficiarul trebuie să ajungă la punctul în care gândirea lui va funcționa astfel: „*Cred că consilierul mă va ajuta*”. Iată câteva recomandări pentru crearea unei relații constructive:

- consilierul trebuie să stabilească o atmosferă confortabilă, neamenințătoare, în care beneficiarul să se simtă în siguranță pentru a-și comunica în totalitate problemele, simțindu-se acceptat ca persoană;
- în contactele inițiale cu beneficiarul, consilierul trebuie să se prezinte ca o persoană înțelegătoare, care poate să ajute pe cei ce au nevoie de ajutor și căreia îi pasă de sentimentele beneficiarului;
- consilierul trebuie să fie calm, serios atunci când beneficiarul își dezvăluie problemele;
- consilierul trebuie să dea dovadă de respect pentru valorile beneficiarului și să nu încerce să-și impună propriile principii și valori;
- valorile care funcționează pentru consilier pot să nu fie potrivite pentru o altă persoană într-o altă situație;

- comportamentul consilierului cu beneficiarul trebuie să fie de la egal la egal;
- consilierul va folosi cuvinte pe care beneficiarul le înțelege și care nu-l ofensează;
- consilierul vă păstra confidențialitatea celor relatate de beneficiar.

Etapa a III-a – motivația

Beneficiarii trebuie aduși în situația de a-și spune: „*Cred că pot să-mi îmbunătățesc situația, doresc să fiu mai bun*”. Dacă un beneficiar nu este motivat să se schimbe, schimbarea nu poate avea loc. Consilierul trebuie să încerce să-i motiveze pe oamenii apatici sau descurajați. De aceea, consilierul:

- are o acceptare completă pentru persoanele descurajate și transmite mesajul: „*Te accept exact așa cum ești, fără să pun condiții*” (totuși nu trebuie acceptat comportamentul deviant);
- are o atitudine de neblamare, astfel că persoana descurajată nu mai simte nevoia să mintă, să pretindă, să poarte mască;
- transmite empatie: el își dă seama și poate până la un punct să simtă ceea ce simte persoana descurajată;
- transmite persoanei descurajate că este interesat de progresele ei și transmite mesajul că beneficiarul este o persoană importantă, demnă de tot interesul;
- transmite persoanei descurajate că are încredere în capacitatea acesteia de a progresa;
- transmite un entuziasm sincer în legătură cu ideile, interesele și acțiunile persoanei descurajate;
- are capacitatea de a fi un ascultător care nu judecă, astfel încât gândurile și sentimentele persoanei descurajate să poată fi exprimate liber, fără teamă de cenzură;
- trebuie să observe (mai ales la începutul legăturii) orice mic progres (de exemplu, dacă persoana poartă ceva nou: „*E nou, nu-i așa? Îți stă foarte bine*”);
- trebuie să motiveze persoana descurajată. Oamenii descurajați au, de obicei, o lungă listă de eșecuri. Astfel, aceasta cere ca specialistul să aibă timpul necesar să asculte și să înțeleagă beneficiarul cât mai mult posibil;
- trebuie să aibă o încredere sinceră în capacitatea persoanei descurajate de a găsi un scop în viață;
- trebuie să întărească eforturile făcute de persoana descurajată. Lucrul cel mai important este că cineva încearcă, nu neapărat că și reușește. Dacă persoana face eforturi pentru a progresa, există speranțe;

- trebuie să ajute persoana descurajată să vadă falsitatea și consecințele negative ale afirmațiilor de autoînvinuire (de exemplu: „*Nu sunt bun de nimic*”); fiecare persoană are talente și deficiențe ;
- trebuie să recunoască faptul că tot ceea ce se poate face este să depui toate eforturile ca să încerci să motivezi o persoană descurajată, succesul nefiind garantat;
- trebuie să știe să observe unicitatea și forța persoanei. Aceasta se comunică persoanei descurajate pentru ca ea să înceapă să realizeze că este unică și valoroasă;
- trebuie să fie conștient de consecințele negative ale dependenței. Într-o relație când o persoană descurajată începe să-și asume riscuri și să facă schimbări constructive, trebuie să aibă încredere în forțele proprii, să-și ia deciziile singur.

Etapa a IV-a – conceptualizarea problemei

Pentru ca o consiliere să fie eficientă, beneficiarul trebuie să recunoască: „*Problema mea nu este neobișnuită, dar are componente specifice*”. Pentru a ajuta beneficiarii să-și conceptualizeze problema, consilierul trebuie să exploreze în totalitate problemele împreună cu beneficiarul.

Etapa a V-a – explorarea strategiilor de rezolvare

După (sau uneori în același timp) ce o problemă este analizată în profunzime, următorul pas este considerarea soluțiilor alternative. Rolul consilierului este, în general, să indice alternativele posibile și apoi să exploreze cu beneficiarul avantajele, dezavantajele și consecințele. Fiecare beneficiar este unic și la fel sunt și problemele lui. Ceea ce funcționează pentru un beneficiar, poate fi total nepotrivit pentru altul. Beneficiarul trebuie ajutat să conștientizeze că există mai multe căi de rezolvare.

Etapa a VI-a – selecția strategiei

După ce consilierul și beneficiarul au discutat efectele și consecințele strategiilor posibile, este esențial ca beneficiarul să tragă concluzia: „*Cred că această cale mă va ajuta și doresc să încerc*”. Dacă un beneficiar este indecis sau refuză să facă o alegere cinstită a unei căi de acțiune, schimbarea constructivă nu se va produce. De exemplu, dacă un beneficiar îți spune: „*Știu că am probleme cu băutura, dar nu doresc să iau vreo măsură ca să mă opresc*”, probabil că procesul de consiliere nu va avea succes. De obicei, beneficiarul are dreptul la autodeterminare, adică să aleagă un curs al acțiunii între mai multe alternative. Rolul consilierului este să ajute beneficiarul să fie mai clar și să înțeleagă posibilele (probabilele) consecințe ale fiecărei alternative, dar, în general, nu dă sfaturi și nu alege alternativa pentru beneficiar.

Etapa a VII-a – implementarea strategiei (aplicarea, punerea în practică)

Consilierea va avea succes numai dacă un beneficiar își urmează hotărârea de a încerca o soluție și conchide: „*Această metodă începe să mă ajute*”. Dacă un beneficiar își alege calea, dar își spune: „*Eu nu cred că metoda asta mă va ajuta*”, consilierea nu are efect. Dacă se întâmplă aceasta, cauzele trebuie investigate și probabil trebuie încercată altă soluție. Iată câteva recomandări în aplicarea unei strategii:

- consilierul trebuie să încerce să realizeze „contacte” realiste, explicite cu beneficiarul. Când beneficiarul își selectează o alternativă, el trebuie să înțeleagă clar care vor fi scopurile, ce sarcini trebuie îndeplinite, cum și cine le va realiza. De obicei, este preferabil să se scrie un „contract” pentru a putea să-l consulte permanent cu o limită de timp stabilită pentru fiecare sarcină;
- consilierea este făcută cu beneficiarul și nu pentru beneficiar. Beneficiarul trebuie să aibă răspunderea realizării celor mai multe sarcini pentru îmbunătățirea propriei situații. O regulă bună de urmat este aceea că beneficiarul trebuie să-și asume răspunderea pentru acele sarcini pentru care are capacitatea să le ducă la îndeplinire, în timp ce consilierul le va realiza pe acelea care depășesc puterile beneficiarului. Să faci lucruri pentru beneficiar, este similar cu a-i da sfaturi, ceea ce comportă riscul de a crea dependență. De asemenea, îndeplinirea cu succes a sarcinilor de către beneficiar duce la dezvoltare personală și îl pregătește pentru a-și asuma alte responsabilități;
- pentru unele sarcini pentru care beneficiarului îi lipsește încrederea sau experiența este bine mai întâi să se „asume roluri” (jocul de roluri dă siguranță).

Etapa a VIII-a – evaluarea

Dacă schimbarea constructivă este aptă pentru a fi de lungă durată sau permanentă, beneficiarul trebuie să tragă concluzia: „*Deși calea aceasta mi-a luat mult timp și efort, a meritat!*”. Pe de altă parte, dacă concluzia este: „*Această cale mi-a ajutat puțin, nu merită să mă sacrific!*”, atunci consilierea nu este eficientă și trebuie schimbat cursul acțiunii aplicate. Consilierul trebuie să transfere cazul sau măcar să discute cu un alt consilier (psiholog) în oricare din situațiile următoare:

- dacă simte că nu este capabil de empatie față de respectivul beneficiar;
- dacă crede că beneficiarul alege o alternativă greșită;
- dacă simte că problema este de așa natură încât nu este în stare să ajute beneficiarul;
- dacă o relație funcțională nu se poate stabili.

III.2.3. Formele de consiliere

În practică există diverse forme de consiliere:

- *consilierea cuplului* – în societatea modernă, confruntată cu tot mai multe schimbări de ordin social-economic și moral, nu de puține ori cuplurile apelează la consilier în vederea depășirii perioadelor dificile pe care le traversează;
- *consilierea în grup* – utilizată atunci când mai multe persoane se confruntă cu o problemă comună și consilierul crede că o poate rezolva mai ușor dacă procesul consilierii este parcurs împreună cu cei care au dificultăți similare (de exemplu, dependența de alcool). În cadrul grupului, beneficiarul simte susținerea celorlalți, observă că nu este singurul care are o perioadă dificilă;
- *consilierea sistemică* – acest tip de consiliere plasează beneficiarul în mijlocul unui sistem de relații (comunitare, profesionale, familiale etc.), considerând că dificultățile intervin atunci când aceste relații sunt afectate, iar intervenția trebuie să aibă în vedere fiecare componentă a sistemului de relații;
- *consilierea de gen* – specialiștii care oferă acest tip de consiliere consideră că bărbații au moduri diferite de abordare a problemelor, în comparație cu femeile și, astfel, consilierea trebuie să urmărească anumiți pași pentru femei și alții pentru bărbați.

Recomandări:

- mulți consilieri fac greșeala de a sugera soluții de îndată ce problema este identificată, fără să cerceteze în profunzime;
- la cercetarea în profunzime, consilierul și beneficiarul trebuie să țină cont de importanța problemei, de când există ea, ce capacități fizice și mentale are beneficiarul pentru a le rezolva;
- când principala problemă este identificată, sunt de obicei identificate și subproblemele ce trebuie explorate;
- într-o situație cu o multitudine de probleme, modul cel mai bun de a decide problema ce trebuie prima rezolvată este ca consilierul să întrebe beneficiarul care este percepută de el ca fiind cea mai presantă. Dacă problema poate fi rezolvată, începeți să o explorați în profunzime. Succesul în rezolvarea unei subprobleme va crește încrederea beneficiarului în consilier și va face relația mai trainică.

III.3. EVALUAREA NECESITĂȚILOR, RISCULUI, MOTIVAȚIEI PENTRU SCHIMBARE

III.3.1. Aspecte generale

După prima întrevedere, analizând materialele și rezultatele interviului, consilierul întocmește ancheta de evaluare psihosocială a beneficiarului cu stabilirea riscului de recidivă și a diagnozei sociale. Estimarea riscului de recidivă este foarte importantă în activitatea de supraveghere și, în general, în activitatea de reintegrare, întrucât pe baza acesteia se asigură managementul riscului, adică restrângerea gradului de libertate al beneficiarului și stabilirea tipului și intensității intervenției.

Evaluarea inițială

Evaluarea realizată prin colectarea de informații de la beneficiar:

- istorie personală – nume și prenume, vârstă, starea sănătății, eșecuri semnificative, pierderi (părinți, bunici), dificultăți de învățare, impulsivitate, valori etc.;
- familie – relații din familie, tip de disciplinare, atașament, izolare socială, satisfacție maritală etc.;
- condiții de locuit, venituri, vecinătate etc.;
- dependență de alcool, droguri, jocuri de noroc;
- școala – succes sau eșec, abandon;
- prieteni – modele de comportament;
- stil de viață – asumarea de riscuri, contacte cu persoane deviante, petrecerea timpului liber;
- locul de muncă – stabilitatea la locul de muncă, satisfacție, calificări etc.

Evaluarea realizată prin colectarea de informații din alte surse:

- părinți – modele de educație, atașament, interes/dezinteres;
- persoana sau instituția în supravegherea căreia se află beneficiarul – instituții de învățământ de tip internat, centre de plasament;
- cadre didactice și documente școlare – contactarea administrației instituției de învățământ, analiza jurnalului (reușită, frecvență, purtare etc.);
- loc de muncă (șef, colegi) – atitudinea beneficiarului față de serviciu, relațiile între beneficiar și colegii de serviciu;
- medici, psihologi, asistenți sociali și alți specialiști – contactarea specialiștilor în evidența cărora se afla beneficiarul;
- vecini, grup de prieteni și alte surse relevante în cauză – atitudinea comunității față de beneficiar.

Stabilirea diagnozei sociale

Este faza în care se sistematizează și se analizează informațiile obținute în urma investigației sociale. Consilierul de probațiune își formează o concluzie despre modul de abordare a cazului și stabilirea priorităților atât sub aspectul problemelor, cât și al necesităților.

Evaluarea continuă a situației

Constă în măsurarea efectelor produse de punerea în aplicare a planului de intervenție. Din evaluare pot deriva două situații: fie continuarea intervenției pe baza unui plan renegociat și mai bine adaptat situației, fie renunțarea definitivă la intervenție, în virtutea reușitei sau a eșecului total.

Evaluarea finală

Se determină dacă planul de intervenție stabilit a fost eficient, dacă problema beneficiarului a fost ameliorată sau soluționată și dacă beneficiarul poate să funcționeze eficient în continuare fără sprijinul unor profesioniști.

Finalizarea intervenției

Este momentul în care una dintre persoanele implicate (sau toți împreună) consideră că obiectivele propuse au fost atinse sau că, dimpotrivă, acțiunea de asistență a eșuat, fără șanse de reușită în viitor.

III.3.2. Evaluarea riscului

Se face pe baza unor caracteristici sau factori regăsiți la nivelul beneficiarului care influențează sau pot influența comportamentul într-un sens pozitiv sau negativ. Factorii la care se raportează evaluarea riscului de recidivă pot fi *statici* (nemodificabili, asupra cărora nu se poate interveni, de exemplu, vârsta) sau *dinamici* (care se schimbă, sunt variabili și asupra cărora se poate interveni, de exemplu, locul de muncă).

Factorii statici

Factorii statici pot fi definiți drept caracteristici identificate pe cale statistică la majoritatea persoanelor care aparțin unui grup sau unei populații-țintă și pe baza cărora se fac predicții referitoare la comportamentul unei persoane care aparține unui asemenea grup. Spre exemplu, remarcându-se din punct de vedere statistic că persoanele care au comis infracțiuni sunt cu preponderență de sex masculin, se poate prezice că un individ, în virtutea faptului că este bărbat, reprezintă o probabilitate mai mare de a comite o infracțiune.

Factorii dinamici

Mult mai importanți decât factorii statici sunt cei dinamici. Aceștia reprezintă anumite aspecte ale vieții beneficiarului aflate în transformare sau care se pot schimba și care influențează riscul de a comite noi infracțiuni. Aceste aspecte pot fi modificate prin intervenție. Plecând de la aspectele din viața beneficiarului care stau în spa-

tele acestor factori, se poate stabili care sunt nevoile/problemele vizate pentru intervenție, dar și care sunt obiectivele intervenției și modalitatea de realizare a ei. Veniturile, relațiile dintre membrii familiei, nivelul de educație, consumul de alcool sunt doar câțiva dintre factorii dinamici care au semnificație în raport cu comportamentul infracțional.

Factorii statici și dinamici pot fi la rândul lor protectivi sau favorizanți în raport cu comportamentul infracțional. **Factorii protectivi** sunt acei factori care, dacă se regăsesc la nivelul unei persoane, scad probabilitatea ca respectiva persoană să mai comită infracțiuni. Ca exemplu pot servi existența unui loc de muncă stabil care constituie un factor inhibitor al comportamentului infracțional, întrucât se pleacă de la premisa că veniturile obținute prin munca prestată permit, într-o anumită măsură, satisfacerea nevoilor individului, are loc o anumită conformare la autoritate, persoana este în contact cu valorile sociale, există un statut social pe care aceasta dorește să și-l păstreze, se reduce disponibilitatea pentru implicarea în activități infracționale ș.a. **Factorii favorizanți** sunt cei care, dacă sunt identificați la nivelul unei persoane, determină o probabilitate crescută ca acea persoană să comită o infracțiune. Prin contrast cu exemplul anterior, putem constata că absența unui loc de muncă constituie un factor favorizant, întrucât persoana poate adopta căi ilegale de obținere a unor venituri necesare pentru satisfacerea trebuințelor proprii, ea scapă „cenzurii” sociale, influența valorilor sociale asupra sa se diminuează, nu are mult de pierdut din punctul de vedere al statutului social, dispune de mult timp liber care poate fi investit în activități infracționale ș.a.

Modalitatea de estimare a riscului de recidivă

Presupune, în primul rând, identificarea factorilor statici și dinamici, protectivi și favorizanți, prin analiza informațiilor culese prin interviu și prin alte modalități (de exemplu, studiul dosarului penal, al referatului întocmit anterior, răspunsurile scrise la o serie de adrese oficiale). Acești factori sunt evaluați din punct de vedere *calitativ*, ceea ce înseamnă că fiecărui factor trebuie să i se aprecieze și determine ponderea și semnificația pe care o are în raport cu comportamentul infracțional. Aceasta înseamnă că evaluarea *nu* trebuie să se realizeze în funcție de numărul acestora, ci în funcție de importanța lor. Spre exemplu, deși pot exista numeroși factori protectivi, un singur factor favorizant, cum ar fi dependența de droguri, face ca riscul de a comite noi infracțiuni să crească semnificativ.

III.3.3. Modele de anchete de evaluare psihosocială a beneficiarilor

Model

Anchetă de evaluare psihosocială a beneficiarului adult

I. Date de identificare:

Numele _____

Prenumele _____

Data și locul nașterii _____

Domiciliul _____

Starea sănătății beneficiarului:

Sănătos/boli cronice/boli ereditare/boli venerice/alcoolism/droguri/grad de dizabilitate

Mențiuni _____

II. Nivelul de instruire:

Studii (anul încheierii studiilor, localitatea)

- medii _____
- superioare incomplete _____
- instruire profesională _____
- alte comentarii _____

Locul de muncă _____

III. Date despre familia de origine:

Părinții:

Tata: numele _____ prenumele _____

Mama: numele _____ prenumele _____

IV. Starea civilă:

- Celibatar ☐
- Concubinaj ☐
- Separat ☐
- Divorțat ☐ Numele soției/soțului _____ Nr. copii _____
- Căsătorit ☐ Numele soției/soțului _____ Nr. copii _____

Relații dintre membrii familiei

- relații tensionate ☐
- conflicte, violență ☐
- relații armonioase ☐
- izolarea socială a familiei ☐

Alte persoane (fizice sau juridice) cu care menține legătura, persoane de încredere:

1. _____ domiciliu/sediu _____ ocupația _____
2. _____ domiciliu/sediu _____ ocupația _____

V. Condiții de trai:

- apartament privatizat ☐
- sector particular ☐
- apartament în chirie ☐
- cămin ☐
- nu are loc de trai ☐
- nr. de camere _____
- nr. de persoane care locuiesc: adulți ☐ copii minori ☐

VI. Starea materială:

Bunuri în proprietate: _____

Veniturile familiei:

- venitul lunar _____
- salarii _____
- alocații (indemnizații, ajutoare sociale) _____
- alte venituri _____

Administrarea veniturilor familiei _____

VII. Date privind comportamentul beneficiarului:

- petrecerea timpului liber _____
- comunicarea cu semenii _____
- tipologia beneficiarului delincvent _____
- condamnări suferite (pentru ce fapte, durata condamnării și felul ei, perioada): _____

VIII. Actele prezente

- buletinul de identitate _____
- livretul militar _____
- certificatul de naștere _____
- certificatul medical privind grupa sanguină _____
- alte acte _____

IX. Necesități identificate

perfectarea actelor de identitate _____
angajare în câmpul muncii _____
loc de trai temporar _____
asistență juridică _____
orientare profesională _____
altele _____

X. Diagnoză socială _____

Ancheta de evaluare psihosocială a beneficiarului minor

I. Date privind familia copilului:

Numele, prenumele _____ data nașterii _____

Locul nașterii _____ domiciliu _____

Acte de identitate: certificat de naștere: da, nu (de specificat) _____

buletin de identitate: da, nu (de specificat) _____

pașaport: da, nu, (de specificat) _____

Reprezentantul legal al minorului:

Mama _____

Tata _____

Altă persoană _____

(numele, adresa)

Familia de proveniență:

concubinaj _____

normal constituită _____

incompletă prin divorț _____

incompletă prin părăsire/deces: mama/tata

părinți necunoscuți: mama/tata

Tata:

Numele _____ prenumele _____ vârstă _____

Domiciliul _____

Locul de muncă _____

Mama:

Numele _____ prenumele _____ vârstă _____

Domiciliul _____

Locul de muncă _____

Frați, surori:

1. _____ a.n. _____ ocupația _____

2. _____ a.n. _____ ocupația _____

3. _____ a.n. _____ ocupația _____

4. _____ a.n. _____ ocupația _____

Condiții de trai: apartament de stat, apartament privatizat, apartament cooperative, sector particular, apartament în chirie, cămin (se barează după caz)

Nr. de camere _____

Nr. de persoane care locuiesc: adulți ☐ copii minori ☐

Condiții locative _____

Venitul lunar:

Salariul mamei _____ salariul tatălui _____

Pensia mamei _____ pensia tatălui _____

Indemnizații mama _____ indemnizații tata _____

Altele _____

II. Date privind familia lărgită:

Bunicii materni (numele, prenumele, domiciliul) _____

Bunicii paterni (numele, prenumele, domiciliul) _____

Alte rude (mătușă, unchi) _____

III. Persoane de încredere (nume, prenume, statutul lor):

1. _____

2. _____

3. _____

IV. Situația școlară: Școlarizat: instituția de învățământ _____, cl. _____
diriginta _____

Reușita școlară: bună/medie/slabă frecvența: bună/medie/slabă

Neșcolarizat: cauzele _____

Ocupația _____

angajat în câmpul muncii _____

locul de muncă _____

salariul mediu lunar _____

Comportament:

Agresiv ☐	Echilibrat ☐	Anxios ☐
Depresiv ☐	Demonstrativ ☐	Autoritar ☐
Comunicabil ☐	Izolat ☐	Dependent ☐ Alte ☐

Petrecerea timpului liber _____

– comunicarea cu semenii _____

– ascultarea la comisiile pentru minori _____

– antecedente penale ale minorului (pentru ce fapte, durata condamnării și felul ei, perioada): _____

V. Date privind rețeaua socială a minorului și familiei:

1. sprijin din partea vecinilor: da nu (de specificat) _____
2. sprijin din partea rudelor: da nu (de specificat) _____
3. sprijin din partea prietenilor: da nu (de specificat) _____
4. sprijin din partea ONG: da nu (de specificat) _____
5. sprijin din partea altor organizații: da nu (de specificat) _____
6. programele sociale de care a beneficiat familia _____

Concluzii: _____

A fost întocmit de consilierul de probațiune (numele, prenumele) _____

Referitor la metodele și tehnicile de colectare a informațiilor și la procesul de evaluare psihosocială a beneficiarilor, vezi de asemenea paragrafele II.2 și II.3.

III.4. PLANUL DE INTERVENȚIE (PROBAȚIUNE)

După determinarea problemelor beneficiarului și evaluarea riscului de recidivă, dar nu mai târziu de 7 zile lucrătoare de la data primei întâlniri cu acesta, consilierul de probațiune elaborează planul de probațiune pe care, împreună cu dosarul personal al beneficiarului, le prezintă șefului biroului de probațiune. Ultimul verifică dacă planul este întocmit în conformitate cu cerințele indicate mai sus și dacă da, aprobă planul. Dacă planul nu conține măsurile necesare privind resocializarea beneficiarului, nu prevede acțiuni de rezolvare a problemelor, cu indica-

țiile corespunzătoare, șeful biroului restituie planul consilierului de probațiune, care după perfecționare îl prezintă pentru aprobare.

III.4.1. Conținutul planului de intervenție

I. Introducere

Primul capitol conține datele de constatare și evaluare: numele, prenumele, data și locul nașterii persoanei condamnate sau minorului; infracțiunea săvârșită și numărul hotărârii/ordonanței; sancțiunea aplicată, obligațiile stabilite; perioada de supraveghere, menționându-se data începerii și încetării acesteia; numele și prenumele consilierului; nevoile sau problemele identificate; riscul săvârșirii unor noi infracțiuni.

Este un capitol important al planului, întrucât determinarea precisă a nevoilor sau problemelor cu care se confruntă beneficiarul ajută la estimarea riscului de comitere a noilor infracțiuni, precum și la stabilirea direcției de intervenție în cazul său. Riscul de comitere a noilor infracțiuni și pericolul social pe care îl reprezintă beneficiarul este însă factorul esențial care va determina frecvența întrevederilor, deși prioritară va fi întotdeauna hotărârea/ordonanța, acestea având valoare executorie.

II. Activitățile de intervenție

La elaborarea și realizarea planului de intervenție este necesar să ținem cont de următorul moment: intervenția se realizează cu beneficiarul, și nu fără el.

Măsurile de intervenție se planifică, reieșind din specificul situației:

- a) *pe durată scurtă*, constă în furnizarea unui ajutor imediat beneficiarului și familiei (de exemplu, încadrarea în câmpul muncii etc.) pentru a depăși situația de criză și pentru a crea premise unor procese adaptive viitoare;
- b) *pe durată lungă*, prevede rezolvarea cazului cu o problemă complexă, cu aspecte de ordin educativ și incapacitate de adaptare socială a beneficiarului.

III.4.2. Dimensiunile (nivelurile) planului de intervenție

1. Nivelul rețelei sociale

Consilierul de probațiune include în plan un șir de acțiuni în vederea consolidării rețelei sociale în jurul beneficiarului și a familiei sale, cum ar fi:

- stabilirea legăturilor cu familia și mediul social al beneficiarului (serviciul, vecinii, prietenii, profesioniștii din serviciile sociale);
- determinarea poziției beneficiarului în rețeaua socială: activă, pasivă, neutră;
- identificarea lipsurilor din rețeaua de sprijin și nevoilor de sprijin;

- identificarea resurselor prin care familia își poate atinge obiectivele;
- sensibilizarea membrilor rețelei asupra situației beneficiarului;
- mobilizarea rețelei în jurul beneficiarului prin găsirea unei persoane de încredere.

Sprijinul social de care poate profita beneficiarul, de regulă, se referă la acțiunile întreprinse de alte persoane în scopul de a-l ajuta: de exemplu, sprijin afectiv – ascultarea exprimării unor sentimente și încurajarea; sprijin informativ – instruirea sau oferirea de informații sau sfaturi, ajutor acordat pentru a lua o hotărâre; sprijin material – împrumutarea de bani sau bunuri etc.

2. Nivelurile interinstituțional și multidisciplinar

Acest nivel de intervenție presupune implicarea mai multor organizații și specialiști din domeniul social în rezolvarea problemelor beneficiarului. Astfel, intervenția va necesita o conjugare a tuturor tipurilor de servicii existente la momentul respectiv:

- *serviciile de caritate*, pot fi oferite de către o persoană (vecin, rudă, profesor) ori de către o organizație caritabilă. Scopul acestor servicii constă în ajutorarea persoanelor ce sunt în situații limită, cum ar fi adăpostirea pentru o noapte sau oferirea unor ajutoare materiale;
- *serviciile de reabilitare*, vizează, în special, reabilitarea psihofizică a persoanelor încadrate în programele de recuperare. Spre deosebire de celelalte servicii, serviciile de reabilitare sunt realizate de către profesioniști din domeniile medical, juridic, psihologic și asistență socială;
- *serviciile de sprijin*, constau în formarea unei rețele de suport (rețeaua profesională, socială, familia lărgită) în jurul beneficiarului și al familiei sale în scopul de a-i asista în procesul de reabilitare. Spre deosebire de serviciile de caritate, serviciile de sprijin nu sunt ocazionale, ci bine organizate, orientate în timp, cu accent pus pe o mai mare individualizarea atenției acordate persoanei.

3. Nivelul individual

Elaborarea planului de intervenție la nivelul individual se bazează pe rezultatele investigației multidisciplinare a cazului: social, psihologic, medico-legal și juridic. Abordarea socială și psihosocială vizează radiografierea mediului familial, extra-familial etc. Abordarea psihologică vizează diagnoza personalității, respectiv, a emoțiilor și sentimentelor. Abordarea medico-biologică include, la necesitate, investigații neuro-psihiatrice, iar uneori se impun investigații chirurgicale, precum și examinări somatoscopice. Abordarea judiciară are loc în situațiile ce țin de aspectele legale ale cazului.

Model de plan de probațiune în privința adulților

A P R O B :

Șeful biroului de probațiune

_____ 20____

PLAN DE PROBAȚIUNE**I. Introducere**

- 1.1 Numele, prenumele: Rață Vasile.
- 1.2 Data și locul nașterii: 15.03.1989, or. Chișinău.
- 1.3 Infracțiunea săvârșită: furt, art. 186 alin. 1 Codul penal al Republicii Moldova.
- 1.4 Condamnat (liberat): Judecătoria Buiucani mun. Chișinău, la 30.01.2011 la 3 ani de închisoare cu suspendarea condiționată a executării pedepsei pe un an (art. 90 Codul penal al Republicii Moldova)/liberat înainte de termen cu 3 ani și 2 luni de Judecătoria Buiucani la 25.02.2011.
- 1.5 Obligațiile aplicate: nepărăsirea domiciliului fără acordul consilierului de probațiune; 50 de ore de muncă neremunerată în folosul comunității.
- 1.6 Perioada de supraveghere: 15.02.2011 – 15.02.2012.
- 1.7 Numele și prenumele consilierului de probațiune: Gâscă Ion.
- 1.8 Nevoile/problemele identificate ale beneficiarului:
 - beneficiarul nu are loc de muncă și are modele infracționale în rândul prietenilor săi;
 - absența unui plan structurat de viitor (nu are studiile finalizate și nu are ocupație);
 - gradul crescut de influențabilitate a beneficiarului, în condițiile în care infracțiunea a fost săvârșită sub influența prietenilor care au mai săvârșit asemenea infracțiuni.
- 1.9. Riscul săvârșirii repetate a infracțiunilor:

risc scăzut datorită următorilor factori: nu are antecedente penale, va întrerupe relația cu anturajul negativ, beneficiază de sprijin din partea familiei;

1.10. Riscul de a pune în pericol siguranța publică:

risc scăzut din următoarele considerente: infracțiunea nu a fost săvârșită cu violență, tânărul nefiind cunoscut în comunitatea locală ca având comportamente agresive.

II. Acțiuni de supraveghere

Descrierea activităților de executare a obligațiunii cu MNFC (dacă acestea există).

Prestarea orelor de muncă în folosul comunității la cantina socială din strada Titulescu 55 (curățarea legumelor și lucrări de curățenie); 4 ore zilnic, între 16.00 și 20.00.

Model de plan de supraveghere pentru beneficiari în privința cărora au fost stabilite obligațiuni

Nr. crt.	Măsurile de supraveghere	Metoda	Perioada	Rezultatul supravegherii	Mențiuni
1.	Controlul respectării obligațiunii de a nu părăsi domiciliul	– Prezentarea la birou – vizite inopinate ale consilierului la domiciliu; – discuții cu membrii familiei; – discuții telefonice cu polițistul de sector; – solicitarea informației de la polițistul de sector referitor la comportamentul beneficiarului	Fiecare venire (o dată pe lună, o dată la trei luni etc.); cel puțin o dată la trei luni; cel puțin o dată pe lună o dată la trei zile		
2.	Controlul respectării obligațiunii cu muncă neremunerată în folosul comunității	– stabilirea locului de muncă în comun cu Pretura Buiucani; – întâlnirea dintre consilier și persoana desemnată din partea organizației pentru supravegherea modului de executare a pedepsei sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității	o dată pe lună		

3.	Controlul săvârșirii contravențiilor și a comportamentului	– convorbiri telefonice; – informări scrise; – deplasarea la CPS și verificarea după registre	– în decurs de trei zile de la prima întrevvedere; – cel puțin o dată în săptămână etc.		
4.	Monitorizarea procesului de supraveghere	– întocmirea rapoartelor de monitorizare	– cel puțin o dată la trei zile etc.; – o dată pe lună; – o dată la două săptămâni; – o dată la trei luni		

Model de plan de supraveghere în cazul beneficiarului fără obligațiuni

Nr. crt.	Măsurile de supraveghere	Metoda	Perioada	Rezultatul supravegherii	Mențiuni
1.	Controlul respectării obligațiunii de a nu părăsi domiciliul	Prezentarea la birou; vizite inopinate ale consilierului la domiciliu; discuții cu membrii familiei; discuții telefonice cu polițistul de sector; solicitarea informației de la polițistul de sector referitor la comportamentul beneficiarului	Fiecare venire (o dată pe lună, o dată la trei luni etc.); cel puțin o dată la trei luni; cel puțin o dată pe lună; o dată la trei zile; o dată pe lună		

2.	Controlul respectării obligațiunii cu muncă neremunerată în folosul comunității	stabilirea locului de muncă în comun cu Pretura Buiucani; întâlnirea dintre consilier și persoana desemnată din partea organizației pentru supravegherea modului de executare a pedespei sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității; convorbiri telefonice	în decurs de trei zile de la prima întrevedere cel puțin o dată în săptămână cel puțin o dată la trei zile		
3.	Controlul săvârșirii contravențiilor și a comportamentului	informări scrise	o dată pe lună		
4.	Monitorizarea procesului de supraveghere	deplasarea la CPS și verificarea după registre întocmirea rapoartelor de monitorizare	o dată la două săptămâni o dată la trei luni		

Model: Planificarea procesului de asistență și consiliere

Aria de intervenție: LOCUL DE TRAI
Dorința de a se schimba, motivația persoanei:
Obiective primare și secundare (Ce vrem să obținem):
Acțiuni (Ce activități vor fi realizate în scopul atingerii obiectivelor):
Cine se va implica în activitățile enumerate mai sus:
Termenul de realizare:
Revizuirea termenului:
Aria de intervenție: STUDII, INSTRUIRE
Dorința de a se schimba, motivația persoanei:
Obiective primare și secundare (Ce vrem să obținem):
Planul de acțiuni (Ce activități vor fi realizate în scopul atingerii obiectivelor):

Cine se va implica în activitățile enumerate mai sus:
Termenul de realizare:
Revizuirea termenului:

Aria de intervenție: ANGAJAREA ÎN CÂMPUL MUNCII
Dorința de a se schimba, motivația persoanei:
Obiective primare și secundare (Ce vrem să obținem):
Planul de acțiuni (Ce activități vor fi realizate în scopul atingerii obiectivelor):
Cine se va implica în activitățile enumerate mai sus:
Termenul de realizare:
Revizuirea termenului:

Aria de intervenție: RELAȚIA CU FAMILIA
Dorința de a se schimba, motivația persoanei:
Obiective primare și secundare (Ce vrem să obținem):
Acțiuni (Ce activități vor fi realizate în scopul atingerii obiectivelor):
Cine se va implica în activitățile enumerate mai sus:
Termenul de realizare:
Revizuirea termenului:

Aria de intervenție : STAREA MATERIALĂ
Dorința de a se schimba, motivația persoanei:
Obiective primare și secundare (Ce vrem să obținem):
Planul de acțiuni (Ce activități vor fi realizate în scopul atingerii obiectivelor):
Cine se va implica în activitățile enumerate mai sus:
Termenul de realizare:
Revizuirea termenului:

Aria de intervenție: STILUL DE VIAȚĂ ȘI CERCUL DE PRIETENI
Dorința de a se schimba, motivația persoanei:
Obiective primare și secundare (Ce vrem să obținem):
Planul de acțiuni (Ce activități vor fi realizate în scopul atingerii obiectivelor):
Cine se va implica în activitățile enumerate mai sus:
Termenul de realizare:
Revizuirea termenului:

Aria de intervenție: ABUZUL DE ALCOOL
Dorința de a se schimba, motivația persoanei:
Obiective primare și secundare (Ce vrem să obținem):
Planul de acțiuni (Ce activități vor fi realizate în scopul atingerii obiectivelor):
Cine se va implica în activitățile enumerate mai sus:
Termenul de realizare:
Revizuirea termenului:

Aria de intervenție : ABUZUL DE DROGURI
Dorința de a se schimba, motivația persoanei:
Obiective primare și secundare (Ce vrem să obținem):
Planul de acțiuni (Ce activități vor fi realizate în scopul atingerii obiectivelor):
Cine se va implica în activitățile enumerate mai sus:
Termenul de realizare:
Revizuirea termenului:

Aria de intervenție: SĂNĂTATEA PSIHICĂ
Dorința de a se schimba, motivația persoanei:
Obiective primare și secundare (Ce vrem să obținem):
Planul de acțiuni (Ce activități vor fi realizate în scopul atingerii obiectivelor):
Cine se va implica în activitățile enumerate mai sus:
Termenul de realizare:
Revizuirea termenului:

Aria de intervenție : SĂNĂTATEA FIZICĂ
Dorința de a se schimba, motivația persoanei:
Obiective primare și secundare (Ce vrem să obținem):
Planul de acțiuni (Ce activități vor fi realizate în scopul atingerii obiectivelor):
Cine se va implica în activitățile enumerate mai sus:
Termenul de realizare:
Revizuirea termenului:

Aria de intervenție: COMPORTAMENTUL, GÂNDIREA ȘI ATITUDINEA
Dorința de a se schimba, motivația persoanei:
Obiective primare și secundare (Ce vrem să obținem):
Planul de acțiuni (Ce activități vor fi realizate în scopul atingerii obiectivelor):
Cine se va implica în activitățile enumerate mai sus:
Termenul de realizare:
Revizuirea termenului:

Data întocmirii planului de executare a sentinței	Semnătura:
Consilierul de probațiune	
Beneficiarul	

II. Acțiuni de supraveghere

Model

PLAN DE PROBAȚIUNE pentru minori

I. Introducere

- 1.1. Numele, prenumele: Rață Vasile.
- 1.2. Data și locul nașterii: 15.03.1994, or. Chișinău.
- 1.3. Infracțiunea săvârșită: furt, art. 186 alin. 1 Codul penal al Republicii Moldova.
- 1.4. Condamnat (liberat): Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău, la 30.01.2011 cu aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ – obligarea de a urma un curs de tratament medical de reabilitare psihologică.
- 1.5. Măsuri educative timp de 3 ani (art. 90 Codul penal al Republicii Moldova)/ liberat înainte de termen cu 3 ani și 2 luni de Judecătoria Buiucani la 25.02.2011.
- 1.6. Obligații aplicate: nu sunt.
- 1.7. Perioada de supraveghere: 15.02.2011–15.02.2012.
- 1.8. Numele și prenumele consilierului: Gâscă Ion.
- 1.9. Școlarizare: studii medii.
- 1.10. Mediul familial: are un părinte (bunei, tutelă etc.).
- 1.11. Nevoile/problemele identificate:
 - beneficiarul nu are loc de muncă și are modele infracționale în rândul prietenilor săi;
 - absența unui plan structurat de viitor (nu are studiile finalizate și nu are ocupație);
 - gradul crescut de influențabilitate a beneficiarului, în condițiile în care infracțiunea a fost săvârșită sub influența prietenilor care au mai săvârșit asemenea fapte.
- 1.13. Riscul săvârșirii infracțiunilor:

risc scăzut datorită următorilor factori: nu are antecedente penale, va întrerupe relația cu anturajul negativ, beneficiază de sprijin din partea familiei.
- 1.14. Riscul de a pune în pericol siguranța publică:

risc scăzut din următoarele considerente: infracțiunea nu a fost săvârșită cu violență, copilul nefiind cunoscut în comunitatea locală ca având comportamente agresive.

II.1. Descrierea activității de executare a obligațiunii cu muncă în folosul comunității (dacă acestea există): nu este.

II.2. Activități

Nr. crt.	Măsurile de supraveghere	Metoda	Perioada	Rezultatul supravegherii	Mențiuni
1.	Controlul comportamentului	– prezentarea la birou – vizite inopinate ale consilierului la domiciliu – discuții cu membrii familiei – discuții telefonice cu polițistul de sector – solicitarea informației de la polițistul de sector referitor la comportamentul beneficiarului – vizite inopinate la locul de studii/muncă – discuții cu reprezentantul instituției/întreprinderii – contactarea cu specialistul sau instituția din domeniu – discuții telefonice cu psihologul – solicitarea informației scrise de la psiholog despre mersul reabilitării	Fiecare vinere (o dată pe lună, o dată la trei luni etc.) cel puțin o dată la 3 luni cel puțin o dată pe lună o dată la 3 zile o dată pe lună periodic lunar pe parcursul a 3 zile de la prima întrevvedere o dată în 2 săptămâni o dată pe lună/ la mijlocul cursului de tratament și la finele		

2.	Controlul respectării obligațiunii minorului de a urma un curs de tratament medical de reabilitare psihologică	– deplasarea la CPS și verificarea după registre	o dată pe lună		
3.	Controlul săvârșirii contravențiilor administrative	– discuții prin telefon cu lucrătorii poliției	o dată în 2 săptămâni		
4.	Monitorizarea procesului de supraveghere	– întocmirea rapoartelor de monitorizare	o dată la 3 luni		

III. Acțiuni de intervenție

Școlarizarea	Da ☐	Nu ☐	
Cursuri de orientare profesională	Da ☐	Nu ☐	
Plasarea în câmpul muncii	Da ☐	Nu ☐	
Acțiune juridică	Da ☐	Nu ☐	
Perfectarea de documente	Da ☐	Nu ☐	De specificat _____
Asistență medicală	Da ☐	Nu ☐	
Program de sprijin social	Da ☐	Nu ☐	
Recuperare psihologică	Da ☐	Nu ☐	

Forma de plasament: adopție ☐ tutelă ☐ curatelă ☐ instituționalizare ☐

Modul de mobilizare a rețelei sociale în jurul copilului _____

Mențiuni _____

Intervenția

Nr.	Acțiunea realizată	Perioada intervenției	Rezultate
<i>Concluzii și recomandări:</i>			
Beneficiarul a luat cunoștință de conținutul Planului, înțelege că trebuie să coopereze în realizarea obiectivelor acestuia.			
Data semnării ____ 20__			
Consilier _____			
Am luat cunoștință _____			

Dacă se constată existența unor modificări semnificative în situația beneficiarului care influențează riscul de a comite noi infracțiuni, gradul de pericol social sau perspectivele sale de reintegrare, consilierul trebuie să procedeze la *revizuirea planului de probațiune*. În cazul modificării planului de probațiune, trebuie să se repete procedura de înmănare a acestuia: aducerea la cunoștință a conținutului său, transmiterea unei copii de pe acesta și întocmirea unui proces-verbal de predare care să cuprindă semnăturile părților.

III.4.3. Executarea planului de intervenție. Monitorizarea intervenției

Procesul de supraveghere și intervenție presupune o permanentă monitorizare și evaluare a cazului, ceea ce înseamnă că se urmărește continuu modul în care beneficiarul corectează comportamentul sau soluționează problemele sale, modificările apărute în situația sa și se apreciază în ce măsură aceste schimbări influențează riscul de a comite noi infracțiuni și perspectivele sale de reintegrare socială, astfel încât să se poată adopta o serie de măsuri corespunzătoare.

Cel mai caracteristic aspect al acestei etape îl constituie **întrevederile** care au loc periodic, la data stabilită de consilierul de probațiune, discuțiile cu partenerii sociali, membrii familiei, cercul de prieteni etc. Aici consilierul trebuie să identifice și să contacteze persoanele/instituțiile care pot furniza informații despre modificările apărute în situația beneficiarului pentru supravegherea modului în care acesta respectă unele măsuri/obligații ce i-au fost impuse. În cazul acesta, referirea se face, în principal, la membrii familiei, reprezentanții organelor de poliție, primăriilor din localitățile de domiciliu, dar și reprezentanți ai administrației financiare, unități-

lor angajatoare sau unităților sanitare. Altă metodă este identificarea pe plan local a unităților de învățământ și a instituțiilor de calificare profesională care organizează cursuri de instruire profesională de recalificare. Un alt aspect este identificarea pe plan local a unităților sanitare, precum și a organizațiilor, instituțiilor sau specialiștilor care desfășoară programe de recuperare a toxicomanilor sau alcoolizilor, în vederea includerii beneficiarului în aceste programe (modalitatea de stabilire a parteneriatelor cu aceste instituții) (vezi *Capitolul VI*).

Evaluarea continuă a cazului constă în măsurarea efectelor produse de punerea în aplicare a planului de intervenție. Din evaluare pot deriva două situații: fie continuarea intervenției pe baza unui plan renegociat și mai bine adaptat situației, fie renunțarea definitivă la intervenție, în virtutea reușitei sau a eșecului total.

Evaluarea finală determină dacă planul de intervenție stabilit a fost eficace și eficient, dacă problema beneficiarului a fost ameliorată sau rezolvată și dacă beneficiarul poate să funcționeze eficient în continuare fără sprijinul unor profesioniști.

Finalizarea intervenției este momentul în care unul dintre actorii implicați (sau toți împreună) consideră că obiectivele propuse au fost atinse sau că, dimpotrivă, acțiunea asistență a eșuat, fără șanse de reușită în viitor.

Capitolul IV.

MUNCA NEREMUNERATĂ ÎN FOLOSUL COMUNITĂȚII

IV.1. CADRUL LEGAL. INSTITUȚII IMPLICATE ÎN PROCESUL DE EXECUTARE

Munca neremunerată în folosul comunității este o pedeapsă penală, stabilită de instanța de judecată pentru persoana care a săvârșit o infracțiune și constă în antrenarea condamnatului la muncă gratuită socialmente utilă, în afara serviciului de bază sau orelor de studii, fără a-i cauza suferințe fizice sau a-i leza demnitatea.

Reglementarea legală a pedepsei cu munca neremunerată în folosul comunității este stipulată în Codul penal, Codul de executare, Legea cu privire la probațiune, Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1643 din 31.12.2003 privind Regulamentul cu privire la modul de executare a pedepsei penale sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității.

Pedeapsa sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității se execută la obiecte cu destinație socială de la locul de trai al condamnatului. Obiectele cu destinație socială sunt determinate de către primărie (pretură), de comun acord cu consilierul de probațiune, la organizații, instituții și întreprinderi, indiferent de forma organizatorico-juridică a acestora (în continuare – organizații). Timpul de prestare a muncii neremunerate în folosul comunității nu poate depăși 4 ore – în zilele în care condamnatul nu este ocupat la locul de muncă de bază, la serviciu sau la studii, și 2 ore – în zilele lucrătoare, după terminarea lucrului sau a studiilor, iar cu acordul condamnatului – 4 ore. Termenul de prestare a muncii neremunerate în folosul comunității se calculează în ore, pe parcursul cărora condamnatul execută pedeapsa.

Pentru realizarea scopului pedepsei cu muncă neremunerată în folosul comunității sunt implicate diverse organizații publice, fiecare având atribuțiile sale:

Instituții implicate în procesul de executare a pedepsei cu muncă neremunerată în folosul comunității

Nr. crt.	Instituția	Atribuții
1.	Biroul de probațiune	a) ținerea evidenței condamnaților; b) perfectarea fișelor de control ale condamnaților; c) acordarea de explicații condamnaților privind modul și condițiile de executare a pedepsei, drepturile și obligațiile lor; d) coordonarea cu primăriile (preturile) a listei obiectelor la care condamnații vor executa munca neremunerată; e) conlucrarea cu rudele apropiate și cu alte persoane care pot influența pozitiv comportamentul condamnaților; f) exercitarea controlului asupra modului de ispășire a pedepsei de către condamnat la obiectul de lucru; g) ținerea evidenței sumare a timpului lucrat de condamnați; h) repartizarea condamnaților la obiectele de lucru; i) examinarea plângerilor condamnaților referitor la lezarea drepturilor lor în timpul executării pedepsei; j) întreprinderea măsurilor preliminare de căutare a condamnaților ce se eschivează de la executarea pedepsei; k) înaintarea în instanța de judecată a prezentărilor de înlocuire a măsurii de pedeapsă, declararea în căutare a condamnaților; l) informarea organelor afacerilor interne teritoriale și a primăriilor (preturilor) despre condamnații domiciliați pe teritoriul arondat; m) formularea concluziilor corespunzătoare la expirarea termenului de pedeapsă
2.	Organele afacerilor interne	a) îndeplinirea măsurilor operative de investigații în privința condamnaților declarați în căutare; b) efectuarea activităților de profilaxie în rândul condamnaților pentru evitarea comiterii de către ei a altor infracțiuni;
3.	Primăria (pre-tura)	a) prezentarea, de comun acord cu serviciul de probațiune, a listei obiectelor de muncă pentru persoanele condamnate la pedeapsă sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității; b) colaborarea cu organizațiile dislocate pe teritoriul subordonat prin identificarea obiectelor de prestare a muncii social-utile în folosul comunității și încheierea contractelor corespunzătoare

4.	Persoane cu funcții de răspundere de la organizațiile la care condamnatul execută pedeapsa	a) oferirea locurilor de muncă; b) informarea lunară a primăriei (preturii) despre locurile de muncă care pot fi utilizate după ispășirea pedepsei sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității; c) informarea în scris a serviciului de executare despre numărul orelor lucrate de către condamnat; d) eliberarea caracteristicii condamnatului cu privire la atitudinea acestuia față de obligațiunile sale; e) informarea în scris despre prezența condamnatului la obiectul de lucru sau despre eschivarea acestuia de la executarea pedepsei
----	--	---

IV.2. SUPRAVEGHEREA MODULUI DE EXECUTARE A MUNCII NEREMUNERATE ÎN FOLOSUL COMUNITĂȚII

Înregistrarea, înștiințarea și convocarea beneficiarului, pregătirea primei întrevederi se efectuează în condițiile descrise în *Capitolul III*, cu unele excepții.

Etapa 1

După primirea documentelor, șeful biroului de probațiune le repartizează consilierului responsabil, care, la rândul său, le înregistrează într-un registru special, care este numerotat și sigilat.

Model

MINISTERUL JUSTIȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA
DEPARTAMENTUL INSTITUȚIILOR PENITENCIARE
OFICIUL CENTRAL DE PROBAȚIUNE

Biroul de probațiune (raionul)

REGISTRUL

de evidență a persoanelor condamnate la pedeapsa penală sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității

Nr. crt.	Numele, prenumele, tatălui, data nașterii	Domiciliul, locul de muncă/studii	Când și de care judecatorie este judecat	Pedeapsa nonprivativă aplicată, art. din Codul penal	Data intrării în vigoare a sentinței
1	2	3	4	5	6

Data primirii sentinței spre executare	Data luării în evidență a condamnatului	Data expirării termenului pedepsei	Locul de muncă, organi- zația	Mențiuni despre expedierea prezentării în instanța de judecată	Orele lucrate	Eliberarea de pedeapsă (motivul)	Mențiuni
7	8	9	10	11	12	13	14

Etapa a 2-a

După înregistrare, dar nu mai târziu de 5 zile lucrătoare, consilierul expediază în instanța de judecată care a emis hotărârea și la comisariatul de poliție înștiințarea despre aplicarea pedepsei.

Model

ÎNȘTIINȚARE

Președintelui _____
(instanța de judecată)

Vă aducem la cunoștință că copia hotărârii _____
din _____ anul _____ în baza art. _____ din Codul penal
cu privire la condamnatul(a) _____
(numele, prenumele, prenumele tatălui)

a fost primită la _____ anul _____ și acceptată spre
executare.

Șeful biroului _____
_____ anul _____

ÎNȘTIINȚARE

Dlui _____ ,
comisar al Comisariatului de poliție

Cetățeanul (ca) _____ ,
domiciliat(ă) _____ ,

la data de _____ anul _____ a fost condamnat(ă) de către instanța de judecată _____ în baza art. _____ din Codul penal la _____ ore de muncă neremunerată în folosul comunității.

Anterior condamnat(ă) _____

Despre conduita condamnatului(ei) _____

rog să prezentați informație pe adresa _____ ,
tel. _____

Șeful biroului _____
_____ anul _____

Etapa a 3-a

În decurs de 3 zile lucrătoare de la înregistrare, consilierul va deschide un dosar personal al beneficiarului. În dosarul personal consilierul acumulează documente care servesc temei pentru luarea în evidență a beneficiarului, planul de probațiune, materialele privind realizarea măsurilor planificate, materialele referitoare la comportamentul lui, respectarea obligațiilor stabilite, încheierile și hotărârile organelor abilitate privind atragerea la răspunderea contravențională, precum și comiterea altor infracțiuni. Dosarul personal se numerotează conform numărului de ordine din registrul de evidență, iar prin fracție se indică anul întocmirii. În aceeași ordine se înregistrează dosarele parvenite spre executare din alte birouri, conform competenței teritoriale.

Model

MINISTERUL JUSTIȚIEI AL REPUBLICII MOLDOVA
DEPARTAMENTUL INSTITUȚIILOR PENITENCIARE
OFICIUL CENTRAL DE PROBAȚIUNE

Biroul de probațiune (raionul) _____

DOSAR PERSONAL nr. _____

al condamnatului _____

(numele, prenumele, prenumele tatălui, data nașterii)

domiciliat(ă) _____

Condamnat(ă) la _____ anul _____

în baza art. _____ Codul penal la _____

(măsura de pedeapsă nonprivativă)

Luat(ă) în evidență la _____ anul _____

Scos(oasă) din evidență la _____ anul _____

Temeiul _____
 _____ anul _____ anul _____
 (începutul termenului) (expirarea termenului)

Etapa a 4-a

În decursul a 10 zile lucrătoare de la data înregistrării, consilierul pregătește prima întrevedere¹. În perioada de pregătire pentru prima întrevedere, consilierul studiază materialele parvenite, face legătură cu primăria din localitate și stabilește lista lucrărilor care le poate presta beneficiarul. Dacă este localitate urbană și administrația publică locală a stabilit lucrări la o întreprindere/organizație, consilierul face legătură cu persoana responsabilă de la această organizație. După stabilirea locului de muncă, consilierul expediază o înștiințare administrației organizației unde beneficiarul va presta lucrări.

Etapa a 5-a

În timpul primei întrevederi, consilierul stabilește dacă locul de muncă propus convine beneficiarului. Dacă beneficiarul nu poate presta aceste lucrări, consilierul în comun cu acesta selectează alt gen de lucrări. La finele primei întrevederi, consilierul întocmește fișa de control, graficul de lucru care convine beneficiarului și înmânează acestuia, contra semnătură, dispoziția *privind prezentarea la obiectul de lucru* și i se explică că este obligat să se prezinte la locul indicat la data specificată în dispoziție. Tot la această întrevedere, consilierul preia de la beneficiar un angajament.

Model

(denumirea biroului, raionul)

FIȘA DE CONTROL

a persoanei condamnate cu pedeapsa penală sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității

Numele, prenumele, prenumele tatălui _____

Locul și data nașterii _____

Domiciliul _____

Locul de muncă sau de studii _____

Condamnat la _____ anul ____ de către Judecătoria _____

în temeiul art. _____ din Codul penal _____ la muncă neremunerată în folosul comunității _____ pe _____

(denumirea) (termen)

¹ Pregătirea și desfășurarea întrevederii se efectuează conform procedurii descrise în Capitolul III.

Este luat în evidență la _____ .

(data)

Fișa a fost îndeplinită de _____

(numele, prenumele, funcția)

Mențiuni: _____

(Verso)

Până la sfârșitul termenului de pedeapsă au rămas _____

Orele de lucru _____

Total _____

Scos din evidență _____

Temei _____

Șeful biroului _____

L.Ș. _____

(semnătura)

Model

DISPOZIȚIE

privind prezentarea la obiectul de lucru

nr. _____ din _____ 20 _____

Dosar personal nr. _____

În conformitate cu hotărârea Judecătoriei _____

Referitor la dosarul penal nr. _____ din _____ anul _____

al condamnatului _____

(numele, prenumele, codul personal)

este condamnat la _____ ore muncă neremunerată în folosul comunității

(în litere)

în teritoriul administrativ _____ ,

pentru prestarea _____

(genul lucrărilor)

la _____

(organizația, sediul)

în dispoziția _____
(numele, prenumele persoanei de supraveghere)

Perioada de ispășire a pedepsei: început la _____ 20 _____
terminat la _____ 20 _____

Angajatul serviciului de executare _____

Verso-ul dispoziției se îndeplinește de către angajator.

Data	Timpul sosirii la lucru	Timpul plecării de la lucru	Orele lucrate	Semnătura persoanei de supraveghere	Semnătura persoanei condamnate
1	2	3	4	5	6

Model

ANGAJAMENT

Dosar personal nr. _____

În conformitate cu Codul penal al Republicii Moldova și Regulamentul cu privire la modul de executare a pedepsei penale sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității, subsemnatul, _____, condamnat la _____ (în litere) _____ ore de muncă neremunerată în folosul comunității, am luat cunoștință de condițiile și modul de ispășire a pedepsei respective, precum și de consecințele nerespectării acestora.

În cazul schimbării locului de trai, mă oblig să anunț la timp consilierul de probațiune din _____
serviciul de probațiune

Mă oblig să lucrez orele stabilite în număr de _____

în perioada de timp: de la _____ anul 20____
până la _____ anul 20____.

Mă oblig să lucrez în corespundere cu graficul aprobat și coordonat cu administrația de la locul de muncă și cu consilierul de probațiune, precum și:

- să respect prevederile legislației privind executarea sancțiunilor de drept penal;
- să execut cerințele legale ale consilierului de probațiune și ale reprezentanților organizației în care lucrez;

- să respect legislația muncii și regulamentul de ordine interioară al organizației unde lucrez;
- să mă prezint, fiind citat, la serviciul de probațiune și să dau explicații în problemele ce țin de executarea hotărârii judecătorești;
- să mă prezint periodic la serviciul de probațiune și să comunic despre activitatea mea;
- să mă prezint la locul de muncă în termenul stabilit în dispoziția despre lucrul prestat, primită de la serviciul de probațiune;
- să nu părăsesc locul de trai fără acordul serviciului de probațiune;
- să nu comit infracțiuni și contravenții.

Condamnatul _____

(numele, prenumele)

_____ 20 _____

semnătura

IV.3. PLANUL DE PROBAȚIUNE (INTERVENȚIE)

Metoda de evaluare a necesităților, riscului, motivației pentru schimbare și întocmirea planului pentru beneficiarii care execută pedeapsa cu muncă neremunerată în folosul comunității este similară celei descrise în *Capitolul III*.

Monitorizarea procesului de executare a pedepsei

Executarea orelor de muncă de către beneficiar la obiectele stabilite este în permanență monitorizată de consilier. Acesta periodic, dar nu mai rar de o dată pe săptămână, face legătura telefonică cu persoana responsabilă pentru exercitarea lucrărilor de către beneficiar. Nu mai rar decât o dată la 10 zile (în funcție de graficul lucrărilor), consilierul trebuie să facă verificări inopinate la obiectul de lucru. Dacă se depistează lipsa beneficiarului, consilierul întocmește un proces-verbal și în decurs de 5 zile de la verificare întreprinde măsuri de căutare a acestuia: consilierul se deplasează la domiciliul lui, discută cu membrii familiei, vecinii, administrația publică locală, polițistul de sector etc. În urma acestor măsuri, consilierul întocmește un raport pe numele șefului biroului de probațiune. Dacă se constată că beneficiarul este bolnav, consilierul în comun cu administrația publică locală și organizația unde lucrează beneficiarul modifică graficul de lucru. Dacă beneficiarul nu s-a prezentat din alte motive, acestuia i se face, de către consilier, prima preîntâmpinare verbală. În cazul în care acțiunile inițiale de căutare întreprinse nu s-au încheiat cu anumite rezultate, consilierul înaintează o prezentare în instanța de judecată de la locul de trai al beneficiarului pentru a-l declara în căutare.

Model

A P R O B :

Șeful biroului de probațiune

P R E Z E N T A R E

cu privire la necesitatea anunțării în căutare a persoanei condamnate la pedeapsa penală sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității

Subsemnatul, _____, examinând materialele privind condamnatul(a) _____

(numele, prenumele, prenumele tatălui, data nașterii)

A M S T A B I L I T :

Condamnatul(a) _____ ,
judecat(ă) _____

(instanța)

în baza art. _____ alin. _____ din Codul penal la _____ ore
de muncă neremunerată în folosul comunității _____ ,
se eschivează cu rea-voință de pedeapsă.

În urma controlului am constatat:

_____ .

(rezultatele căutării condamnatului)

În contextul celor expuse și luând în considerare faptul că măsurile întreprinse pentru stabilirea aflării condamnatului (ei) _____

_____,

(numele, prenumele, prenumele tatălui)

nu s-au soldat cu rezultate, consider rațional a expedia materialele corespunzătoare pentru examinarea posibilității de a-l declara în căutare generală.

Consilierul de probațiune _____
_____ anul _____

În cazul încălcării repetate de către beneficiar a modului și condițiilor de executare a pedepsei, consilierul îl preîntâmpină în scris asupra consecințelor.

Model

PREÎNTÂMPINARE

Dosarul personal nr. _____

Subsemnatul, _____ , consilier de probațiune,
Oficiul _____ , am avut o convorbire și l-am preîntâmpinat
pe condamnatul(ă) _____ ,
domiciliat (ă) _____ ,
condamnat (ă) în temeiul art. _____ din Codul penal la muncă
neremunerată în folosul comunității și la pedeapsă complementară _____

(dacă există)

Persoana condamnată _____

(încălcarea repetată, când a avut loc)

Persoanei condamnate i s-a explicat repetat, în conformitate cu Regulamentul cu privire la munca neremunerată în folosul comunității, toate condițiile privind ispășirea pedepsei, modul și răspunderea pentru nerespectarea acestora. Condamnatul este preîntâmpinat repetat că, în caz de nerespectare a condițiilor de ispășire a pedepsei, în instanța de judecată va fi expediată prezentarea referitor la schimbarea pedepsei cu închisoarea.

Preîntâmpinarea a fost făcută în baza _____ .
(motivul)

Subsemnatul, _____ sunt preîntâmpinat repetat despre faptul că, în cazul nerespectării condițiilor de ispășire a pedepsei, în conformitate cu legislația în vigoare, pedeapsa de muncă neremunerată în folosul comunității poate fi înlocuită cu închisoarea.

_____ 20 _____
semnătura consilierului de probațiune

_____ 20 _____
semnătura condamnatului

În cazul în care beneficiarul se eschivează cu rea-voință sau refuză să execute munca neremunerată în folosul comunității, consilierul de probațiune înaintează în instanța de judecată prezentarea referitor la înlocuirea muncii neremunerate cu închisoarea.

Model**P R E Z E N T A R E**

cu privire la schimbarea pedepsei penale

_____ 20 _____ Nr. _____

Președintelui Judecătoriei _____

Prin prezenta Vă înformez că condamnatul _____

_____,
ispășind pedeapsa cu muncă neremunerată în folosul comunității, stabilită
prin sentința Judecătoriei _____din _____ 20 _____ art. _____ din Codul penal, a încălcat
repetat condițiile și modul de ispășire a pedepsei și anume: _____În legătură cu cele expuse, consider că pedeapsa stabilită de instanța de jude-
cată la muncă neremunerată în folosul comunității poate fi schimbată cu altă
pedeapsă mai riguroasă prevăzută de legislație și anume închisoarea.

Consilierul de probațiune _____

Eschivare cu rea-voință de la executarea pedepsei sub formă de muncă neremu-
nerată se consideră:

- neprezentarea, la citirea consilierului de probațiune, a beneficiarului de două sau mai multe ori timp de o jumătate din termenul stabilit al pedepsei;
- încălcarea de către beneficiar a disciplinei de muncă de două sau mai multe ori timp de jumătate din termenul stabilit al pedepsei (sosirea la locul de muncă cu întârziere sau părăsirea acestuia înainte de termen, neexecutarea sau executarea intenționat eronată a dispozițiilor și indicațiilor persoanei responsabile de executarea lucrărilor etc.);
- neprezentarea beneficiarului la muncă fără motive întemeiate de două sau mai multe ori timp de jumătate din termenul stabilit al pedepsei.

În cazul în care beneficiarul dorește să-și schimbe domiciliul, va depune o cerere la biroul de probațiune. Cererea se înregistrează, iar șeful biroului o repartizează consilierului în a cărei evidență se află beneficiarul. După primirea cererii, consilierul, în termen de cel mult 3 zile, expediază o scrisoare biroului de probațiune din raza noului domiciliu al beneficiarului cu solicitarea confirmării că acesta locuiește pe adresa indicată. După primirea confirmării, în termen de 3 zile lucrătoare, consilierul expediază dosarul personal al beneficiarului conform competențelor.

Capitolul V.

REINTEGRAREA SOCIALĂ POSTDETENȚIE

V.1. ASIGURAREA CONTINUITĂȚII LUCRULUI EDUCATIV DIN PENITENCIAR

În cadrul reintegrării sociale a deținuților, birourile de probațiune desfășoară activități de pregătire către liberare și acordarea acestora servicii de asistență și consiliere după liberare. Pentru ca procesul de reintegrare în comunitate să fie mai eficient, acesta trebuie să fie organizat în comun cu sistemul penitenciar.

Etapa 1-a

Șeful biroului de probațiune întocmește și coordonează planul anual și lunar referitor la conlucrarea cu administrația penitenciarului. Planul include programele care vor fi aplicate în penitenciar, participarea la lucrările comisiilor din cadrul penitenciarului etc.

Etapa a 2-a

Administrația penitenciarelor expediază birourilor de probațiune din raza de activitate a lor lista deținuților care vor fi eliberați peste 3-6 luni, indicând locul de destinație al deținutului după liberare.

Etapa a 3-a

Consilierul de probațiune din biroul teritorial se întâlnește cu deținuții și, în grup, îi informează despre serviciul de probațiune, sarcinile și posibilitățile de conlucrare.

Etapa a 4-a

Consilierul de probațiune se întâlnește individual cu fiecare deținut. Ulterior, dacă este cazul, stabilește o următoare întrevedere cu deținutul care are nevoie de asistență și consiliere după liberare. Consilierul întocmește un raport pe marginea discuției, în care indică problemele identificate.

Etapa a 5-a

Dacă deținutul dorește să i se acorde asistență postpenitenciară, depune în scris o cerere pe numele șefului biroului. Cererea este examinată de șeful biroului în comun cu consilierul de probațiune și este repartizată consilierului responsabil pentru activitatea respectivă.

Etapa a 6-a

În cazul în care cererea este soluționată pozitiv, consilierul de probațiune încheie un contract cu deținutul (Ordinul ministrului justiției nr. 560 din 31.12.2008 cu privire la aprobarea condițiilor și formei contractului de acordare a asistenței psihosociale persoanelor eliberate din locurile de detenție și a regulilor privind modul de întocmire a referatului prezentențial de evaluare a personalității, publicat la 23.01.2009 în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 10-11, art. nr. 27), acesta devenind beneficiarul serviciului de probațiune din ziua semnării contractului. Contractul poate fi încheiat și cu persoanele care deja s-au eliberat și solicită asistență. În acest caz, fostul deținut va depune o cerere scrisă la orice oficiu de probațiune. Contractul se încheie în două exemplare și este semnat de către consilierul de probațiune și beneficiar și este oferit ambelor părți. Un exemplar se coase în dosarul personal al beneficiarului. În cazul în care beneficiarul este minor, contractul se încheie de către reprezentantul legal al acestuia. Dacă reprezentantul legal al minorului nu este de acord cu încheierea contractului sau insistă asupra anulării lui, unitatea structurală se adresează în instanță cu o cerere de protejare a drepturilor și intereselor minorului. Deținutului sau persoanei eliberate din detenție poate să-i fie refuzată acordarea asistenței postpenitenciare. Decizia de refuz în acordarea asistenței o ia șeful biroului, expunând motivul acesteia. Despre refuz deținutul sau persoana eliberată din detenție este anunțat(ă) printr-o scrisoare recomandată. Această decizie poate fi contestată prin depunerea cererii corespunzătoare conducerii ierarhic superioare cu reexaminarea în instanța de judecată.

Etapa a 7-a

Dacă după liberare beneficiarul se stabilește în altă localitate, dosarul său personal este expediat biroului de probațiune din localitatea respectivă. Dosarul se expediază cu 3 zile înainte de liberarea beneficiarului.

Etapa a 8-a

După liberare, în decurs de 5 zile beneficiarul se prezintă la biroul teritorial de probațiune din localitatea unde a sosit și, în comun cu consilierul de probațiune, întocmește, la necesitate, planul probațiunii postpenitenciare. Consilierul de probațiune și beneficiarul coordonează gradul de implicare a fiecăruia în soluționarea problemelor.

Etapa a 9-a

La această etapă are loc evaluarea rețelei sociale necesare pentru asistența beneficiarului și stabilirea contactelor necesare. Temei pentru acordarea asistenței postpenitenciare este contractul încheiat dintre consilier și beneficiar.

V.2. ELABORAREA ȘI REALIZAREA PLANULUI DE INTERVENȚIE

V.2.1. Algoritmul intervenției postpenitenciare

Fiind o perioadă îndelungată în detenție, beneficiarul pierde multe capacități și abilități de viață socială. Pentru a stabili măsurile concrete de reintegrare în societate este necesară o evaluare a necesităților beneficiarului. Reieșind din calitatea evaluării, se planifică acțiuni de reintegrare socială sau, cu alte cuvinte – de probațiune postpenitenciară.

Evaluarea inițială

Evaluarea inițială se realizează plecând de la nevoile beneficiarului. Pentru a cunoaște necesitățile beneficiarului, este necesară evaluarea integră a acestuia și a premiselor psihosociale ce au stat la baza formării personalității lui. În acest scop, consilierul de probațiune acumulează mai multe informații:

- *date generale și demografice despre beneficiar* – nume și prenume; data și locul nașterii; buletinul de identitate; date de naștere ale părinților; număr de telefon; domiciliul; date despre prieteni; religia; spitalizări în ultima perioadă; date despre cheltuielile financiare – ceea ce oferă posibilitate consilierului să identifice resursele care pot sprijini beneficiarul;
- *date medicale* – spitalizări anterioare; boli cronice care pot influența viața; dacă administrează medicamente în mod constant; informații despre fumat; importanța tratamentului medical etc. – ceea ce oferă posibilitate de a identifica problemele medicale care necesită atenție și trebuie abordate în cadrul intervenției;
- *informații despre educație și locul de muncă* – istoricul educației; istoricul locurilor de muncă; locul actual de muncă (de când lucrează, dacă îi place, salariul); persoane de suport la locul de muncă; probleme avute la locul de muncă – ceea ce ajută la identificarea problemelor cu care se confruntă și posibilele resurse ale intervenției (este necesar a indica atitudinea beneficiarului față de problemele lui și gradul motivațional de schimbare);
- *informații despre consumul de droguri și alcool* – tipurile de substanțe folosite; frecvența consumului; momentul debutului; modul de consum; care aspecte le consideră cele mai problematice – acestea sunt necesare pentru modul în care percepe necesitatea tratamentului;

- *istoria comportamentului delincvent* – tipuri de delikte săvârșite în cursul vieții; frecvența lor; antecedente penale; date despre ultima infracțiune; percepțiile despre faptele săvârșite – sunt necesare pentru urmărirea atitudinii beneficiarului față de actele săvârșite și motivația acestuia pentru schimbare și se evaluează riscul de recidivă;
- *istoria familiei* – antecedente privind consumul de droguri sau alcool în familie, comportamentul delincvent, abuzul în familie; date despre situația maritală; modul în care locuiește; relații de familie; rețeaua de suport a familiei – prin aceasta se evaluează dinamica relațională din familie, atitudinea familiei față de consumul de droguri și față de comportamentul delincvent; se urmărește, în același timp, preocupările beneficiarului față de problemele familiale și modul în care acesta consideră că are nevoie de consiliere pentru rezolvarea lor;
- *probleme personale de natură psihică* – dacă a avut (și de câte ori) probleme de natură psihică sau emoțională pentru care a trebuit să facă tratament (depresie, anxietate, psihoze, dificultăți de relaționare, tentative de suicid etc.); dacă a fost spitalizat pentru astfel de probleme; dacă a luat sau mai ia medicamente; dacă a avut perioade cu probleme psihologice sau emoționale; cât de important este tratamentul pentru aceste probleme – se identifică severitatea problemelor psihiatrice (dacă există tulburări psihiatrice) și necesitatea unui tratament specific acestora; se urmărește atitudinea beneficiarului față de aceste probleme.

Diagnoza socială

În funcție de rezultatele evaluării inițiale are loc stabilirea diagnozei sociale, ce reprezintă faza în care se sistematizează și se analizează informațiile obținute în urma investigației sociale. Astfel, consilierul de probațiune își formează o concluzie despre modul de abordare a cazului și elaborarea planului de intervenție pentru reintergrarea socială, cu stabilirea priorităților atât sub aspectul problemelor, cât și al nevoilor. Consilierul are la bază informațiile culese și trebuie să răspundă la următoarele întrebări:

- care sunt obiectivele ce trebuie atinse?
- care dintre factorii determinați ai comportamentului deviant trebuie eliminați?
- ce poate fi schimbat în dinamica familiei?
- care sunt prioritățile?
- ce strategie sau tip de intervenție va fi folosit?
- care sunt pașii de urmat pentru atingerea obiectivelor?
- care sunt limitele de timp?
- care sunt actorii și ce roluri au aceștia?

- care sunt modurile de evaluare intermediară?
- care sunt instituțiile ce vor colabora în atingerea obiectivelor?

Evaluarea continuă a situației

Evaluarea continuă a situației constă în măsurarea efectelor produse de punerea în aplicare a planului de intervenție. Din evaluare pot deriva două situații: fie continuarea intervenției pe baza unui plan renegociat și mai bine adaptat situației, fie renunțarea definitivă la intervenție, în virtutea reușitei sau a eșecului total.

Evaluarea finală

Această fază determină dacă planul de intervenție stabilit a fost eficient, dacă problema beneficiarului a fost ameliorată sau soluționată și dacă în continuare beneficiarul poate să activeze eficient fără sprijinul unor profesioniști.

Finalizarea intervenției

Finalizarea intervenției este momentul în care una dintre persoanele implicate (sau toți împreună) consideră că obiectivele propuse au fost atinse sau că, dimpotrivă, acțiunea de asistență a eșuat, fără șanse de reușită în viitor.

Procesul de reintegrare socială cuprinde un șir de activități de genul asistenței și consilierii, implicării în diverse programe, iar în cazul beneficiarilor liberați înainte de termen de pedeapsă – supravegherea acestora. Pentru o intervenție eficientă de asistență și consiliere, cum a fost menționat, se efectuează evaluarea necesităților beneficiarului. Evaluarea beneficiarului trebuie să fie efectuată printr-o intervenție individualizată, iar planificarea este dependentă de calitatea evaluării. De aceea, putem menționa că planificarea este trecerea de la stabilirea problemei la rezolvarea acesteia. Planificarea trebuie să decurgă din două aspecte specifice ale asistenței: individul – cu nevoile sale și dorința de soluționare, și mediul – cu particularitățile sale. În planificare, consilierul de probațiune trebuie să adapteze individul la cerințele mediului și să ajusteze mediul la necesitățile individului. Planificarea se începe încă în perioada când beneficiarul se află în penitenciar. Planificarea acțiunilor este un sistem complex, integrat, prin care consilierul de probațiune sprijină beneficiarul în dobândirea abilităților și cunoștințelor necesare pentru resocializare printr-un proces de evaluare-intervenție-reevaluare.

V.2.2. Etapele intervenției postpenitenciare

Procesul de intervenție postpenitenciară poate fi redat schematic în felul următor:

Etapa I	Colectarea informațiilor necesare pentru adoptarea unor decizii adecvate	Cele mai importante surse de informații sunt: • evaluarea inițială; • interviul cu beneficiarul; • referatul presentențial de evaluare psihosocială (dacă a fost solicitat)	Pentru aceasta: • vor fi colectate informații referitoare la contextul familial și comunitar al beneficiarului;
---------	--	--	--

			• se vor analiza resursele comunității și se vor identifica modalități de resocializare și reabilitare; • se realizează evaluarea riscului de recidivă
Etapa a II-a	Identificarea nevoilor	Instruire profesională/loc de muncă: • lipsa abilităților de muncă; • lipsa posibilităților de angajare în muncă; • lipsa unei meserii sau specialități; • reticența din partea agenților economici privind angajarea persoanelor liberate din detenție; • autoritățile publice locale puțin se implică în procesul de angajare în câmpul muncii a beneficiarilor; • probleme de discriminare salarială Pierderea relațiilor sociale: • relațiile complicate în familie, inclusiv cu copiii; • lipsa domiciliului; • pierderea capacităților de viață socială; de comportament social; • dependența de droguri, alcool; • asistența medicală neadecvată în cazul bolnavilor de tuberculoză; • lipsa actelor de identitate;	Pentru aceasta vor fi organizate: • discuții cu beneficiarul; • interviuri cu membrii familiei, personalul din penitenciar etc.; • studierea materialelor din penitenciar (dosarul personal)
Etapa a III-a	Combinarea nevoilor cu resursele penitenciarului și ale comunității	Confruntarea nevoilor beneficiarului cu resursele și oportunitățile comunității în vederea stabilirii unei strategii de intervenție	Identificarea oportunităților: calificarea profesională, școlarizarea, programe terapeutice, asistența cultelor religioase

Etapa a IV-a	Planificarea propriu-zisă	Elaborarea împreună cu beneficiarul a planului de intervenție în baza situației juridice și sociale a acestuia	
Etapa a V-a	Implementarea și monitorizarea	Rolul consilierului de probațiune în raport cu beneficiarul poate fi: • evaluator – culege și analizează informații cu privire la beneficiar și propune planuri de intervenție; • profesor – învață beneficiarul anumite abilități; • agent al schimbării comportamentale – coordonează activitățile de schimbare comportamentală; • mobilizator – mobilizează resursele comunității și creează noi oportunități; • depozitar de informații – colectează și înregistrează informațiile cu privire la beneficiar; • administrator – planifică și oferă asistență și consiliere	În funcție de modul cum se derulează programul, acesta poate fi modificat sau adaptat, dar aceasta nu înseamnă că planificarea poate fi schimbată în fiecare săptămână
Etapa a VI-a	Reevaluarea	În funcție de modul în care au fost îndeplinite obiectivele consemnate în acordul de colaborare, de rezultatele unei noi evaluări a riscului, pot fi luate următoarele decizii: • controlul sporit; • continuarea programului; • monitorizarea periodică	

V.2.3. Elaborarea planului de probațiune postpenitenciară (intervenție)

După acumularea informației necesare, consilierul elaborează *planul de probațiune*. Procesul este similar celui descris în *Capitolul III*, cu unele excepții.

În funcție de categoria beneficiarilor (liberați înainte de termen sau pe termen), planul poate conține diverse capitole (de asistență socială, corecție comporta-

mentală, supraveghere). Beneficiarul ia cunoștință cu planul contra semnătură. La solicitarea beneficiarului, planul poate fi modificat.

Este necesar de menționat că, în cazul beneficiarilor liberați înainte de termen de pedeapsă, planul activităților de probațiune postpenitenciară prevede măsuri de supraveghere. În acesta vor fi incluse următoarele:

- periodicitatea întâlnirilor cu beneficiarul;
- efectuarea vizitelor la domiciliu, locul de muncă/studii etc.;
- solicitarea diverselor informații;
- conlucrarea cu alte instituții (APL, ONG, CP etc., vezi *Capitolul VI*);
- materiale privind respectarea obligațiilor, comportamentul beneficiarului;
- angajarea în câmpul muncii;
- implicarea în diverse programe (reducerea violenței, relații de amabilitate etc.);
- evaluarea riscului săvârșirii unor noi infracțiuni/riscului de a pune în pericol siguranța publică;
- alte aspecte privind supravegherea.

Evaluarea rețelei sociale

Activitatea de asistență și consiliere presupune o conlucrare a serviciului de probațiune cu instituțiile statale și neguvernamentale din cadrul comunității. Consilierul trebuie să stabilească rețeaua socială și să implice toți actorii în procesul de reintegrare a beneficiarului. Complexitatea situațiilor de disconfort ale beneficiarului și necesitatea de a le înfrunța/soluționa pe mai multe niveluri presupune o strategie organizațională specifică, numită rețea. Observarea disconfortului la beneficiar este un proces ce trebuie să prevadă intervenții operative, cu strategie bine gândită. Gestionarea unui caz de disconfort grav este un proces complex, care cere diverse capacități și competențe profesionale, diverse niveluri de intervenție etalonate în baza exigențelor specifice ale subiectului în stare de evoluție. Diversitatea nivelurilor de intervenții instituționale (clinică, socială, juridică etc.) și complexitatea competențelor necesare cer colaborarea diferitor structuri, agenții, ONG-uri, precum și implicarea diferitor specialiști din diverse domenii (medici, psihologi, juriști, asistenți sociali etc.).

Principiile unei rețele eficiente:

- *comunicarea* – procesul împărtășirii de informații, interese, atitudini, opinii, simțăminte și idei cu o altă persoană/persoane;

- *condividerea* – împărțirea proiectului care trebuie realizat, un scop, un obiectiv care trebuie atins;
- *conștientizarea* – sesizarea resurselor existente în teritoriu/ariilor de competență ca structură, resurselor economice, profesionale etc.;
- *colaborarea* – participarea, alături de alții, la realizarea unei acțiuni/proiect care se desfășoară în comun.

Este necesar, cu o maximă precizie, să fie definit și rolul fiecărui actor din rețea în soluționarea individuală a cazurilor. Pentru aceasta, consilierul stabilește contacte cu organizații din raza de activitate a biroului și, după posibilitate, se încheie acorduri de conlucrare cu aceste organizații. La apariția unor necesități concrete de intervenție din partea unor organizații pentru un anumit beneficiar, consilierul contactează telefonic sau se deplasează la organizația respectivă și discută problema cu reprezentantul acesteia. După găsirea oportunităților de acordare a asistenței, consilierul, la următoarea întrevvedere cu beneficiarul, aduce la cunoștință despre posibilitățile discutate și propune acestuia intervenția corespunzătoare. După ce beneficiarul acceptă propunerea, consilierul îl trimite la respectiva organizație, prealabil informând telefonic reprezentantul acesteia.

În procesul de reintegrare postdetenție, consilierul de probațiune are rolul de manager care monitorizează permanent comportamentul beneficiarului. Activitatea managerială a consilierului de probațiune constă dintr-un proces continuu – de la evaluare spre planificare (care include și intervenția propriu-zisă) și din nou la evaluare.

V.2.4. Monitorizarea intervenției

În cazul în care beneficiarul este de acord să se folosească de serviciile de reabilitare socială acordate de către instituții și organizații sau de un specialist în domeniu, consilierul de probațiune îl trimite la instituția/persoana în cauză. Îndreptarea către instituția/specialistul care oferă servicii de reabilitare (în continuare – îndreptarea) este întocmită în două exemplare, care se semnează de către șeful secției/serviciului de probațiune. O copie rămâne beneficiarului, iar cea de-a doua este anexată în dosarul lui personal. În cazul în care beneficiarul nu se prezintă la instituție/specialist la data specificată în trimitere, instituția/persoana responsabilă, în termen de o zi lucrătoare, informează consilierul de probațiune.

În cazul în care beneficiarul nu se prezintă din motive întemeiate și nu refuză de a beneficia de servicii de reabilitare, consilierul întreprinde următoarele măsuri:

- coordonează cu instituția/specialistul o nouă dată de primire a beneficiarului;
- face modificările de rigoare în plan.

În cazul în care beneficiarul nu s-a prezentat la instituție/specialist și nu dorește să beneficieze de serviciile oferite, consilierul de probațiune include modificările corespunzătoare în planul de asistență. Beneficiarul poate fi suspendat din instituția care oferă reabilitare (sau de la speciaist), doar de comun-acord cu consilierul de probațiune. Beneficiarul poate refuza serviciile acordate, în scris, informând consilierul de probațiune și instituția/specialistul.

Dacă beneficiarul nu este satisfăcut de calitatea serviciilor sau dacă instituția/specialistul a refuzat de a oferi aceste servicii, beneficiarul poate depune o declarație pe numele consilierului de probațiune. Consilierul de probațiune întreprinde toate măsurile pentru soluționarea acestui caz, inclusiv repartizarea beneficiarului, după posibilitate, la o altă organizație/specialist. În cazul în care beneficiarul refuză serviciile de reabilitare sau este respins de instituția de reabilitare socială/specialist, consilierul întocmește raportul corespunzător cu introducerea în plan a modificărilor de rigoare.

Toate materialele sunt cusute în dosarul personal al beneficiarului. Periodic, dar nu mai rar de o dată pe lună, consilierul de probațiune preia de la beneficiar informația despre mersul reabilitării și evaluează ofertele instituției/specialistului pentru a atinge obiectivele stabilite în planul de asistență. Dacă s-a constatat că prestarea serviciilor nu duce la atingerea obiectivelor stabilite în planul de asistență, consilierul de probațiune, de comun acord cu beneficiarul, încetează prestarea acestor servicii, modificând planul. După finalizarea procesului de asistență, instituția/specialistul prezintă informația în scris referitor la progresele înregistrate în cadrul procesului de reintegrare socială.

Conlucrarea dintre consilier și beneficiar poate cuprinde următoarele aspecte:

Consilierul	Beneficiarul
• în comun cu beneficiarul întocmește planul de asistență; • întocmește dosarul personal al beneficiarului; • după necesitate modifică planul; • informează beneficiarul referitor la drepturile și obligațiile acestuia, precum și drepturile și obligațiile sale de serviciu; • asigură beneficiarului informații în scris cu privire la sarcinile prevăzute în plan; • de comun acord cu beneficiarul, stabilește locul și data întrevederilor;	• se prezintă la consilier în termen de 5 zile lucrătoare de la eliberarea sa din detenție (dacă contractul a fost încheiat în detenție); • se implică și cooperează în rezolvarea problemelor în conformitate cu planul de asistență; • furnizează consilierului informații exacte care pot influența pozitiv asupra integrării în societate; • se prezintă la întâlniri sau, în caz de imposibilitate, informează consilierul la timp;

• coordonează și supraveghează procesul de acordare a asistenței, conform competențelor altor structuri; • oferă beneficiarului stagiul necesar de sprijin și asistență; • în funcție de obiectivele stabilite în materie de asistență, oferă beneficiarului servicii de reabilitare sau alt tip de asistență	• respectă normele indicate în instrucție, respectând cerințele reabilitării sociale; • în conformitate cu cerințele stipulate, nu se prezintă la consilier în stare de ebrietate, narcotică sau psihotropă; • se implică activ în programele psiho-sociale și de corecție a comportamentului și respectă toate cerințele acestor programe
---	--

Capitolul VI.

IMPORTANȚA ȘI NECESITATEA IMPLICĂRII COMUNITĂȚII ÎN ACTIVITATEA DE PROBAȚIUNE

VI.1. IMPORTANȚA COLABORĂRII SERVICIULUI DE PROBAȚIUNE CU INSTITUȚIILE DIN COMUNITATE

Ansamblul regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori (Regulile de la Beijing) prevăd: „Statele membre trebuie să se mobilizeze în luarea măsurilor pozitive care să asigure antrenarea completă a tuturor resurselor existente, mai ales familia, persoanele de bună-credință, ca și alte grupări ale comunității, cum ar fi școlile și alte instituții comunitare, în scopul promovării bunăstării minorului și, deci, în scopul reducerii nevoii de intervenție a legii, astfel încât persoana în cauză să fie tratată eficient, echitabil și uman în conflictul său cu legea”.

Regulile minime ale Națiunilor Unite pentru elaborarea unor măsuri neprivative de libertate (Regulile de la Tokyo) în „*Principii Generale*” reiterează importanța implicării comunității în tratamentul delicvenței: „Prezentele Regulile vizează încurajarea colectivității să participe mai mult la procesul justiției penale și, în mod special, la tratamentul delicvenților ca și la dezvoltarea la aceștia din urmă a simțului de responsabilitate față de societate”. Capitolul VII, *Bunăvoință și alte resurse ale colectivității*, statuează: „Participarea colectivității trebuie încurajată, căci ea constituie o resursă capitală și unul dintre mijloacele cele mai importante de consolidare a legăturilor dintre delicvenții supuși măsurilor neprivative de libertate, familiile lor și comunitate. Această participare trebuie să completeze eforturile serviciilor abilitate cu administrarea justiției penale. Participarea colectivității trebuie să fie considerată drept o ocazie pentru membrii săi de a contribui la protejarea societății lor”.

Trebuie să se organizeze în mod regulat conferințe, seminare, simpozioane și alte activități în scopul de a demonstra că participarea publicului este necesară

pentru aplicarea măsurilor neprivative de libertate. Trebuie să fie folosite toate mijloacele de informare în masă pentru a determina publicul să adopte o atitudine constructivă care să se concretizeze prin activități ce vor favoriza aplicarea tratamentului în mediul liber și integrarea socială a delincvenților.

O atenție deosebită, inclusiv în contextul insuficienței resurselor umane profesionale angajate permanent, trebuie acordată voluntarilor. Conform regulei 19, „voluntarii sunt selectați cu grijă și recrutați după aptitudinile cerute de activitatea de probațiune. Ei sunt pregătiți în vederea responsabilităților speciale care le vor fi încredințate și pot primi sprijin și sfaturi din partea autorității competente”.

Principiile Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile (Principiile de la Riyadh) subliniază eficiența diminuării factorilor criminogeni prin implicarea unei diversități de actori, precum ar fi familia, sistemul de educație, comunitatea etc. Planuri de prevenire a delincvenței juvenile vor trebui instituite la fiecare nivel al conducerii de stat și presupun: analiza atentă a problemei și identificarea de programe, servicii, facilități și resurse avute la dispoziție; definirea clară a responsabilităților pentru agențiile, instituțiile și persoanele implicate în eforturile de prevenție; politici, programe și strategii bazate pe studii de previziuni vor fi desfășurate și monitorizate, evaluate cu grijă și, bineînțeles, aplicate; implementarea de metode pentru reducerea efectivă a producerii de acte criminale; oferirea unei game largi de servicii și programe de către comunitate; cooperarea apropiată între națiuni, state, guverne locale și provinciale cu implicarea celor din sectorul particular, reprezentanților ai cetățenilor și comunității pentru a oferi grijă față de copil, o educație sănătoasă; adoptarea unor legi și crearea unor agenții judiciare pentru inițierea unor acțiuni de prevenire a delincvenței juvenile și delincvenței tinere; participarea tineretului în politica de prevenție a delincvenței, incluzând apelul la resursele comunității, auto-ajutorarea tinerilor, precum și programe de asistență și compensare a victimei; specializarea personalului la toate nivelurile. Conform acestor principii, se va pune accentul pe politicile de prevenire care facilitează socializarea și integrarea tuturor copiilor și tinerilor, mai ales cu ajutorul familiei, comunității, grupurilor compatibile, școlilor, pregătirii profesionale și sistemului de muncă, precum și cu ajutorul organizațiilor de voluntari.

Recomandarea Rec (2003) 21 cu privire la parteneriatul în prevenirea infracțiunii¹ recunoaște că utilizarea numai a justiției penale tradiționale și a măsurilor de executare a legii nu s-a dovedit a fi suficient de efectivă în reducerea numărului și impactului problemelor infracționale contemporane. Situația infracțio-

1 Adoptată de către Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 24 septembrie 2003 la cea de-a 853-a întrunire a prim-miniștrilor.

nală și preocuparea tot mai sporită pentru problemele infracționale contribuie la sentimentul de insecuritate trăit de mulți oameni în Europa, care, în cazuri extreme, poate fi asociat cu pierderea încrederii în autoritățile politice, legislație și instituțiile responsabile de executarea ei și care, ulterior, poate provoca lipsa de toleranță, marginalizarea și xenofobia. Cercetările au demonstrat că, în cadrul abordărilor tradiționale, dezvoltarea și implementarea strategiilor de prevenire a infracțiunii cu implicarea societății și a autorităților locale sunt potențial eficiente și valoroase. Abordarea efectivă de prevenire pentru reducerea infracțiunii și dauna asociată trebuie să implice stabilirea relațiilor de parteneriat între actorii-cheie respectivi la toate nivelurile – național, regional și local – pentru a aborda pe timp scurt, mediu și lung cauzele și posibilitățile infracțiunii, a reduce riscurile pentru potențialele victime și, prin urmare, a contribui la calitatea vieții prin sporirea siguranței în societate.

Conform Recomandării cu privire la parteneriatul în prevenirea infracțiunii, parteneriatul reprezintă metoda de sporire a performanței în realizarea unui scop comun, prin asumarea responsabilității comune și prin schimbul de resurse între diferiți agenți publici sau privați, colectivi sau individuali. Partenerii vor acționa împreună fără pierderea identității profesionale separate, fără umbrirea inacceptabilă sau ilegală a puterilor și intereselor lor și fără pierderea responsabilității.

Prevenirea infracțiunii reprezintă intervenția în cazurile penale și problemele înrudite pentru a reduce riscul apariției lor, evoluției și gravității consecințelor potențiale. Prevenirea este orientată spre siguranța socială – situația în care oamenii, în mod individual sau colectiv, sunt liberi față de numărul real și perceput al riscurilor de pe urma infracțiunii și conduita respectivă, sunt suficient de apți de a înfrunta riscurile pe care, totuși, le re trăiesc sau dacă nu le pot înfrunta fără ajutorul cuiva, sunt protejați suficient de consecințele acestor riscuri, astfel încât pot duce o viață normală culturală, socială și economică, pot să-și aplice aptitudinile și să se bucure de bunăstare și de servicii adecvate.

Siguranța socială poate fi obținută doar prin implicarea partenerilor – agenți fie individuali, fie colectivi, care pot interveni împreună, direct sau indirect, în cazurile de infracțiuni și probleme înrudite sau care pot facilita aceste intervenții.

VI.2. PREMISELE PARTENERIATELOR DURABILE

Pentru a crea un cadru general adecvat al parteneriatelor, este necesar ca fiecare stat:

- să recunoască că responsabilitatea pentru prevenirea infracțiunilor trebuie să fie răspândită pe larg în societate, iar abordările de parteneriat constituie mijloace practice de împărtășire a responsabilității și de utilizare a diferitor resurse;
- să asigure ca, cadrul legal să fie adecvat și să permită, dar să nu constrângă parteneriatul, și să revizuiască noua legislație și regulamentele propuse care au impact asupra parteneriatului în prevenirea infracțiunii;
- să creeze o idee mai amplă între politicieni, administratori, practicieni, business-ul privat, public și presă privind cauzele și efectele diverse ale infracțiunii; privind numărul de activități pentru prevenirea infracțiunii;
- să asigure că pregătirile pentru parteneriat sunt în mod convenit sprijinite de consultații, participare a cetățenilor și răspundere democratică sau profesională și că schimbul de informație între membrii diferitor relații de parteneriat corespunde cu protecția drepturilor omului, inclusiv protecția informației personale;
- să identifice unele politici și practici publice care în mod specific sunt adecvate pentru activitatea de parteneriat în prevenirea infracțiunii și agențiile și instituțiile responsabile de aceasta (spre exemplu, sistemul de executare a legii și cel de justiție penală, bunăstare socială, încadrare în câmpul muncii, ocrotire a sănătății, învățământ, cultură și plan orășenesc);
- să exploreze scopul și să specifice limitele constituționale și practice pentru implicarea parteneriatelor de prevenire a infracțiunii în cadrul sistemului de justiție formal (penal ș.a.);
- să exploreze scopul și limitele pentru implicarea sectorului privat în parteneriate locale și naționale, fie ca organizații umbrelă sau companii individuale;
- să stabilească hotarele între ce este adecvat și ce nu este adecvat pentru inițiativele colective de creare a formei de „control social” care implică cetățeni, pentru a evita vigilența și excluderea socială;
- să întreprindă acțiuni pentru crearea și stimularea parteneriatelor la diferite niveluri (internațional, național, regional și local), să asigure că acestea sunt bine proiectate, în conformitate cu Constituția, moderne și contribuie la prevenirea infracțiunii în mod eficient și acceptabil;

- să recunoască, în primul rând, necesitatea implicării autorităților și societății locale în activitățile de prevenire a infracțiunii, dacă e prevăzut de Constituție, ca inițiatori și participanți;
- să sprijine alocarea de resurse suficiente pentru a crea și menține relațiile de parteneriat, precum și să sporească eficacitatea și efectul lor;
- să prezică efectele noilor tehnologii și schimbului social-economic la dezvoltarea infracțiunii și, în același timp, să recunoască impactul potențial pozitiv sau negativ asupra prevenirii infracțiunii și parteneriatului și să acționeze respectiv;
- să recunoască că opinia, filozofia și retorica noțiunii de parteneriat trebuie să fie practice dacă scopul este de a obține și sprijini beneficii adevărate în prevenirea infracțiunii;
- să supravegheze motivarea, educația și instruirea personalului, și mobilizarea responsabilității sociale în instituțiile private și publice, la participanți voluntari și cetățeni de rând;
- să acumuleze și să facă accesibile cunoștințele și informațiile credibile și valabile, să faciliteze schimbul de experiență între actorii parteneriatelor în prevenirea infracțiunii, cu respectarea confidenței profesionale și a informației;
- să promoveze studiul științific și evaluarea abordării parteneriatelor în prevenirea infracțiunii în termeni de operațiune, rezultate și legitimitate;
- să încurajeze dezvoltarea unei baze de cunoștințe sistematice și de rigoare a parteneriatului; să împărtășească, să răspândească și să aplice cunoștințele la nivel național și internațional; să sprijine abordarea bazată pe probe, inovativă, evoluționară și de îmbunătățire, care se poate adapta schimbărilor.

La nivel național, Guvernul trebuie să-și asume obligațiunea de a coordona inițiativele în dezvoltarea și implementarea politicilor și strategiilor de prevenire a infracțiunii și de siguranță socială (spre exemplu, prin crearea consiliilor naționale de prevenire a infracțiunii, adoptând programe speciale în acest sens etc.). Guvernul trebuie, de asemenea, să faciliteze o coordonare adecvată între autoritățile politice la nivel regional și local. Coordonarea eforturilor și inițiativelor politice, precum și planificarea strategică, constituie o cerință care nu este limitată la începutul parteneriatului, ci trebuie să fie efectuată pe bază continuă pentru a permite dezvoltarea soluțiilor la problemele care apar și, în unele cazuri, chiar anticiparea lor.

Pregătirile de parteneriat implică inovare, tendință creativă și o oarecare asumare a riscului. Astfel, orice cadru legislativ trebuie să permită mai degrabă decât să

restrângă posibilitatea de adaptare la circumstanțe locale și la condiții modificate. Stabilirea parteneriatelor poate fi sprijinită practic la nivel local prin metode, precum dezvoltarea modelelor de acorduri și de contracte pentru executarea anumitor inițiative.

VI.3. ETAPELE UNOR PARTENERIATE DURABILE ALE SERVICULUI DE PROBAȚIUNE

VI.3.1. Inițierea relațiilor de parteneriat

Recomandarea Rec (2003) 21 cu privire la parteneriatul în prevenirea infracțiunii menționează că trebuie să se țină cont de ciclul de dezvoltare a relațiilor de parteneriat, de la inițiere, la posibila finisare. Abordarea acestui subiect în prezentul compartiment este efectuată în baza recomandării menționate mai sus.

Relațiile de parteneriat pot să înceapă la diferite etape de identificare și soluționare a problemelor infracționale. La inițierea unei relații de parteneriat este necesar de a identifica clar natura problemelor care urmează a fi soluționate și de a determina dacă există metodele adecvate de prevenire sau dacă pot fi dezvoltate asemenea metode.

Ulterior, trebuie determinat dacă există o instituție care poate să-și asume responsabilitatea sau este nevoie de o nouă agenție ori de un nou parteneriat. Existența mai multor parteneriate în același domeniu trebuie examinată cu prudență, astfel încât responsabilitățile partenerilor să nu se suprapună.

Criteriile de alegere a partenerilor potențiali trebuie să se refere la scopul parteneriatului și trebuie să includă:

- competența lor și resursele, inclusiv dacă e cazul, capacitatea de conducere;
- accesul la informație;
- acoperirea pe care o prezintă la fața locului (adică dacă acoperă corect timpul și mărimea teritoriului);
- caracterul acceptabil/legitim pentru îndeplinirea rolului său, inclusiv o anumită independență;
- pregătirea lor de a colabora în baza unui echilibru adecvat al puterii economice sau organizatorice și efecuirea expertizei între parteneri;

- un echilibru adecvat între independență și implicare, în lumea politică sau în sectorul privat;
- coinciderea scopurilor parteneriatelor cu responsabilitățile existente;
- dispunerea de suficientă motivare profesională sau personală pentru asumarea responsabilității;
- potențialul lor de a explora noi metode de activitate atât la faza începătoare, cât și pe parcursul existenței parteneriatului.

Parteneriatele trebuie, de asemenea, să ia în considerare implicările limitate sau ad-hoc ale altor indivizi și organizații care pot sprijini activitățile lor, spre exemplu, sponsorizarea anumitor evenimente sau schimbul de experiență și consiliere. Trebuie de recunoscut că parteneriatul eficient necesită existența, în primul rând, a încrederii între parteneri sau dezvoltarea acestei încrederi, care poate dura în timp și poate necesita anumite eforturi. Aceasta constituie un motiv pentru care o politică de creare a parteneriatelor de scurtă durată poate fi mai puțin eficientă decât una a parteneriatelor de lungă durată. În versiunea bună, trebuie să existe parteneriate de lungă durată în combinație cu parteneriate flexibile, de scurtă durată. Parteneriatele alternative sunt posibile la nivel local, regional și național și pot face față anumitor probleme infracționale și diferitor circumstanțe. O abordare standart nu poate face față tuturor problemelor.

Baza organizatorică a parteneriatelor trebuie să fie determinată după cum urmează (lista nu trebuie să sugereze o succesiune fixă sau o anumită ordine de importanță):

- analiza inițială a problemelor infracționale trebuie să fie efectuată cât mai riguros posibil;
- pe baza acestei analize, trebuie evaluate atât acțiunile strategice, cât și cele imediate;
- trebuie să se tindă spre scopuri comune de reducere a problemelor infracționale și să fie definite criteriile adecvate de succes (pentru monitorizarea activității parteneriatului și pentru evaluarea rezultatelor);
- în circumstanțe adecvate, trebuie analizate unele tipuri de intervenții de prevenire care intră în sarcina parteneriatului, deși, în alte cazuri, partenerii pot decide asupra abordărilor optime de prevenire numai când acestea sunt implementate;
- problema ridicării fondurilor pentru costurile curente (pentru ambele categorii de cheltuieli, cum ar fi localul, dar și pentru implementarea ac-

țiunii de prevenire) trebuie examinată cu atenție, deoarece experiența a demonstrat că parteneriatele pierd prea mult timp pentru căutarea suportului financiar;

- trebuie examinată finanțarea oricărei evaluări independente;
- trebuie examinată durata existenței parteneriatului – scurtă, medie sau lungă;
- scopurile inițiale trebuie să includă acele scopuri care sunt realizabile rapid și ușor, pentru a da dovadă de acțiune și succes, atât la inspirarea și motivarea partenerilor, cât și la generarea sprijinului extern;
- trebuie creat un cadru de proceduri funcționale, inclusiv care se referă la schimbul de informație și cunoștințe în cadrul și în afara relațiilor de parteneriat, precum și la procesul de luare a deciziilor și de soluționare a posibilelor conflicte între parteneri. Totuși, de principiu, trebuie adoptată o poziție adecvată cu referire la faptul dacă parteneriatul trebuie să identifice în prealabil problemele interne și să pregătească procedurile respective sau dacă trebuie doar să soluționeze problemele care apar;
- trebuie obținută o definiție clară și o delimitare a competențelor individuale ale partenerilor (orice confundare a rolurilor trebuie să fi evitată) și o evaluare a necesităților de instruire inițială;
- trebuie întocmite/adoptate standarde etice;
- trebuie definită terminologia obișnuită de lucru;
- trebuie discutate așteptările reciproce între parteneri;
- trebuie obținută responsabilitatea organizațiilor partener;
- trebuie convenită repartizarea rezonabilă și adecvată a forțelor partenerilor (finanțare, numărul membrilor, perioada de funcționare, utilizarea localului etc.) și, dacă e cazul, trebuie stabilite proceduri de soluționare a plângerilor;
- trebuie întocmită structura parteneriatului, inclusiv ținând cont de costurile ce le implică;
- numărul partenerilor trebuie să corespundă scopului parteneriatelor și considerentelor practice de colaborare (prea mulți parteneri pot fi inutili fără anumite pregătiri de facilitare a colaborării);
- trebuie dezvoltate reguli de bază în colaborarea cu presa și trebuie elaborată și implementată o strategie de lansare a presei.

VI.3.2. Valorificarea și menținerea parteneriatelor

Pentru menținerea și monitorizarea tuturor condițiilor benefice create în baza parteneriatului vor fi adoptate practici de bună supraveghere cu privire la revizuirea, urmărirea și atingerea scopurilor, metodelor și planurilor de acțiune etc. Se vor întreprinde pași pentru asigurarea fluctuației minime (sau optime) a indivizilor în parteneriate, pentru sporirea eficienței (prin posibilitatea schimbului de cunoștințe comune) și menținerea încrederii. Membrii parteneriatelor trebuie instruiți continuu pentru a asigura competența și a facilita adaptarea la schimbările considerabile în activitățile parteneriatelor și ale organizațiilor parte.

Există o necesitate sporită de a respecta și supraveghea atât dimensiunile politice, cât și profesionale ale abordării parteneriatelor de prevenire a infracțiunii, în încercarea de a stabili un hotar clar între ele, spre exemplu, prin întocmirea regulilor etice și a cadrului de activitate. Trebuie să se ajungă la un acord asupra principiilor de stabilire a priorităților de către parteneriate și mecanismele administrative și democratice ale lor.

Schimbul convenit de informație între membrii anumitor parteneriate trebuie să fie facilitat prin dezvoltarea protocoalelor de protejare a informației, confidențialitatea și legislația drepturilor omului și, în special, privind obligațiunile profesionale ale partenerilor individuali. Este nevoie a dezvolta mecanisme de efectuare a revizuirilor și de acționare conform noilor contexte, în consultație cu toți partenerii și cu alte persoane implicate în activitățile parteneriatului.

Comunicarea între parteneriate și organizațiile membre trebuie să fie supravegheată în mod activ, atât pentru a menține sprijinul colegilor, cât și pentru a transmite noi perspective și idei organizațiilor membre și grupurilor profesionale respective. Partenerii trebuie să colaboreze cu presa și cu publicul, în general, pentru a asigura acceptul în continuarea parteneriatelor și a activităților lor specifice, în particular: trebuie să raporteze progresul în implementarea obiectivelor, să prezinte rezultatele și totalurile evaluărilor externe. Organizațiile naționale trebuie să preia conducerea la stabilirea unor standarde clare de asigurare a calității pentru conținutul paginilor web, în special cu referire la informația despre experiențele parteneriatului.

Autoritățile administrative și politice trebuie să fie ținute la curent cu activitatea parteneriatelor pentru a asigura sprijinul lor în continuare. Fiecare partener trebuie să stabilească comunicări orizontale cu alte parteneriate pentru a face schimb de informații și idei.

Relațiile de parteneriat pot fi încheiate din câteva motive, spre exemplu: a fost atins scopul pentru care ele au fost create; situația infracțională și problemele

infracționale s-au schimbat în funcție de scopul parteneriatelor existente de a organiza și prezenta soluții; efectul costisitor și eficacitatea parteneriatelor este foarte scăzut și nu poate fi ameliorat. La încheierea sau înainte de încheierea parteneriatului trebuie elaborată o strategie de ieșire care ar prevedea: asumarea sau transmiterea responsabilităților morale sau legale, a obligațiunilor și a angajamentelor, inclusiv a clienților și personalului; lichidarea sau transmiterea proprietății și altor active, inclusiv a resurselor materiale și a informațiilor; rezervarea și/sau transmiterea cunoștințelor și experienței etc.

VI.4. ORGANIZAȚII ȘI INSTITUȚII DIN COMUNITATE CE POT CONTRIBUI LA REALIZAREA PLANULUI DE PROBAȚIUNE

Nr. crt.	Instituția, organizația	Servicii prestate
1.	Administrația Publică Locală (APL)	• date privind evidența populației; • servicii de asistență socială; • clarificarea problemelor de stare civilă; • audierea pentru soluționarea diferitor probleme de nivel local; • colaborarea cu agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă; • îndetificarea unui loc de muncă; • acordarea ajutorului în soluționarea problemei privind spațiul locativ
2.	Agenția Teritorială pentru Ocuparea Forței de Muncă (ATOFM) www.anofm.md	• medierea muncii; • organizarea târgurilor locurilor de muncă; • informarea și consilierea profesională; • orientarea și formarea profesională; • servicii de preconcediere; • stimularea mobilității forței de muncă; • stimularea angajatorilor pentru încadrarea absolvenților în câmpul muncii; • acordarea de credite; • organizarea lucrărilor de interes public; • acordarea ajutorului de șomaj; • acordarea alocațiilor de integrare sau reintegrare profesională

3.	Serviciul Stării Civile (SSC) www.stare-civila.gov.md	• înregistrarea nașterii/decesului; • înregistrarea căsătoriei/divorțului; • legalizarea documentelor de stare civilă; • eliberarea certificatului privind starea civilă; • schimbarea numelui de familie sau a prenumelui; • eliberarea duplicatelor certificatelor și extraselor de pe actele de stare civilă; • reconstituirea actelor de stare civilă; • transcrierea actelor de stare civilă; • anularea actelor de stare civilă
4.	Direcția de Asistență Socială și Protecția Familiei www.mpsfc.gov.md	1) <i>în domeniul asigurărilor sociale:</i> • determină mecanismele de aplicare a prevederilor legale referitor la stabilirea dreptului la pensii, altor drepturi de asigurări sociale și a drepturilor acordate prin legi speciale; • conlucrează cu autoritățile administrației publice centrale și locale în vederea soluționării problemelor comune în domeniu; • coordonează și monitorizează implementarea politicilor în domeniu de către Casa Națională de Asigurări Sociale; • verifică periodic, pe baza rapoartelor primite de la Casa Națională de Asigurări Sociale, executarea bugetului asigurărilor sociale de stat. 2) <i>în domeniul asistenței sociale:</i> • dezvoltă un sistem coerent de programe, măsuri, activități de suport și protecție a persoanelor defavorizate; • evaluează impactul politicii în domeniul asistenței sociale în vederea reformării și eficientizării acordării prestațiilor sociale și sporirii accesului și calității serviciilor sociale; • susține și asigură dezvoltarea bazei de date a beneficiarilor de prestații de asistență socială; • elaborează standarde de calitate pentru serviciile sociale, în colaborare cu instituțiile din domeniu, cu specialiștii din sistemul de asistență socială și din sistemul de sănătate; • monitorizează activitatea rețelei de servicii sociale și acordă asistență metodologică în vederea dezvoltării serviciilor sociale alternative la nivel comunitar, în colaborare cu autoritățile administrației publice locale și reprezentanții societății civile;

		• inspectează calitatea serviciilor sociale prestate de instituțiile publice și private, organizațiile neguvernamentale (asociațiile obștești), în conformitate cu standardele de calitate prevăzute de legislație, și întocmește rapoarte scrise, asigurând transmiterea acestora tuturor autorităților administrației publice centrale și locale cu atribuții în domeniu și organizațiilor private acreditate, ale căror servicii au fost inspectate; • elaborează și implementează, în comun cu alte autorități publice centrale și locale, politica de reabilitare și integrare socială și ocupațională a persoanelor cu dizabilități; • efectuează controlul asupra distribuirii mijloacelor de locomoție pentru persoanele cu dizabilități și a biletelor de reabilitare, precum și a tuturor tipurilor de facilități pentru grupurile de cetățeni defavorizați; • supraveghează acumularea mijloacelor financiare la Fondul republican de susținere socială a populației și distribuirea acestora celor mai defavorizate categorii ale populației; • realizează programe în parteneriat cu organismele și instituțiile internaționale în domeniul asistenței sociale. 3) <i>în domeniul protecției familiei și drepturilor copilului:</i> • asigură dezvoltarea mecanismelor de protecție socială a familiei cu copii, accesul copilului și familiei la servicii de asistență socială de calitate; • susține metodologic dezvoltarea acțiunilor comunitare axate pe prevenirea intrării copilului în sistemul de îngrijire rezidențial și menținerea lui în mediul familial; • monitorizează aplicarea standardelor minime de calitate pe tipuri de servicii adresate copilului în dificultate; • coordonează activitatea de tutelă și curatelă și de protecție a drepturilor copiilor orfani și a celor rămași fără îngrijire părintească;
--	--	--

	• coordonează, în comun cu autoritățile administrației publice centrale și locale, cu organismele internaționale și organizațiile neguvernamentale, realizarea programelor sociale de protecție a familiei și copilului 4) <i>în domeniul adopției:</i> • coordonează și monitorizează activitățile în domeniul adopției; • examinează actele necesare procedurii de adopție, în condițiile legii; • asigură accesul la informația privind copiii luați în evidență pentru adopție organizațiilor prestatoare de acest serviciu; • colectează, analizează și protejează informația despre adopțiile naționale și internaționale; • monitorizează situația copilului în perioada procedurii de adopție și în perioada postadopție națională și internațională; • susține și asigură dezvoltarea bazei de date privind adopția 5) <i>în domeniul asigurării egalității de șanse între femei și bărbați, prevenirii și combaterii violenței în familie și traficului de ființe umane:</i> • coordonează, în comun cu autoritățile administrației publice centrale și locale, cu organismele internaționale și organizațiile neguvernamentale, realizarea programelor sociale în domeniile de referință; • conlucrează cu unitățile gender din cadrul autorităților administrației publice centrale în vederea asigurării egalității genurilor în toate domeniile de activitate; • cooperează cu organismele internaționale în vederea aplicării pe plan național a metodologiilor de implementare a principiilor egalității genurilor, promovate la nivel internațional; • creează și dezvoltă parteneriate sociale, în scopul prevenirii și combaterii violenței în familie, traficului de ființe umane și al asigurării egalității de șanse între femei și bărbați
--	---

5.	Secția de Documentare a Populației www.mdi.gov.md	• perfectarea și eliberarea buletinului de identitate al cetățeanului Republicii Moldova; • perfectarea și eliberarea pașaportului al cetățeanului Republicii Moldova; • eliberarea actelor de identitate din sistemul Național de Pașapoarte pentru cetățenii străini și apatrizi; • eliberarea adeverințelor cu utilizarea informației din Registrul de stat al populației pe blanchete cu semne de protecție (privind deținerea, anularea pașaportului cetățeanului Republicii Moldova și plecarea persoanelor la trai permanent, privind apartenența etnică; componența familiei, domicilierea, schimbul actului de identitate, eliberarea certificatelor de confirmare a eliberării pașapoartelor cetățenilor Republicii Moldova)
6.	Birourile notariale	• autentificarea actelor juridice (testamente, procuri, contracte); • efecuirea procedurii succesoriale notariale și eliberarea certificatului de moștenitor; • eliberarea certificatelor de proprietate; • certificarea unor fapte, în cazurile prevăzute de lege; • legalizarea semnăturilor de pe documente; • perfectarea actelor de protest al cambiilor (document financiar prin care semnatarul se obligă să achite necondiționat, la un anumit termen, o sumă de bani); • prezentarea cecurilor spre plată și certificarea neachitării lor; • legalizarea copiilor de pe documente și a extraselor din ele; • efectuarea și legalizarea traducerilor de documente; • transmiterea cererilor persoanelor fizice și juridice altor persoane juridice și fizice; • primirea în depozit a sumelor bănești și titlurilor de valoare; • primirea documentelor la păstrare; • asigurarea dovezilor; • eliberarea de duplicate de pe actele notariale pe care le-a întocmit, precum și alte operațiuni care nu contravin legislației.

		Notarii acordă consultații în materie notarială, altele decât cele referitoare la conținutul actelor notariale pe care le îndeplinesc și la care participă în calitate de specialiști desemnați de părți, la pregătirea și întocmirea unor acte juridice cu caracter notarial
7.	Direcțiile învățământ www.edu.gov.md	- instruirea profesională; - eliberarea certificatelor de absolvire a instituției școlare
8.	Secția de Poliție	- evidența adulților și minorilor din sector cu comportament deviant; - prestarea serviciilor de resocializare a acestora; - profilaxia infracțiunilor în sector; - intervenirea în caz de posedare, folosire sau răspândire a stupefiantelor, inclusiv la minori; - prevenirea riscurilor de abuz, neglijare și trafic de ființe umane
9.	Agenți economici	- acordarea ajutorului material și financiar; - oferirea locurilor de muncă; - oferirea locurilor de trai temporar
10.	Centre de plasament	- găzduirea temporară; - asistența psihosocială (în mun. Chișinău – Centrul de plasament pentru tinerii postinstituționalizați „Vatra”, Centrul de găzduire și orientare a persoanelor fără domiciliu stabil, Azilul pentru bătrâni, Centrul de reabilitare socială a copiilor „Gavroș”, Centrul de reabilitare a adolescenților „CRAC”, Centrul Temporal de Plasament pentru Minori etc.)
11.	Culte religioase	- consilierea religioasă; - acordarea ajutorului material și financiar; - reabilitarea persoanelor cu comportament adictiv; - plasarea în câmpul muncii; - oferirea locului de trai temporar; - instruirea profesională (în mun. Chișinău – Centrul de caritate și terapie duhovnicească „Caterd”, Fundația „Sf. Ioan Teologul” etc.)

12.	Organizațiile nongu-vernamentale și de caritate www.civic.md	Categorii: • educație, cercetare; • drepturile omului; • religie, culte și etică; • servicii sociale; • copii și tineret; • dezvoltare comunitară; • dezvoltare socială; • persoane cu dizabilități; • caritate și binefacere
13.	Centrele Militare www.army.gov.md	• evidența militară; • serviciul militar; • pregătirea premilitară a tinerilor, instruirea în cadrul catedrelor militare, pregătirea cetățenilor în cadrul formațiunilor de protecție civilă, formațiunilor sanitare, voluntarilor ai Crucii Roșii; • comisiile de recrutare și încorporare în serviciul militar și în cel civil; • examenul medical; • protecția socială și juridică
14.	Fondul Republican de Suținere Socială a Populației	• acordarea ajutorului financiar unic
15.	Birourile de avocați www.cnajgs.md www.avocatul.md	• asistență juridică
16.	Centrul medicilor de familie, instituțiile medicale www.ms.md	• investigarea și tratamentul medical
17.	Instituțiile penitenciare www.penitenciare.gov.md	• acordarea indemnizației; • acordarea asistenței psihosociale, medicale etc.
18.	Radiodifuzorii și presa	• promovarea implicării comunitare; • promovarea respectării drepturilor beneficiarilor serviciului de probațiune

VI.5. EXEMPLE DE COLABORARE A SERVICIULUI DE PROBAȚIUNE CU INSTITUȚIILE DIN COMUNITATE

Mai jos sunt prezentate câteva exemple ale unor parteneriate ale serviciului de probațiune cu instituțiile din comunitate (din practica națională).

Exemplul I

Se constată o creștere a nivelului de violență în școală și o creștere a nivelului de delincvență printre minori. Serviciul de probațiune, la fel ca și autoritățile școlare, nu pot asigura în mod separat tratamentul corespunzător al comportamentului minorilor. Totodată, este și o misiune a poliției de a asigura ordinea. În acest sens, se definesc obiectivele și sarcinile de colaborare. Se desemnează un consilier de probațiune, responsabil de o anumită instituție de învățământ.

Consilierul de probațiune analizează informația prezentată de către dirigințele de clasă referitor la abaterile comportamentale ale elevilor, prezența și abandonul școlar, reușita școlară etc. Sunt prezentate, referitor la anumite persoane din grupul de risc, și observațiile psihologului sau ale altor persoane. Consilierul de probațiune formează un grup de persoane din grupul de risc, cu care desfășoară activități de prevenire și acordă consultanță în anumite probleme.

Polițistul de sector prezintă efectele diferitor modele de comportament și care ar putea fi consecințele.

Uneori consilierul de probațiune lucrează cu beneficiarii în mod individual, al-teori – în grup. De asemenea, consilierul de probațiune acordă o anumită asistență profesorilor în abordarea problemelor disciplinare în școală sau a medierii conflictelor (o împărtășire de experiență a probațiunii). Adicional, consilierul de probațiune facilitează accesul unor profesori interesați la materialele din domeniul justiției juvenile.

Împreună cu autoritățile școlare, în caz de necesitate, consilierul de probațiune face vizite la domiciliu pentru a „responsabiliza” părinții beneficiarului minor al serviciului de probațiune. Polițistul de sector monitorizează comportamentul minorului condamnat condiționat, la fel ca și al altor persoane, în locurile publice (alimentară, discotecă etc.). Consilierul de probațiune poate participa la întrunirile regulate ale profesorilor cu observațiile sale de rigoare referitor la comportamentul beneficiarilor de probațiune cu vârsta școlară. La aceste ședințe sunt prezentate noi modalități de colaborare. Toți actorii implicați pot decide o metodă lucrativă de circuit al informației (telefon, internet și excluderea scrisorilor care durează în timp).

Potențial poate fi implicat și sectorul privat (reducerea taxei de înscriere la clubul sportiv pe baza recomandării consilierului de probațiune și conform informațiilor furnizate de către toți partenerii referitor la frecventarea lecțiilor, însușita curentă, conflictele și litigiile beneficiarului minor etc.).

ONG-urile oferă serviciile și programele lor zilnice în mod prioritar. Actorii vizați asigură vizibilitate locală a parteneriatului lor prin intermediul mass-media.

Exemplul II

Problemele tinerilor condamnați urmează a fi abordate în comunitate în parteneriat. Administrația școlară și corpul profesoral au demonstrat intenția de a facilita activitățile extrașcolare ale tinerilor. Astfel, au decis susținerea demersului de formare a unui cadru de discuție a problemelor cu care se confruntă tinerii. Le-au oferit spațiul necesar pentru discuții. Au facilitat invitarea diferitor specialiști din comunitate, au mediat întrunirea tinerilor cu părinții. Au oferit posibilitatea clubului tinerilor să-și expună opiniile în cadrul adunării cu părinții. Tinerii comunicau din timp agenda discuțiilor lor consilierului de probațiune și altor persoane interesate. Astfel, consilierul de probațiune împreună cu asistentul social, ulterior și cu reprezentantul bisericii au avut posibilitatea să abordeze unele teme care erau tratate în mod diferit de tineri și de adulți. Unul dintre efectele imediate a fost sporirea atenției și suportului pentru colegii care au început a avea comportament dificil sau chiar au început a consuma droguri, inclusiv pentru beneficiarii serviciului de probațiune. Astfel, abilitarea tinerilor cu responsabilități a contribuit la sporirea nivelului de securitate în localitate și la reducerea considerabilă a încălcărilor legii (în special a scăzut numărul contravențiilor de ordine publică).

Exemplul III

Tinerii încearcă să găsească modele de urmat. Activitatea polițistului de sector, la fel ca și cea a consilierului de probațiune, poate servi drept unul dintre aceste modele. Or, prin implicarea și descrierea activităților cotidiene ale specialiștilor din comunitate în cadrul unor ședințe în școală, poate fi formată la tineri o anumită motivație pentru comportamentul prosocial, atașamentul pentru valorile sociale. Drept rezultat, a sporit frecvența școlară a tinerilor, iar comportamentul și atitudinile unor tineri s-au modificat în raport cu „profesorii ce insistă să învățăm lucruri inutile”. În schimb, consilierul de probațiune a obținut „un mediu favorabil” de reintegrare socială a unor beneficiari ai serviciului de probațiune de vârstă școlară (condamnați condiționat cu un termen de probă).

Exemplul IV

Anumite persoane din comunitate ar putea fi dispuse să accepte rolurile de voluntari ai serviciului de probațiune (de exemplu, fostul primar, dascălul de la biserică, psihologul din școală). Totodată, unii infractori au nevoie de asistență și consultanță imediată în problemele cotidiene. Consilierul de probațiune a făcut o instruire sumară cu acești voluntari, explicând în detaliu misiunea, rolul serviciului de probațiune, modalitatea de colaborare cu voluntarii, responsabilitățile voluntarului și ale beneficiarului serviciului de probațiune, a precizat modalitatea de interacțiune dintre voluntari și serviciul de probațiune. El s-a convins că voluntarii dau dovadă de o înțelegere comună, de un model pozitiv de comportament, au încredere că persoanele, inclusiv „infractorii înrăiți” sunt pasibile de a se schimba, au posibilitate și dorință de a participa la activitățile comune de planificare, discutare a activității, sunt responsabili și punctuali, sunt deschiși și onești, respectă obligația de confidențialitate, demonstrează o atitudine nediscriminatoare și nu „judecă” beneficiarii, sunt capabili să lucreze individual și în echipă, pot stabili relații suportive cu beneficiarii, sunt comunicabili, pot contacta voluntarii în orice moment, sunt accesibili. Consilierul de probațiune a coordonat cu șeful serviciului de probațiune modalitatea de implicare și interacțiune cu voluntarii. Șeful serviciului a susținut această inițiativă, fiind conștient de faptul că consilierii de probațiune „sunt supraobosiți, pe alocuri plictisiți” de activitatea care o desfășoară; deseori organizează activități doar în oficiu, fără a acorda un suport real în comunitate, la locul unde domiciliază și lucrează beneficiarii; unii consilieri de probațiune, în special cei tineri, nu au suficientă experiență în anumite domenii, spre deosebire de anumiți voluntari cu o bogată experiență de viață; numărul mare de cazuri nu le permite să pătrundă în esența fiecărui caz etc. Șeful oficiului de probațiune a susținut această implicare comunitară, încercând permanent să analizeze procesul și rezultatele acestei colaborări. În caz de necesitate, erau făcute ajustările de rigoare. Ca efect, niciun beneficiar de probațiune nu a încălcat condițiile stabilite în termenul de probă. Mai mult decât atât, după 4 ani unii dintre beneficiari (fostul agronom din localitate) s-a oferit să acorde suport și consultanță în domeniul agricol noilor beneficiari ai serviciului de probațiune (un nou ciclu de voluntariat).

Exemplul V

Consilierul de probațiune, responsabil de un anumit teritoriu administrativ, a constatat că în cadrul comunității nivelul de înțelegere a probațiunii este superficial. Mulți dintre colegi i-au reproșat că nimeni nu este interesat în acordarea de ajutor. Toți își frământă mințile cu problemele și afacerile lor. Totuși, fiind convins că va avea un impact cât de mic, consilierul de probațiune a decis să participe, cu

anumite propuneri, la adunările reprezentanților comunității. Adicional, a plasat materiale în ziarele regionale și locale. La început era mai dificil, ulterior chiar ziaristii se adresau la el. Consilierul de probațiune a dat dovadă de prudență și nu a încălcat obligația de confidențialitate, reușind să prezinte în presă materiale și informații care interesau tot mai mult. Mai mult decât atât, fără a spune numele beneficiarilor, a precizat și a adus mulțumiri publice instituțiilor care s-au implicat în reabilitarea beneficiarilor serviciului de probațiune. Unii dintre agenții economici, în scop de marketing, au susținut anumite acțiuni de interes public. Pe parcursul a 2 ani, consilierul de probațiune a fost telefonat referitor la comportamentul unor beneficiari (în localitățile mici populația cunoaște pe cei „care au trecut pe la judecată și prin pușcărie”). Suprinzător a fost faptul că persoanele nu se refereau la comportamentul beneficiarului, dar la planurile de viitor ale acestuia, la faptul că „a venit la curățat fântâna”, a devenit „gospodar, deoarece a făcut ordine în ogradă și, de unde are, de unde nu are, a îndreptat gardul ca să arate a gospodărie și nu mai umblă beat noaptea prin sat”. Uneori, când veneau la piață în raion, oamenii din sat „treceau și pe la consilierul de probațiune” ca să le dea un sfat referitor la copiii lor.

Exemplul VI

La o întrunire publică la primărie, reprezentanții universității din localitate, în special, de la facultățile „mai puțin populare”, precum asistența socială și psihologia, au menționat că nu știu ce să facă cu „studenții la practică”. Un consilier de probațiune ingenios a menționat că ar putea angaja în oficiu 3 persoane, iar pentru o perioadă mai îndelungată chiar și mai multe. Astfel, au convenit cu profesorii de la universitate modalitatea în care trebuie să se desfășoare practica de instruire. Cu titlu de experiment, au distribuit studenții pentru perioade diferite de practică. Au convenit zilele de prezentare a studenților și au întocmit un grafic. Au împărțit rolurile. Studenților le-au revenit inițial niște roluri mai sumare – comunicarea cu cei din rețeaua socială a beneficiarilor, ținerea evidenței documentare. Ulterior, au avut „acces” și la beneficiari. Cu timpul, sarcinile și atribuțiile consilierilor au început a fi împărțite anumitor voluntari, studenți din anii superiori de facultate. Voluntarii stagiați sperau că vor fi angajați la serviciu. Doar unul a fost angajat (era un singur loc disponibil). În schimb, ceilalți au beneficiat de recomandări credibile ale consilierului de probațiune, ceea ce le-a permis să găsească un loc de muncă similar (doi – la penitenciar, unul – la comisariatul de poliție în calitate de pedagog, altul – într-un proiect). Întrebați ce cred despre experiența de voluntariat și stagiere la serviciul de probațiune, unul dintre voluntari a menționat: „Astăzi nu prea este de lucru. Toți plătesc puțin, dar vor oameni cu experiență. Când am spus că am absolvit facultatea acum două luni, am

văzut scepticism pe fața angajatorului. I-am zis persoanei care examina actele că am anumită experiență în probațiune. Unica replică a fost că beneficiarii lor sunt diferiți de cei de la probațiune, nu sunt „bandiți sau infractori”, dar dacă te-ai descurcat cu ei, atunci cu ai noștri la sigur. Și am fost angajat”. Nu putea fi lăsată fără observație și opinia beneficiarilor serviciului de probațiune. Consilierul de probațiune a întrebat de cei de vârstă școlară ce cred de „venirea trei D.P. pe la ei la școală”. Copiii au relatat că „D.P. e mai tânără ca diriginta și uneori ne dă sfaturi mai bune”. De fapt, D.P. fiind studentă la o facultate pedagogică a încercat să aplice cu beneficiarii de probațiune cele însușite pe băncile universitare. Copiii au evidențiat diferența și gradul de implicare în activități atunci când se aplică metode noi, ca cele interactive.

Capitolul VII.

SURSE RECOMANDATE

VII.1. ACTE NORMATIV-JURIDICE ALE REPUBLICII MOLDOVA

1. **Codul penal** al Republicii Moldova din 18.04.2002, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 72-74 din 14.04.2009.
2. **Codul de procedură penală** al Republicii Moldova din 14.03.2003, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.104-110 din 07.06.2003.
3. **Codul de executare** al Republicii Moldova din 24.12.2004, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 214-220 din 05.11.2010.
4. **Legea cu privire la probațiune** nr.8-XVI din 14.02.2008, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.103-105 din 13.06.2008.
5. **Legea cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție** nr. 297-XIV din 24.02.1999, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 39-41 din 22.04.1999.
6. **Legea privind administrația publică locală** nr. 436 din 28.12.2006, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 32-35 din 09.03.2007.
7. **Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 918 din 05.10.1999 cu privire la crearea Centrului coordonator de adaptare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție**, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 112-114 din 14.10.1999.
8. **Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 331 din 23.04.2009 cu privire la unele măsuri de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție**, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 86-88 din 08.05.2009.

9. **Regulamentul cu privire la modul de executare a pedepsei penale sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1643 din 31.12.2003, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 16-18 din 23.01.2004.
10. **Regulamentul privind organizarea și funcționarea organelor de probațiune**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 827 din 10.09.2010, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 166-168 din 14.09.2010.
11. **Regulamentul Consiliului Centrului coordonator de adaptare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție**, aprobat prin decizia Consiliului la nr. 3 din 30.12.2008.
12. **Ordinul ministrului justiției nr. 560 din 31.12.2008 cu privire la aprobarea condițiilor și formei contractului de acordare a asistenței psihosociale persoanelor liberate din locurile de detenție și a regulilor privind modul de întocmire a referatului prezentențial de evaluare a personalității**, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 10-11 din 23.01.2009.
13. **Instrucțiunea cu privire la activitatea de probațiune sentențială în comunitate în privința condamnaților adulți și minori**, aprobată prin Ordinul șefului Oficiului central de probațiune nr. 92 din 30.05.2011.

VII.2. REGLEMENTĂRI INTERNAȚIONALE

1. **Declarația universală a drepturilor omului**, adoptată la New York la 10 decembrie 1948. Adoptată și proclamată de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția 217 A (III) din 10.12.1948. Republica Moldova a aderat la declarație prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 217-XII din 28.07.1990. Publicată în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1998, volumul I, pag. 11.
2. **Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice**, adoptat la 16 decembrie 1966 la New York. Adoptat și deschis spre semnare de Adunarea Generală a ONU la 16 septembrie 1966 prin Rezoluția 2200 (XXI). Intrat în vigoare la 23 martie 1967. Ratificat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 217-XII din 28.07.1990. În vigoare pentru Republica Moldova din 26 aprilie 1993. Publicat în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1998, volumul I, pag. 30.
3. **Convenția cu privire la drepturile copilului**, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989 la New York. A intrat în vigoare

la 20 septembrie 1990. Republica Moldova a aderat la Convenție prin Hotărârea Parlamentului nr. 408-XII din 12.12.1990. În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993. Publicată în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1998, volumul I, pag. 51.

4. **Convenția europeană cu privire la supravegherea condamnaților condiționali sau infractori eliberați condiționat.**
5. **Ansamblul regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori (Regulile de la Beijing)**, recomandat în vederea adoptării de către cel de-al VII-lea Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților, care a avut loc la Milano în perioada 26 august – 06 septembrie 1985 și adoptată de Adunarea generală în Rezoluția sa 40/33 din 29.11.1985.
6. **Regulile minime ale Națiunilor Unite pentru elaborarea unor măsuri neprivative de libertate (Regulile de la Tokyo)**, Rezoluția 45-110 din 1990, adoptată la cea de-a 68-a ședință plenară din 14.12.1990.
7. **Principiile Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile (Principiile de la Riyadh)**, Rezoluția 45/112 din 14.12.1998, adoptată la cea de-a 68-a Sesiune Plenară.
8. Recomandarea Nr. R 11 (80) a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre cu privire la **detențiunea în așteptarea judecării**, adoptată de către Comitetul de Miniștri la 27 iunie 1980 la cea de-a 31 adunare a vice-miniștrilor.
9. Recomandarea Nr. R (87) 18 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre cu privire la **simplificarea justiției penale**, adoptată de către Comitetul de Miniștri la 17 septembrie 1987 la cea de-a 410-a întrunire a prim-miniștrilor.
10. Recomandarea Nr. R (92) 16 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la **regulile europene asupra sancțiunilor aplicate în comunitate**, adoptată de Comitetul de Miniștri la 19 octombrie 1992, la cea de-a 482-a reuniune a vice-miniștrilor.
11. Recomandarea Nr. R 19 (99) a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la **medierea în cazuri penale**, adoptată de Comitetul de Miniștri la 15 septembrie 1999.
12. Recomandarea Nr. R 22 (99) a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la **supraaglomerarea închisorilor și inflația populației închiso-**

rilor, adoptată de Comitetul de Miniștri la 30 septembrie 1999, la cea de-a 681-a întrunire a vice-miniștrilor.

13. Recomandarea (2000) 22 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind **îmbunătățirea aplicării normelor europene cu privire la sancțiunile și măsurile comunitare**, adoptată de Comitetul de Miniștri la 29 noiembrie 2000 la cea de-a 731-a întâlnire a vice-miniștrilor.
14. Recomandarea Rec (2003) 22 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind **liberarea condiționată (parole)**, adoptată la 24 septembrie 2003 la cea de-a 853-a întrunire a vice-miniștrilor.
15. Recomandarea Rec (2003) 23 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind **managementul administrației penitenciarelor în privința condamnaților pe viață și a celor pe termen lung**, adoptată la 9 octombrie 2003 la cea de-a 855-a întrunire a vice-miniștrilor.
16. Recomandarea Rec (2006) 2 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind **regulile penitenciare europene**, adoptată la 11 ianuarie 2006 la cea de-a 952-a întrunire a vice-miniștrilor.
17. Recomandarea Rec (2006) 8 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind **asistența acordată victimelor infracțiunilor**, adoptată la 14 iunie 2006 la cea de-a 967-a întrunire a vice-miniștrilor.
18. Recomandarea Rec (2006) 13 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre cu privire la **cercetarea în stare de arest preventiv**, condițiile de desfășurare și măsurile de protecție împotriva abuzului, adoptată de către Comitetul de Miniștri la 27 septembrie 2006, la cea de-a 974-a întrunire a vice-miniștrilor.
19. Recomandarea CM/Rec (2010) 1 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre cu privire la **Regulile de Probațiune ale Consiliului Europei**, adoptată de către Comitetul de Miniștri la 20 ianuarie 2010 la cea de-a 1075-a adunare a vice-miniștrilor.

VII.3. LITERATURA DE SPECIALITATE

1. Dolea I., Zaharia V., *Revista de științe penale*, supliment 2007, **Culegere de acte naționale și internaționale în domeniul penal**, volumul I, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2007.

2. Ciobanu V., Rotaru V., Zaharia V., Dolea I., **Justiția Juvenilă. Instituția probațiunii în sistemul de drept al Republicii Moldova. Medierea penală.** PNUD Moldova, Institutul Național al Justiției, Chișinău, Elan Poligraf S.R.L., 2009 (Seria: Suporturi de curs), Cartea a 11-a, 296 p.
3. Zaharia V., Popa V., Popa V., Astrahan L., **Ghidul consilierului de probațiune**, Chișinău, „Bons Offices” S.R.L., 2009, 220 p.
4. Ulianovschi X., Golubțov I., Zaharia V., Cojocaru V., **Ghidul consilierului de probațiune**, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2004.
5. Zaharia V., Popa V., Rotaru V., Martin D., Beldiga C., **Alternative la detenție. Raport de evaluare**, Chișinău, „Helmax-Exim” SRL, 2009, 184 p.
6. Dolea I., Zaharia V., Rotaru V., Popa V., **Probațiunea în Republica Moldova. Raport de monitorizare**, Chișinău, „Bons Offices” S.R.L., 2011, 100 p.
7. Florian Gh., Zaharia V., Dilion M., Popa V., Moraru-Chilimar R., **Probațiunea prezentțială în privința minorilor. Teorie și practică**, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2005.;
8. Ulianovschi X., Mârza V., Golubțov I., Rijicova S., **Ghid privind munca neremunerată în folosul comunității aplicată față de minori**, IRP, Chișinău, 2006.
9. Vulpescu A., N. Canțer, D. Postu, Iu. Adam, **Pregătirea pentru liberare a deținuților**, IRP, Chișinău, 2007.
10. Caciamac L., Zaharia V., Canțer N., Postu D., **Raportul misiunii de evaluare a necesităților în domeniul pregătirii pentru liberare a deținuților**, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, „Helmax-Exim”, 2006, 92 p. 11.
11. Cojocaru V., Zaharia V., Cepraga I., Adam Iu., Vulpescu A., **Pregătirea pentru liberare a deținuților**, Chișinău, „Cu drag” S.R.L., 2009, 196 p.
12. Pritcan V., Gribincea T., Moraru-Chilimar R., Cojocaru A., Fiscuci C., Popa V., Dumbrăveanu V., Lungu V., Popovici M., **Reintegrarea socială a persoanelor liberate din locurile de detenție. Ghid practic**, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2007.
13. Dolea I., Zaharia V., Ardeleanu D., Cepraga I., Șarban S., **Capacități și abilități de reintegrare socială a deținuților. Cercetare sociologică**, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, „Bons Offices” S.R.L., 2009, 56 p.

14. Ciobanu D., Bolotovici L., Popa V., Gribincea T., Zaharia V., **Reintegrarea socială a persoanelor liberate din locurile de detenție**, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2009.
15. Zaharia V., Pistrinciuc V., Racu A., **Raport de monitorizare și evaluare a activității de reintegrare socială a persoanelor liberate din locurile de detenție**, Chișinău, „Cu drag” S.R.L., 2009, 36 p.
16. Adam A., Zaharia V., Cocârță A., Cojocaru V., **Ghidul rudelor persoanelor condamnate**, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, „Helmax-Exim”, 2006.
17. Popa V., **Învață să trăiești în comunitate, Ghidul persoanelor liberate din locurile de detenție**, Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2006.
18. Zaharia V., Harconiță N., Popa V., **Ghid de implicare comunitară în activitatea de probațiune în privința minorilor**, Chișinău, „Bons Offices” S.R.L., 2010, 68 p.
19. Anton M. Van Kalmthout, **Reintegrarea socială și supravegherea infractorilor în opt țări europene**, Craiova, 2004.
20. Durnescu I., **Manualul consilierului de reintegrare socială și supraveghere**, Craiova, 2001.
21. <http://www.irp.md/probatiune.php>
22. <http://www.justice.gov.md/index.php?cid=192>
23. <http://www.cepprobation.org/>
24. www.norlam.md

VII.4. PRACTICA JUDICIARĂ

1. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.6 din 14 noiembrie 2008 cu privire la **practica aplicării unor prevederi ce reglementează punerea în executare a hotărârilor judecătorești cu caracter penal**; http://www.csj.md/admin/public/uploads/HOTARIREA%20nr.%206%20_2008_%20cu%20privire%20la%20%20practica%20aplicarii%20unor%20prevederi%20ce%20reglementeaza%20punerea%20in%20aplicare%20a%20hotararilor%20judecatoresti%20cu%20caracter%20penal.pdf.
2. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.8 din 4 iulie 2005 despre **aplicarea de către instanțele judecătorești a unor**

prevederi ale legislației naționale și internaționale privind aplicarea pedepsei sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității și executarea acestei pedepse (Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2005, nr.12, pag.15); [http://www.csj.md/admin/public/uploads/HOTĂRÂREA%20nr.%208%20\(%202005\)Despre%20aplicarea%20de%20către%20instanțele%20judecătorești%20a%20unor%20prevederi%20ale%20legislației.pdf](http://www.csj.md/admin/public/uploads/HOTĂRÂREA%20nr.%208%20(%202005)Despre%20aplicarea%20de%20către%20instanțele%20judecătorești%20a%20unor%20prevederi%20ale%20legislației.pdf).

3. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.39 din 22 noiembrie 2004 cu privire la **practica judiciară în cauzele penale privind minorii** (Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2005, nr.7, pag.6); [http://www.csj.md/admin/public/uploads/HOTĂRÂREA%20nr.39%20\(2004\)Cu%20privire%20la%20practica%20judiciară%20în%20cauzele%20penale%20privind%20minorii.pdf](http://www.csj.md/admin/public/uploads/HOTĂRÂREA%20nr.39%20(2004)Cu%20privire%20la%20practica%20judiciară%20în%20cauzele%20penale%20privind%20minorii.pdf).
4. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.16 din 31 mai 2004 cu privire la **aplicarea în practica judiciară a principiului individualizării pedepsei penale**, (Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2004, nr.6, pag.22); [http://www.csj.md/admin/public/uploads/HOTĂRÂREA%20nr.16\(2004\)Cu%20privire%20la%20aplicarea%20în%20practica%20judiciară%20a%20principiului.pdf](http://www.csj.md/admin/public/uploads/HOTĂRÂREA%20nr.16(2004)Cu%20privire%20la%20aplicarea%20în%20practica%20judiciară%20a%20principiului.pdf).

